

17 / 2022

RAPPORT

2022

Spørreundersøkelse blant PPU-kandidater

Hvordan opplever de overgangen fra utdanning til yrke?

NOKUT – Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen – er et faglig uavhengig forvaltningsorgan under Kunnskapsdepartementet.

NOKUTs samfunnsoppdrag, oppgaver og faglige uavhengighet er definert i universitets- og høyskoleloven og er nærmere spesifisert i forskrifter. I tillegg utfører NOKUT tilsyns- og forvaltningsoppgaver etter delegasjon fra departementet.

Formålet med NOKUTs virksomhet er å sikre og fremme kvalitet i utdanning ved

- å føre tilsyn med, informere om og bidra til å utvikle kvaliteten i norsk høyere utdanning og høyere yrkesfaglig utdanning
- å godkjenne og informere om utenlandsk utdanning og informere om mulighetene for godkjenning av utenlandsk utdanning og kompetanse i Norge

NOKUTs arbeid skal bidra til at samfunnet kan ha tillit til kvaliteten i norsk høyere utdanning, høyere yrkesfaglig utdanning og godkjent høyere utenlandsk utdanning.

NOKUT bruker sakkyndige i akkrediteringer, tilsyn, evalueringer, godkjenning av utenlandsk utdanning og prosjekter.

Du kan lese mer om arbeidet vårt på nokut.no.

NOKUT er sertifisert
som miljøfyrtårn

Tittel	Spørreundersøkelse blant PPU-kandidater
Forfatter(e)	Inga Furuseth Gilberg, Kjersti Stabell Wiggen og Marte Skogli Pedersen
Dato	24.10.2022
Rapportnummer	17-2022
ISSN-nr	1892-1604

Forord

NOKUT gjennomfører en kartlegging av praktisk-pedagogisk utdanning (PPU) for allmenn- og yrkesfag ved norske utdanningsinstitusjoner. Prosjektet inngår som en del av NOKUTs samlede fokus på lærerutdanninger med eksempelvis APT-prosjektet for grunnskolelærerutdanningen (GLU)¹ og kartlegging² og evaluering³ av lektorutdanningene (2020–2022) samt evaluering av grunnskolelærerutdanningene trinn 1–7 og 5–10 (2022–2024). Kunnskapsdepartementet har også viet stor oppmerksomhet til lærerutdanningene, tydeliggjort gjennom *Lærerutdanningene 2025. Nasjonal strategi for kvalitet og samarbeid i lærerutdanningene*⁴.

Kartleggingen skal gi NOKUT, sektoren og andre interessenter informasjon om viktige sider ved kvaliteten på PPU. Videre gir det NOKUT et kunnskapsgrunnlag for eventuelt å vurdere om og hvordan PPU best kan følges opp. Kartleggingen vil også bidra til et rikt kunnskapsgrunnlag som kan benyttes av den enkelte utdanningsinstitusjon i deres kvalitetsarbeid.

NOKUT har gjennomført flere spørreundersøkelser som skal danne kunnskapsgrunnlaget for kartleggingen. Spørreundersøkelsene har gått til følgende grupper:

- Personer som har fullført PPU for allmennfag eller PPU for yrkesfag i perioden 2018–2020 (kalt PPU-kandidater)
- Studenter med opptak til PPU-utdanning høsten 2021 eller tidligere og som er semesterregistrert på PPU våren 2022
- Rektorer, avdelingsledere og andre ledere i ungdomsskoler og videregående skoler

I denne rapporten presenteres resultatene fra spørreundersøkelsen blant PPU-kandidater. Informasjon om kartleggingsprosjektet og flere rapporter er tilgjengelige på <https://www.nokut.no/utdanningskvalitet/prosjekter-i-nokut/kartlegging-av-ppu/>

¹ <https://www.nokut.no/utdanningskvalitet/prosjekter-i-nokut/apt/>

² <https://www.nokut.no/utdanningskvalitet/prosjekter-i-nokut/kartlegging-av-lektorutdanning-for-trinn-813/>

³ <https://www.nokut.no/utdanningskvalitet/prosjekter-i-nokut/evaluering-av-lektorutdanningene/>

⁴ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nasjonal-strategi-for-larerutdanningene/id2555622/>

Innhold

1 Kort om undersøkelsen	9
2 Spørreskjemaet	9
2.1 Generelt om skjemaet.....	9
2.2 Utviklingen av skjemaet	10
3 Gjennomføringen	11
3.1 Datagrunnlaget	11
3.2 Datainnsamling og svarinnang	12
4 Hvem besvarte undersøkelsen?	14
5 Om resultatene i denne rapporten	16
6 Halvparten jobber for trinn 8–13	17
6.1 Kort om skolene de jobber ved	20
6.2 PPU-kandidatenes jobbsituasjon	21
6.3 Undervisningsfag og kvalifisering til jobb	26
6.4 Erfaringer med arbeidsmarkedet.....	32
7 Vurdering av læringsutbyttet fra utdanningen.....	34
7.1 Høyere opplevd kompetanse fra utdanningen hos dem med PPU for yrkesfag.....	39
7.2 Praksis forbereder godt.....	43
8 Utfordrende overgang mellom utdanning og yrke	46
8.1 Behov for mer veiledning.....	47
8.2 Andre tiltak ved oppstart	50
8.3 Tett samarbeid med kollegaer er viktig	50
9 God mestring i jobben	52
9.1 Ulik nytte av hoveddelene i PPU-studiet	55
9.2 Rundt en av tre opplever muligheter til utvikling av skolen og benytter seg av denne muligheten	56
9.3 Best forberedt til å undervise på sine egne programfag	57
10 Åtte av ti ønsker å fortsette som lektor eller adjunkt i skolen	58
10.1 Stor arbeidsbelastning viktig årsak til at flere vil slutte	59
11 De som ikke jobber i skolen	61

11.1 Litt over halvparten vil jobbe som lektor eller adjunkt på et senere tidspunkt	63
11.2 To av tre er i annet arbeid.....	64
11.3 Får ikke eller vil ikke ha jobb i skolen.....	65
12 Referanseliste.....	69

Sammendrag

NOKUT gjennomfører en kartlegging av praktisk-pedagogisk utdanning (PPU) i Norge og har i den sammenheng gjennomført flere spørreundersøkelser. Denne rapporten presenterer svardataene fra spørreundersøkelsen rettet mot personer som fullførte PPU i perioden 2018–2020, til sammen 7 451 personer. 2 938 PPU-kandidater deltok i undersøkelsen, det vil si en svarprosent på 39.

Undersøkelsen tar for seg temaer knyttet til PPU-kandidatenes opplevelse av oppnådd læringsutbytte fra utdanningen og erfaringer med å jobbe som lektor/adjunkt i skolen, eventuelt årsaker til at man ikke jobber i skolen. Undersøkelsen er en del av kunnskapsgrunnlaget for kartleggingen.

Halvparten jobber på trinn 8–13

Omtrent halvparten av de som deltok i undersøkelsen, jobber som lektor eller adjunkt på en videregående skole (31 prosent) eller på ungdomsskolen (18 prosent). Til sammen 19 prosent jobber på mellomtrinnet eller i annet type lærerjobb, mens 32 prosent jobber ikke i skolen. Andelen som jobber i videregående skole, er høyere blant kandidater med PPU for yrkesfag enn blant kandidater med PPU for allmennfag.

Fast stilling er vanligere blant dem med yrkesfaglig PPU enn blant dem med PPU for allmennfag: 74 prosent blant dem med PPU for yrkesfag har fast stilling mot 54 prosent blant dem med PPU for allmennfag. Blant respondenter som har jobbet i ett år eller mer, er tre av fire i fast stilling, mens blant dem som har jobbet i under ett år har en av fire fast stilling. Det kan tyde på at mange starter opp i vikariater og får fast stilling etter hvert.

Det er mer utbredt for kandidater med PPU for allmennfag å undervise på yrkesfaglig program enn det er for kandidater med PPU for yrkesfag å undervise på studiespesialiserende program: Blant respondentene med PPU for yrkesfag underviser hele 85 prosent utelukkende på yrkesfaglige studieprogram. Når det gjelder dem med PPU for allmennfag, underviser litt under halvparten utelukkende på studiespesialiserende utdanningsprogram, mens den andre halvparten underviser både på studiespesialiserende og yrkesfaglige utdanningsprogram (42 prosent) eller kun på yrkesfaglig program (15 prosent).

Det er en betydelig lavere andel som har en stillingsprosent på over 80 blant dem som underviser på studiespesialiserende program (54 prosent) sammenlignet med dem som underviser på yrkesfaglig program (75 prosent). De som ansettes i vikariater har langt oftere en mindre stillingsprosent enn de som ansettes i faste stillinger.

Undervisningsfag

Engelsk, norsk og matematikk er de fagene som størst andel av kandidatene med PPU for allmennfag har som undervisningsfag 1. Samfunnsfag er det faget som flest har som andre eller tredje undervisningsfag. Dette bidrar i stor grad til at samfunnsfag blir det mest forekommende undervisningsfaget i denne undersøkelsen. Blant kandidatene med PPU for yrkesfag er det flest som har helse- og oppvekstfag som både undervisningsfag 1, 2 og 3.

To av tre respondenter underviser i fag de ikke har høyere utdanning i (minst 60 studiepoeng). Det er mer utbredt blant kandidater med PPU for yrkesfag enn blant

kandidater med PPU for allmennfag (hhv. 86 og 57 prosent). For kandidater med allmennfag er det KRLE/religion og etikk, norsk, engelsk og matematikk flest underviser i uten formell undervisningskompetanse, mens kandidater med yrkesfaglig PPU underviser mest i matematikk og fremmedspråk uten formell undervisningskompetanse.

PPU-kandidatene på arbeidsmarkedet

En tredel av dem som jobber på trinn 8–13, opplevde det som vanskelig å få seg jobb. De med PPU for allmennfag syntes i større grad enn de med PPU for yrkesfag at det var vanskelig å få jobb: 35 prosent av de med PPU for allmennfag mente dette var vanskelig, mens tilsvarende andel for de med PPU for yrkesfag var på 20 prosent.

En av fem opplevde at fagkombinasjonen var en grunn til at det var vanskelig å få seg jobb, og det var høyest andel blant dem med fag innenfor historie/religion. 40 prosent av dem som jobber på trinn 8–13 har imidlertid studert eller studerer ekstra for å få flere undervisningsfag, i hovedsak for å øke sjansene for å få jobb som lektor, for å få økt stillingsprosent eller for å kunne undervise i flere fag. Kun 22 prosent har studert ekstra av egen faglig interesse, og de fleste av disse underviste innen yrkesfag.

I fritekstsvar fortalte mange om betydningen av nettverk og antall fag og fagkombinasjoner for å få seg jobb i skolen. Mange fortalte også at de fikk jobb i skolen ved først å ta vikariater og vikartimer.

Om kompetansen fra utdanningen

PPU-kandidatene som jobber ved trinn 8–13, opplever i størst grad at utdanningen har gitt dem tilstrekkelig kunnskap om skolens rolle i samfunnet og skolens læreplaner og kompetanse til å reflektere over profesjonsetikk, til å planlegge og gjennomføre undervisning og til å videreutvikle egen undervisningspraksis. De opplever i minst grad å ha fått tilstrekkelig kompetanse til å identifisere og iverksette tiltak overfor elever i vanskelige livssituasjoner og kompetanse i skole-/hjem-samarbeid. Gjennomgående for de aller fleste kompetanseområdene vurderer kandidater med PPU for yrkesfag i større grad enn de med PPU for allmennfag at utdanningen har gitt dem tilstrekkelig kompetanse.

Over 70 prosent opplevde at praksisen de hadde i utdanningen, i stor grad forberedte dem godt til jobben som lektor, mens rundt halvparten opplevde at det de lærte i fagdidaktikken forberedte dem godt. Når det gjelder pedagogikken, var det i underkant av 40 prosent som opplevde den som en god forberedelse til jobben som lektor/adjunkt i skolen.

Overgang fra utdanning til yrke

Rundt 40 prosent av respondentene oppga at overgangen mellom utdanning og yrke i stor grad var utfordrende, mens 30 prosent opplevde overgangen som lite utfordrende. En noe høyere andel blant dem som jobber på en ungdomsskole opplevde at overgangen var utfordrende sammenlignet med dem som jobber på videregående skole. Det er også en høyere andel blant dem med PPU for allmennfag som i stor eller svært stor grad opplevde overgangen som utfordrende enn blant dem med PPU for yrkesfag.

Over halvparten av respondentene fikk veiledning via uformell kollegaveiledning, og 35 prosent oppga at de hadde fått veiledning via skolens egen

veiledningsordning/mentorordning. Til sammen hadde hele 79 prosent av respondentene fått en eller annen form for veiledning, likevel var det kun i underlag av 40 prosent som opplevde at de fikk den veiledningen de trengte. Hele 27 prosent oppga dessuten at de ikke hadde fått tilbud om veiledning i det hele tatt da de var nye i jobben.

Nesten alle lektorene/adjunktene som jobber i skolen, mener tett samarbeid med kollegaer har størst betydning for en god overgang fra utdanning til yrke. Veiledning, tett oppfølging fra leder og tilpasset timeplan var det også mange som mente hadde stor betydning. I fritekstsvar trakk flere frem betydningen av at skolen har en mentor/veiledningsordning og en rolle- og forventningsavklaringer til hvordan de skal utføre lærerjobben, hvordan læreryrket egentlig er: Mye ekstraarbeid samt et stort ansvar spesielt knyttet til kontaktlærerrollen føles overraskende og vanskelig å finne ut av på egen hånd for mange.

Mestring i jobben og verdsettelse av kompetansen

70 prosent av lektorene og adjunktene oppgir at de opplever god mestring i jobben sin, og over halvparten opplever i stor grad å få brukt kompetansen fra utdanningen i lærerjobben og at kompetansen fra utdanningen blir verdsatt. Mulighetene for faglig utvikling ser derimot ut å være noe respondentene opplever i noe mindre grad.

Faglig kompetanse ble trukket frem som det som var spesielt nyttig fra utdanningen. Samtidig påpekte mange at det var den faglige kompetansen som de ikke fikk brukt tilstrekkelig, fordi den var på for høyt nivå sammenlignet med det som var nødvendig for undervisningen i skolen. Mange trakk også frem kompetansen de hadde fra fagdidaktikken og praksisen som spesielt nyttig. Pedagogikken fra studiet ble på sin side trukket frem som mindre nyttig – den ble betegnet som for teoretisk og gjenspeiler for lite den hverdagen lærerne møter i klasserommet.

Ønske om å fortsette i jobben som lektor

Det store flertallet (83 prosent) av dem som jobber på trinn 8–13 ønsker å fortsette med det. For stor arbeidsbelastning er den desidert hyppigste årsaken til at noen av PPU-kandidatene ikke ønsker å fortsette i yrket. Noen ønsket å slutte fordi de opplever å ikke få brukt kompetansen sin tilstrekkelig, fordi de ønsker nye/andre utfordringer eller fordi det er vanskelig å få fast stilling.

De som ikke jobber i skolen

32 prosent av PPU-kandidatene jobber ikke i skolen. Av disse er det en stor andel som er i annet type arbeid. Mange av respondentene oppgir at de ikke jobber som lektor/adjunkt i skolen fordi det av ulike grunner har vært vanskelig å få jobb. Andre oppgir at det handler om mer kvalitative ting ved yrket – de foretrekker et annet yrke eller en annen type jobb, for stort arbeidspress i yrket, foretrekker en mer fleksibel jobb, for lav lønn eller at læreryrket ikke sto til forventningene.

1 Kort om undersøkelsen

NOKUT gjennomfører en kartlegging av praktisk-pedagogisk utdanning (PPU) for allmenn- og yrkesfag ved norske utdanningsinstitusjoner. Målet med prosjektet er å kartlegge studentenes oppfatninger av kvaliteten i PPU både nasjonalt og ved de ulike utdanningsinstitusjonene som tilbyr utdanningen. Prosjektet inngår som en del av NOKUTs samlede fokus på lærerutdanninger med eksempelvis APT-prosjektet for grunnskolelærerutdanningen (GLU)⁵ og kartlegging⁶ og evaluering⁷ av lektorutdanningene (2020–2022) samt evaluering av grunnskolelærerutdanningene trinn 1–7 og 5–10 (2022–2024). Kunnskapsdepartementet har også viet stor oppmerksomhet til lærerutdanningene, tydeliggjort gjennom *Lærerutdanningene 2025. Nasjonal strategi for kvalitet og samarbeid i lærerutdanningene*⁸.

I forbindelse med kartlegging av PPU ble det gjennomført en spørreundersøkelse rettet mot personer som hadde fullført PPU i perioden 2018–2020. Spørreundersøkelsen ble gjennomført i februar 2021. Den utgjør en del av kunnskapsgrunnlaget for kartleggingen. I tillegg kommer blant annet spørreundersøkelser rettet mot aktive PPU-studenter og ledere i ungdoms- og videregående skoler.

Datagrunnlaget for undersøkelsen ble hentet ut fra Felles Studentsystem (FS) av Unit – Direktoratet for IKT og fellestjenester i høyere utdanning og forskning⁹.

I det opprinnelige datagrunnlaget inngikk alle som hadde fullført PPU i perioden 2018–2020, nesten 7 500 personer. Av disse var det over 2 900 som deltok i undersøkelsen, noe som ga en svarprosent på 39 prosent. Alle de 19 universitetene og høyskolene som tilbyr PPU inngår i datagrunnlaget.

Formålet med spørreundersøkelsen er å belyse sider knyttet til lektorkandidatenes opplevelse av egen kompetanse fra utdanningen og deres møte med yrkeslivet.

2 Spørreskjemaet

2.1 Generelt om skjemaet

Mange av spørsmålene er spesielt rettet mot PPU-kandidater som jobber i skolen. Disse spørsmålene omhandler hvilken kompetanse de fikk fra utdanningen, om overgangen fra utdanning til yrke og om oppfølging og behov for veiledning i forbindelse med oppstart i jobben som lærer. I tillegg er det også noen spørsmål til de som ikke jobber i skolen om hvorfor de ikke gjør det.

⁵ <https://www.nokut.no/utdanningskvalitet/prosjekter-i-nokut/apt/>

⁶ <https://www.nokut.no/utdanningskvalitet/prosjekter-i-nokut/kartlegging-av-lektorutdanning-for-trinn-813/>

⁷ <https://www.nokut.no/utdanningskvalitet/prosjekter-i-nokut/evaluering-av-lektorutdanningene/>

⁸ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nasjonal-strategi-for-larerutdanningene/id2555622/>

⁹ Fra 1.januar 2022 ble Unit en del av Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør.

Respondenten svarer på mange av spørsmålene ved hjelp av en fem-delt Likert-skala (I ingen / svært liten grad – I liten grad – I noen grad – I stor grad – I svært stor grad) i tillegg til svarkategorien «Vet ikke / ikke relevant».

Undersøkelsen inneholder også noen innledende faktaspørsmål om man jobber i skolen og eventuelt fakta om skolen og stillingen, eller ev. hvorfor man ikke jobber i skolen.

Flere steder i spørreskjemaet hadde respondenten også mulighet til å skrive fritekstsvar. Helt til slutt i skjemaet ba vi respondentene samtykke til at svardataene kan kobles med bakgrunnsopplysninger.

Koronasituasjonen kan ha hatt innvirkning på besvarelsens innhold med tanke på eventuelle effekter nedstengningen av samfunnet har hatt for dem som jobber i skolen og for dem som har vært på vei ut i arbeidslivet, i form av et større arbeidspress på lærere og endring i måte å jobbe på i forbindelse med digital undervisning.

Respondentene kunne velge å besvare spørreskjemaet på bokmål eller nynorsk.

Skjemaet inneholder en del *aktiveringer* som gjør at vi styrer grupper av respondenter til enkelte spørsmålsbatterier basert på svarene de har gitt på tidligere spørsmål. Informasjon om dette kommer fortløpende i rapporten der det er aktuelt. Selve spørreskjemaet er tilgjengelig fra prosjektets nettside.¹⁰

2.2 Utviklingen av skjemaet

Spørreundersøkelsen ble gjennomført parallelt med en tilsvarende spørreundersøkelse til personer som hadde fullført en 5-årig integrert lektorutdanning. Undersøkelsen som var rettet mot lektorkandidatene, var en del av NOKUTs evaluering av lektorutdanningene for trinn 8–13. Spørreskjemaet ble utviklet som en del av evalueringsprosjektet, og vi brukte samme spørreskjema til PPU-kandidater som til lektorkandidater for å kunne sammenligne resultatene fra disse gruppene – med eneste justering at vi omtalte henholdsvis lektorutdanningen og PPU.

Et tidlig element i skjema utviklingen var å kartlegge andre spørreundersøkelser rettet mot lærerstudenter for å se hva som var gjort på området fra før og dra veksler på erfaringer og funn fra tidligere prosjekter – ikke bare når det gjaldt resultatene, men også med tanke på det metodiske, som tilgang til populasjonen, erfaringer fra datainnsamlingen, spørsmålsformuleringer osv.

Vi studerte rapportene fra SINTEFs undersøkelser om kvalitet i lærerutdanninger i forbindelse med GNIST-prosjektet (se Finne m.fl. 2011, 2013 og 2016), og vi hadde samtaler med prosjektansvarlig i SINTEF. Vi hadde også samtaler med prosjektansvarlig i Rambøll for deres evaluering av veiledning av nyutdannede nytilsatte lærere (2016 og 2020).

Videre har vi gjenbrukt enkelte spørsmål og latt oss inspirere av Pedagogstudentenes undersøkelse om motivasjon blant lærerstudenter (2019) og om praksis i

¹⁰ <https://www.nokut.no/utdanningskvalitet/prosjekter-i-nokut/kartlegging-av-ppu/>

Direkte lenke til skjemaet:

https://www.nokut.no/contentassets/8a1b278d1ee54de1bdbdabbf3ef8555/sporreskjema-kandidatundersokelse-ppu-bokmal_2022.pdf

lærerutdanningene (2021) samt en undersøkelse de har gjort i samarbeid med Utdanningsforbundet om nye lærere ett år etter endt utdanning (2020). Foruten disse har også Arnesen og Aamodts «Fra lærerutdanning til skole» (NIFU 2010) og Lids «PPUs relevans for undervisning i skolen» (NOKUT 2013) vært til inspirasjon.

Alle disse undersøkelsene er imidlertid dels utviklet med andre formål og en annen kontekst enn det som var relevant i NOKUTs prosjekter. Videre tar ikke alle spesifikt for seg PPU. Dette gjør at vi ikke kan bruke spørsmål som er lagd for bruk i andre kontekster ukritisk. Vi lot oss imidlertid inspirere av dem tematisk, og vi gjenbruker enkelte spørsmålstema. Det teoretiske rammeverket kan også hjelpe oss i analysene av data.

I forbindelse med evalueringen av lektorutdanningene hadde NOKUT totalt 19 innspillsmøter med en rekke interessenter i løpet av våren 2020: fagforeninger, arbeidsgivere, studentorganisasjoner, høyskoler og universiteter. Her ble evalueringens spørreundersøkelser – inkludert kandidatundersøkelsen – presentert og kommentert, og det kom flere nyttige innspill til undersøkelsene. Vi gjennomførte også kvalitative intervjuer¹¹ der vi innhentet innspill til tematikken, diskusjon rundt begreper som brukes, hva målgruppen kan svare på og ikke svare på m.m. Alle intervjuene hjalp oss med å få mer kunnskap om målgruppene, aktuelle problemstillinger, begrepsbruk osv.

På bakgrunn av innspillsmøtene og de kvalitative intervjuene lagde vi første utkast til spørreskjema. Dette ble testet av noen frivillige som ble rekruttert gjennom de kvalitative intervjuene, ansatte i NOKUT og av den sakkyndige komitéen til evalueringen av lektorutdanningene. Formålet med testingen var å få konkrete tilbakemeldinger på spørsmålsformuleringer, hvordan de oppfattet spørsmålene, begrepsbruken, om svarkategoriene var dekkende og gjensidig utelukkende og om det var spørsmål eller tema de mente manglet. Tilbakemeldingene var verdifulle og bidro til noen justeringer av spørreskjemaet.

3 Gjennomføringen

3.1 Datagrunnlaget

Populasjonen for undersøkelsen er personer som har fullført PPU i perioden 2018–2020, i alt 7 451 personer, fordelt på 19 institusjoner og 73 studieprogrammer.

NOKUT trengte data om hver enkelt av disse fra de studieadministrative systemene for å kunne gjennomføre undersøkelsen. Disse dataene er primært kontaktdata (private e-postadresser og telefonnummer). Via de studentadministrative systemene fikk NOKUT også noen personlige bakgrunnsvariabler (kjønn, alder, karakterer fra høyere utdanning) og en del andre data (navn på institusjon, navn på studieprogram, NUS-kode).

NOKUT fikk tillatelse fra hver institusjon til å innhente disse dataene fra Felles studentsystem (FS). Direktoratet for IKT og fellestjenester i høyere utdanning og forskning (da Unit, nå en del av Sikt) har tilgang til FS hos alle institusjonene og foretok uttrekket av

¹¹ Aktive og frafalte lektorstudenter, ferdigutdannede lektorer samt rektorer og avdelingsledere/inspektører ved ungdoms- og videregående skoler.

data for NOKUT. Unit hjalp NOKUT med å utarbeide gode spesifikasjoner for uttak av data. Ved å bruke én aktør til å trekke ut samme type data, med de samme spesifikasjonene, var vi sikret et godt og sammenlignbart datagrunnlag for de fleste institusjonene.

Alle dataene ble kontrollert og kvalitetssikret. Datakvaliteten er jevnt over god. Data for de fleste variablene (kontaktinformasjon, kjønn, alder, NUS-kode etc.) finnes for alle, mens karaktersnitt fra høyere utdanning manglet for 1 prosent.

Respondentene måtte aktivt samtykke til at svardataene fra spørreskjemaet kunne kobles til personlige bakgrunnsvariabler. 95 prosent av respondentene samtykket til å koble opplysningene. Det var også mulig for de personene i populasjonen som ikke ønsket å delta å reservere seg mot bruk av bakgrunnsopplysninger. Dette ble det opplyst om i invitasjonen til å delta i undersøkelsen. Kun tre personer kontaktet oss for å slette bakgrunnsopplysninger.

3.2 Datainnsamling og svarinngang

Datainnsamlingen ble gjennomført i februar 2021. Alle i populasjonen fikk tilsendt invitasjon med unike lenker til sitt eget spørreskjema via deres private e-postadresse. Det ble sendt ut en påminnelse på e-post, og i tillegg sendte vi en påminnelse via SMS. Svarinngangen var markant størst på selve dagen vi sendte ut invitasjon eller påminnelse, og også den påfølgende dagen – deretter var svarinngangen dalende frem til neste påminnelse.

Totalt besvarte 2 938 PPU-kandidater skjemaet, noe som tilsvarer en svarprosent på 39 prosent. Det er vanlig at respondenter faller fra underveis i en spørreundersøkelse. I denne undersøkelsen var frafallet lite underveis: 37 prosent fullførte hele spørreskjemaet, mens kun 2 prosent (162 respondenter) falt fra underveis. Dette anser vi som en høy svarprosent. Nesten 3 000 respondenter gir oss et solid datamateriale.

Det er en risiko for at ulike e-postleverandører (Gmail, Outlook, osv.) kan oppfatte utsendelsen som søppelpost («spam») slik at e-postene ikke kommer frem i innboksen til mottakerne. I tillegg er det en viss usikkerhet knyttet til om e-postene som kommer frem faktisk blir *lest* av mottakerne; enkelte av mottakerne kan jo oppfatte e-posten som spam og ignorere eller slette den. Noen e-postkontoer kan også være inaktive; selv om vi mottok få automatiske meldinger, kan flere kontoer ikke være i bruk og dermed i praksis inaktive.

For å få flest mulig til å besvare undersøkelsen var interesseorganisasjoners promoteringsinnsats en viktig faktor. Vi fikk hjelp fra Skolelederforbundet, Pedagogstudentene og Lektorlaget til å promotere undersøkelsen blant medlemmene deres. NOKUT utarbeidet korte promoteringsstekster om undersøkelsene som interesseorganisasjonene publiserte på Facebook-sidene sine eller videresendte til medlemmene sine på annet vis. Det ble også laget en promoteringsvideo. Det er vanskelig å vurdere betydningen av denne innsatsen.

I gjennomsnitt besvarte respondentene 77 spørsmål av 116 mulige. Merk at noen av spørsmålene ble stilt basert på tidligere svar («aktiveringer») i undersøkelsen, og derfor kan det maksimale antallet spørsmål variere mellom respondentene.

Tidsbruken på utfyllingen av spørreskjemaet varierte etter om man jobbet som lærer på trinn 8–13 eller ikke: De som ikke jobbet på trinn 8–13 fikk bare noen få spørsmål, og de brukte rundt 1 minutt i skjemaet (median). Respondenter som jobbet som lærer for trinn 8–13 fikk mange flere spørsmål, og det tok rundt 10 minutter å besvare skjemaet (median).

Det var mulig å gi fritekstsvar på noen av spørsmålene i skjemaet, og halvparten av respondentene ga minst ett fritekstsvar (1 467 av de 2 938 svarende). Respondenter som ga minst ett fritekstsvar brukte litt lenger tid i skjemaet enn de som ikke ga noen fritekstsvar (12 minutter versus 9 minutter blant dem som jobbet på trinn 8–13).

All informasjon som samles inn, behandles konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det blir ikke offentliggjort data som kan identifisere den enkelte. Prosjektet ble vurdert til å være i samsvar med personvernlovgivningen av NSD – Norsk senter for forskningsdata AS.

3.2.1 Svarinngang per institusjon

Tabell 3.1 viser antall i populasjon og nettoutvalg som har utdanningen sin fra de ulike institusjonene. Tabellen viser også kortnavnet til de ulike utdanningsinstitusjonene, som vil bli brukt videre i rapporten.

Tabell 3.1 Antall i populasjon og nettoutvalg, og svarprosent, etter utdanningsinstitusjon.

Utdanningsinstitusjon	Kortnavn	Populasjon	Nettutvalg	Svarprosent
Barratt Due Musikkintittutt	BDM	20	11	55
Høgskolen i Innlandet	HINN	324	100	31
Høgskolen i Østfold	HiØ	455	184	40
Høgskulen i Volda	HVO	245	107	44
Høgskulen på Vestlandet	HVL	937	330	35
Kunsthøgskolen i Oslo	KHiO	55	19	35
MF vitenskapelig høyskole	MF	19	7	37
Nord universitet	Nord	498	212	43
Norges idrettshøgskole	NIH	109	31	28
Norges miljø- og biovitenskapelige universitet	NMBU	170	66	39
Norges musikkhøgskole	NMH	80	22	28
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	NTNU	635	257	40
OsloMet - storbyuniversitetet	OsloMet	570	225	39
Universitetet i Tromsø - Norges arktiske universitet	UiT	143	60	42
Universitetet i Agder	UiA	276	100	36
Universitetet i Bergen	UiB	475	215	45
Universitetet i Oslo	UiO	915	383	42
Universitetet i Stavanger	UiS	508	212	42
Universitetet i Sørøst-Norge	USN	1 017	397	39
I alt		7 451	2 938	39

Svarprosenten varierer mellom institusjonene, fra 28 prosent ved NMH og NIH til 55 prosent ved BDM. Antall svarende varierer også – fra 7 respondenter ved MF til nesten 400 ved USN. Kun tre institusjoner har mindre enn 20 svarende (MF, BDM og KHiO).

4 Hvem besvarte undersøkelsen?

Nesten 3 000 respondenter gir oss et solid datamateriale, men det er likevel en viss risiko for at de som velger å delta i en slik undersøkelse skiller seg ut fra de som ikke deltar. Vi kan kontrollere for systematiske skjevheter mellom populasjonen og de som svarte på undersøkelsen (nettoutvalget) etter kjente variabler som kjønn, alder, hvilken utdanningsinstitusjon de tok utdanningen ved, karakterer fra høyere utdanning og om de tok PPU for allmennfag eller for yrkesfag (se kapittel 5 for beskrivelse av denne variabelen). Tabell 4.1 viser en frafallsanalyse hvor vi sammenligner respondentene som svarte på undersøkelsen (nettoutvalget) med alle i populasjonen.

Fordelingen etter kjønn, alder, utdanningsinstitusjon, type PPU og karakterer fra høyere utdanning i nettoutvalget er tilsvarende som i populasjonen. Vi ser en liten overrepresentasjon av kvinner i nettoutvalget sammenlignet med populasjonen. Dette er også kjent fra andre spørreundersøkelser at kvinner er mer tilbøyelige til å svare enn menn. Alt i alt indikerer dette at resultatene fra undersøkelsen er representative for populasjonen, og det er ingen store skjevheter for de variablene vi her ser på.

Tabell 4.1 Fordeling i populasjon og nettoutvalg etter kjente bakgrunnsvariabler. Prosent.

	Populasjon	Nettoutvalg	Differanse
I alt	100	100	
Kjønn			
Kvinner	60,9	64,5	3,6
Menn	39,1	35,5	-3,6
Alder			
23–26 år	9,0	8,1	-0,9
27–30 år	25,9	23,3	-2,6
31–40 år	33,7	33,2	-0,5
41–50 år	21,3	23,7	2,4
51 år og eldre	10,2	11,6	1,4
Median	34	35	1
Type PPU			
Allmennfag	75,4	75,5	0,1
Yrkesfag	22,8	23,4	0,6
Kombinert eller ukjent	1,8	1,1	-0,7
Utdanningsinstitusjon			
BDM	0,3	0,4	0,1
HINN	4,4	3,4	-1
HiØ	6,1	6,3	0,2
HVO	3,3	3,6	0,3
HVL	12,6	11,2	-1,4
KHiO	0,7	0,7	0
MF	0,3	0,2	-0,1
Nord	6,7	7,2	0,5
NIH	1,5	1,1	-0,4
NMBU	2,3	2,3	0
NMH	1,1	0,8	-0,3
NTNU	8,5	8,8	0,3
OsloMet	7,7	7,7	0
UiT	1,9	2,0	0,1
UiA	3,7	3,4	-0,3
UiB	6,4	7,3	0,9
UiO	12,3	13,0	0,7
UiS	6,8	7,2	0,4
USN	13,7	13,5	-0,2
Karakterpoeng fra høyere utdanning¹²			
1,5–2,4	7,5	7,0	-0,5
2,5–3,4	39,3	37,6	-1,7
3,5–4,4	43,7	44,2	0,5
4,5–5,0	9,1	10,8	1,7
Median	3,5	3,5	0

¹² Variabelen vektes med hvert emnes størrelse, målt i studiepoeng. Gjelder karakterer for emner tatt på samme institusjon som PPU. Beregnes slik: A=5, B=4, C=3, D=2, E=1, F=0. Emner med karakterene Bestått / Ikke bestått inngår ikke i beregningen.

5 Om resultatene i denne rapporten

Aktiveringer i spørreskjema: En del av spørsmålene er ikke stilt alle respondentene, men er betinget deres tidligere svar i undersøkelsen. Denne «aktiveringen» vil videre omtales der det er relevant.

Type PPU: Variabelen for type PPU er konstruert ut ifra opplysninger om studieprogrammet. Kandidatene i populasjonen var tilknyttet til sammen 73 studieprogrammer. Først ble studieprogrammene kategorisert etter allmennfag eller yrkesfag dersom studieprogramnavnet inneholdt informasjon om dette. 25 studieprogrammer ble kategorisert på bakgrunn av studieprogramnavnet. For de gjenværende studieprogrammene sjekket vi hva respondentene hadde svart på spørsmål om type PPU – både i kandidatundersøkelsen og i studentundersøkelsen (i kandidatundersøkelsen var det kun respondenter som jobber i videregående skole fikk spørsmål om dette, mens i studentundersøkelsen gikk spørsmålet til alle). I tilfeller der alle eller så å si alle respondentene svarte enten allmennfag eller yrkesfag, kategoriserte vi studieprogrammet etter dette (19 studieprogrammer). Til slutt satt vi igjen med 29 studieprogrammer, hvorav 8 studieprogrammer hadde studieprogramnavn som tilsa at de var innen utøvende og skapende kunsthøgskolefag. Programmene ble sjekket opp mot informasjon om rammeplan på studieprogrammets nettside og kategorisert etter hvilken rammeplan de fulgte. Fire studieprogrammer (hvorav begge PPU-programmene på NMBU) ble kategorisert som kombinert eller ukjent.

Analysenivåene: Analysenivåene vi opererer med, er primært utdanningsinstitusjon og type PPU, men også hva slags skole lektorene jobber ved (om det er ungdomsskole eller videregående skole). Vi viser i hovedsak bare svarfordelinger for institusjoner med 20 svarende eller mer, da et lavt respondentantall vil gi mer usikre resultater.

Tallene vi presenterer: På holdningsspørsmål, der vi typisk har en fem-delt skala om «I hvilken grad ...», viser vi stort sett svarfordelingen for alle svarkategoriene, men i noen tilfeller viser vi kun summen av andelen som har svart «I stor grad» og «I svært stor grad», altså de to mest «positive» svaralternativene. Dette gir et litt forenklet bilde, men gjør det også lettere å lese hovedtrekkene. I omtalen av resultatene slår vi i hovedsak sammen kategoriene «I stor grad» og «I svært stor grad» og omtaler det under ett som «I stor grad» – det samme gjelder «I liten grad» og «I svært liten grad», som omtales som «I liten eller ingen grad».

Koblinger mot andre data og undersøkelser: Mange av spørsmålene i undersøkelsen er tilsvarende spørsmål som er stilt til andre målgrupper som lektorkandidater og -studenter og ledelse i skolen. I denne rapporten viser vi ikke til relevante funn fra spørreundersøkelsen vi rettet mot disse målgruppene. Vi viser heller ikke til funn i andre spørreundersøkelser, som f.eks. Studiebarometeret og Pedagogstudentenes studentundersøkelser. Dette er imidlertid gjort i Wiggen (2022) om «Nye lektors kompetanse», i tillegg til at det vil gjøres i kartleggingens hovedrapport. Denne rapporten er dermed primært deskriptiv, hvor vi presenterer svardataene fra spørreundersøkelsen.

Om korrelasjoner mellom variabler (påstander): I en del tilfeller omtaler vi sammenhengen mellom påstander (variabler) og måler denne sammenhengen ved hjelp av

korrelasjonsmålet «Pearson's r ». Vi omtaler sammenhenger mellom påstander i tilfeller der det er en viss størrelse på korrelasjonene.

En sterk korrelasjon mellom to påstander innebærer at mange har svart i liten grad / svært liten grad på *begge* påstandene og/eller at mange har svart i stor grad / svært stor grad på *begge* påstandene. Mulige verdier på korrelasjonskoeffisientene går fra -1 til 1 , der -1 en perfekt negativ korrelasjon og 1 en perfekt positiv korrelasjon. Tallet 0 indikerer ingen korrelasjon mellom variablene. Merk at bivariate korrelasjoner ikke kan fortelle oss noe om en eventuell kausalsammenheng mellom variablene, men er et mål på retningen og styrken på det statistiske forholdet (i hvilken grad og hvordan variablene samvarierer).¹³

Vi har testet korrelasjonene og funnet at de helt ned mot $0,30$ er signifikante på $0,01$ -nivå, som er en streng grense. Vi omtaler ikke signifikans i forbindelse med korrelasjoner senere i rapporten; korrelasjonene vi nevner vil nærmest utelukkende være statistisk signifikante.¹⁴

Om (signifikante) forskjeller: Vi omtaler forskjeller av en viss størrelse og gjerne de med lavest og høyest andel respondenter som valgte de to mest positive svaralternativene (i stor grad / svært stor grad). Dersom en forskjell ikke er signifikant¹⁵, omtaler vi det i teksten. Verdt å merke er at statistisk signifikans ikke sier noe om hvor stor forskjellen mellom to grupper er, og at en svært liten forskjell kan være signifikant om det er mange respondenter, mens en stor forskjell ikke trenger å være signifikant ved få respondenter.¹⁶

6 Halvparten jobber for trinn 8–13

Innledningsvis i spørreundersøkelsen fikk respondentene spørsmål om de jobbet som lektor eller adjunkt i skolen nå og i så fall på hvilket trinn. Spørsmålet fungerte som en aktivering for videre spørsmål i undersøkelsen: De som svarte at de jobbet som lektor eller adjunkt for enten trinn 11–13 eller trinn 8–10 fikk spørsmål knyttet til denne jobben, og de som svarte at de ikke jobbet som lektor eller adjunkt i skolen fikk spørsmål knyttet til hva de gjorde og årsaker til at de ikke jobbet i skolen¹⁷.

¹³ Det finnes ingen autoritativ definisjon på hva som er en sterk, moderat og svak korrelasjon. I denne type undersøkelser er det vanlig å operere med begreper som «sterk» eller «høy» på korrelasjoner over $0,50$ (eller under $-0,5$ om sammenhengen er negativ), mens korrelasjoner på mellom $0,30$ og $0,50$ ofte betegnes som «moderat». Imidlertid vil andre kanskje sette grensene på $0,70$ og $0,50$.

¹⁴ Beregningene av signifikans er gjort med basis i alle som besvarte undersøkelsen. Korrelasjonene vi omtaler i teksten er signifikante på $0,01$ -nivå, viser tester på Pearson's r . Dataene våre er på ordinal-nivå, derfor er «Spearman's ρ » strengt tatt et mer korrekt korrelasjonsmål å bruke. Signifikanstester på Spearman gir imidlertid samme resultat som for Pearson.

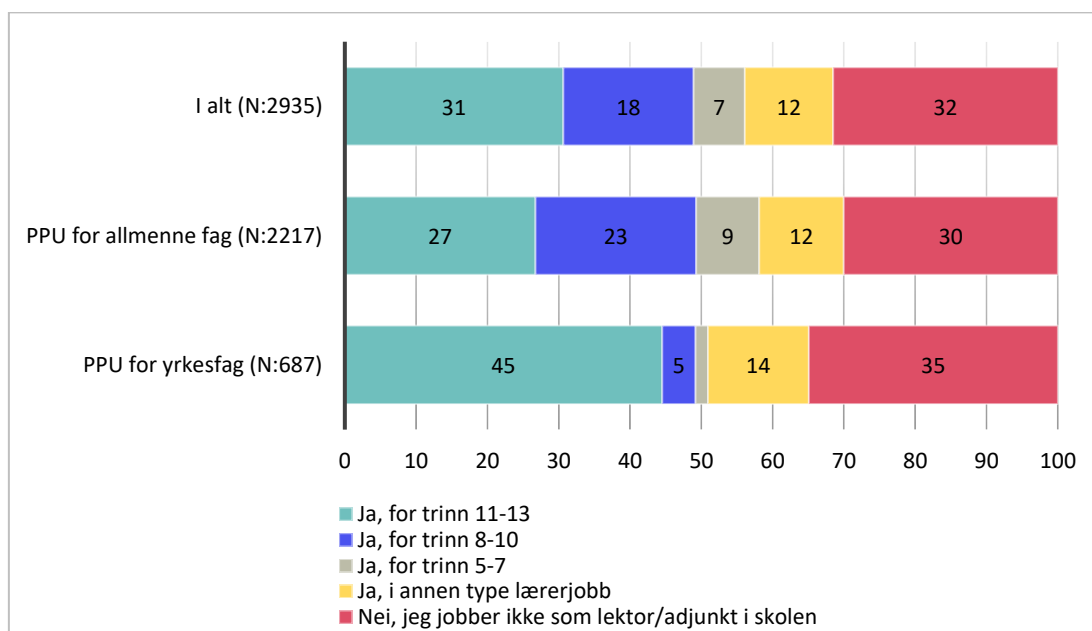
¹⁵ Måling av signifikans er gjort ved bruk av t -tester, med et signifikansnivå på $0,05$.

¹⁶ Verdt å merke er at statistiske tester tar utgangspunkt i at populasjonen er uendelig (stor), mens vår populasjon er begrenset og kjent. Eksempelvis er 30 svarende *svært få* av en uendelig populasjon, men i vår virkelighet er 30 svarende av 60 i en (del)populasjon *ganske mange*. Det kan derfor sies at testenenes krav til signifikans er for strenge.

¹⁷ PPU for allmennfag kvalifiserer til å jobbe på trinn 5–7, men de som oppga at de jobbet på disse trinnene fikk ikke spørsmål knyttet til denne jobben i undersøkelsen. Grunnen til dette var at spørsmålene var beregnet på de som jobbet i ungdoms- og videregående skole. Undersøkelsen ble

Dette var det aller første spørsmålet i undersøkelsen og gikk til alle som startet å besvare undersøkelsen (2 938 respondenter). Svarfordelingen på inngangsspørsmålet vises i Figur 6.1.

Figur 6.1 «Jobber du som lektor/adjunkt i skolen nå?» Svarfordeling. Prosent.

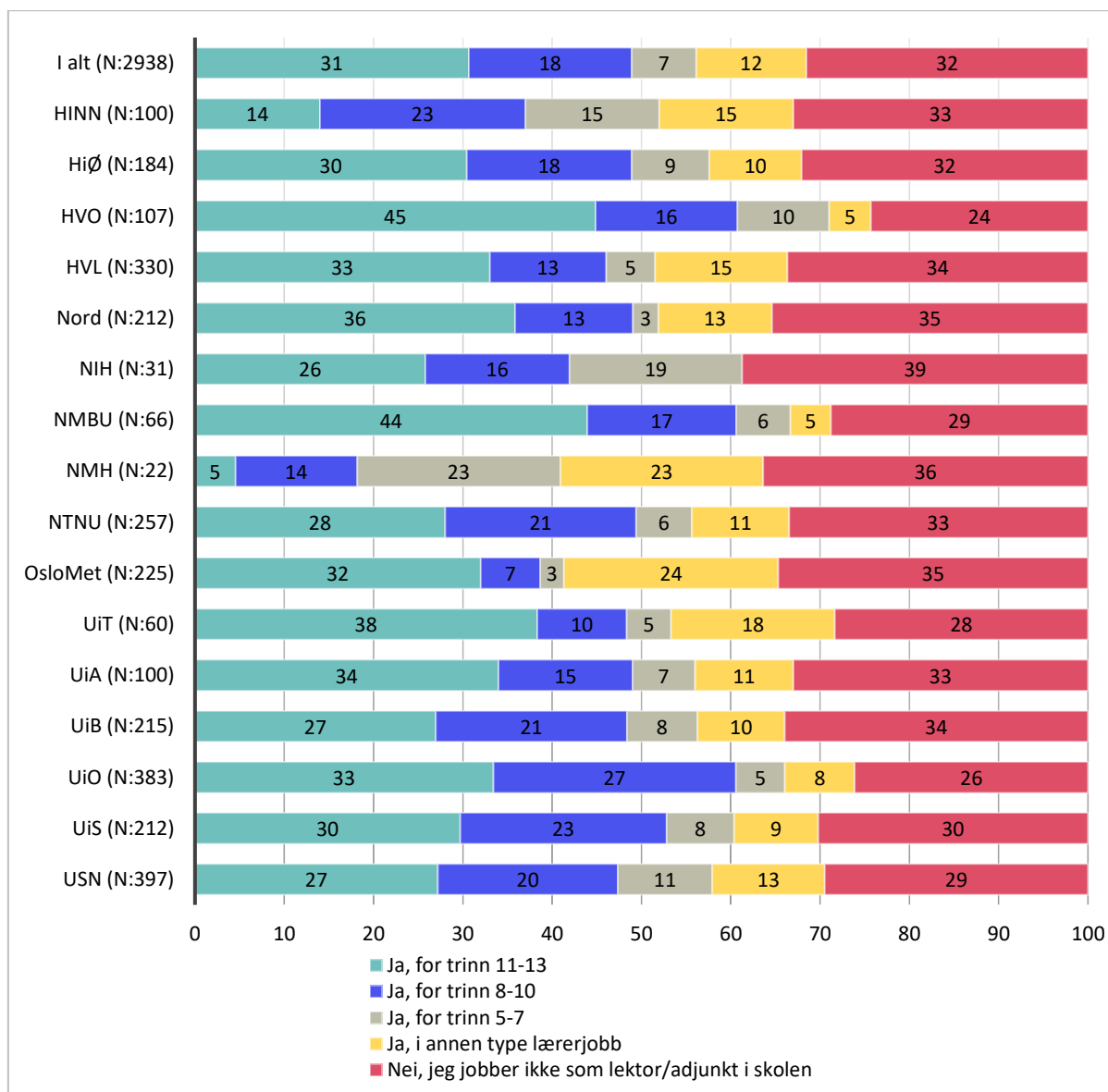
Omtrent halvparten av de som deltok i undersøkelsen – 1 437 av 2 938 respondenter – jobber som lektor eller adjunkt på en videregående skole (31 prosent) eller på ungdomsskolen (18 prosent). I alt er det 7 prosent som jobber i mellomtrinnet på barneskolen (trinn 5–7), mens 12 prosent har annen type lærerjobb. 32 prosent jobber ikke som lektor eller adjunkt i skolen.

Fordelingen er litt annerledes for dem som har PPU for yrkesfag, da nesten ingen av disse jobber i ungdomsskolen eller for trinn 5–7. En mye høyere andel jobber i videregående skole, mens 14 prosent jobber i annen type lærerjobb og 35 prosent jobber ikke i skolen.

Vi skal også se på svarfordelingen etter hvilken institusjon respondentene har utdanningen sin fra. Det er stor variasjon på antall respondenter mellom utdanningsinstitusjonene. De institusjonene med færre enn 20 svarende er ikke inkludert i Figur 6.2. Dette er institusjonene MF (7 respondenter), Barratt Due Musikkinstitut (11 respondenter) og KHiO (19 respondenter).

samkjørt med tilsvarende spørreundersøkelse til kandidater med lektorutdanning for trinn 8–13, og vi ønsket å kunne sammenlikne resultatene fra disse to målgruppene.

Figur 6.2 «Jobber du som lektor/adjunkt i skolen nå?» Svarfordeling etter institusjon. Prosent.

Resultatene viser at det er de med PPU fra Høgskulen i Volda, NMBU og UiO som i høyest grad jobber som lektor eller adjunkt i en ungdoms- eller videregående skole (hver på til sammen ca. 60 prosent). For de andre institusjonene, med unntak av HINN, Norges idrettshøgskole, Norges musikkhøgskole og OsloMet, ligger den resterende andelen på rundt 50 prosent.

Norges musikkhøgskole er den utdanningsinstitusjonen med flest tidligere PPU-studenter som jobber på trinn 5–7 (23 prosent) av de institusjonene som er inkludert i figuren, deretter kommer Norges idrettshøgskole med 19 prosent.

Som både Figur 6.1 og Figur 6.2 viser, er det rundt en tredel av dem med PPU-utdanning som ikke jobber som lektor eller adjunkt i skolen. Denne andelen er ganske jevn for alle institusjonene.

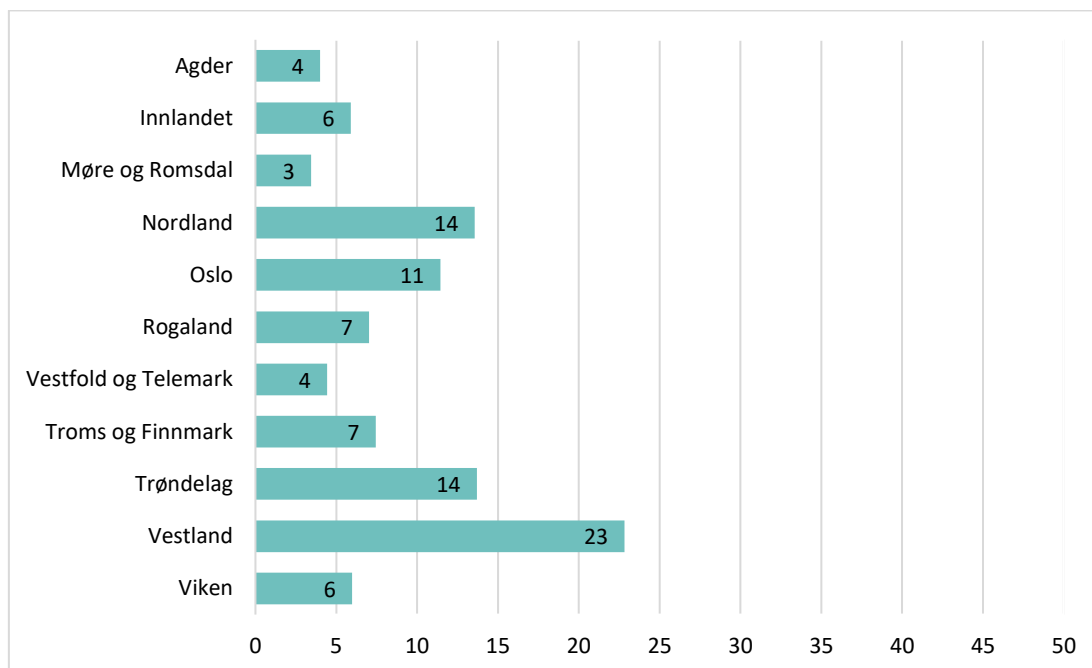
Blant dem som oppgir å jobbe i en *annen type lærerjobb* i skolen er andelen høyest hos dem med utdanning fra OsloMet og Norges musikkhøgskole. Her oppgir rundt én av fire at de jobber i en annen lærerstilling enn som lektor/adjunkt i skolen. En forklaring til det kan være fordi disse utdanningsinstitusjonene tilbyr PPU innen utøvende og skapende kunstfag, og mange av kandidatene jobber kanskje som selvstendige/frilans eller i kulturskole e.l. Andelen som oppgir at de er i *annen type lærerjobb* er lavest blant dem med PPU-utdanning fra Norges idrettshøgskole hvor ingen respondenter jobber i en annen type lærerjobb enn lektor/adjunkt i skolen.

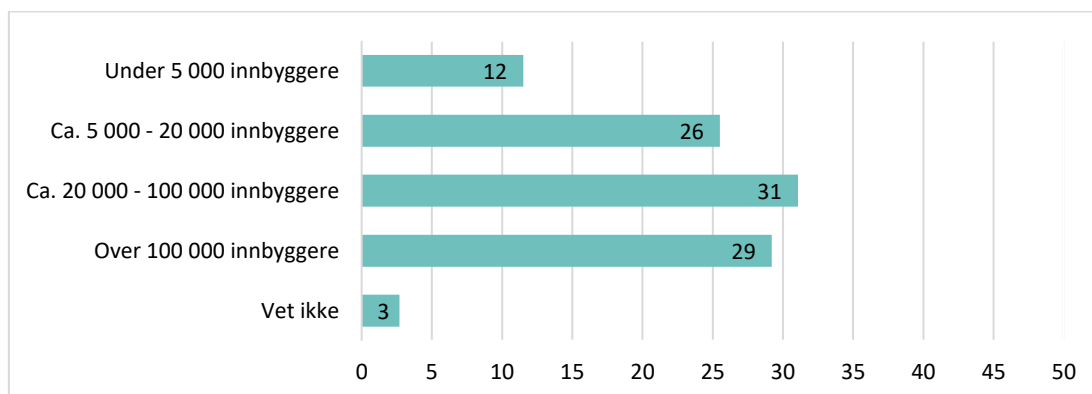
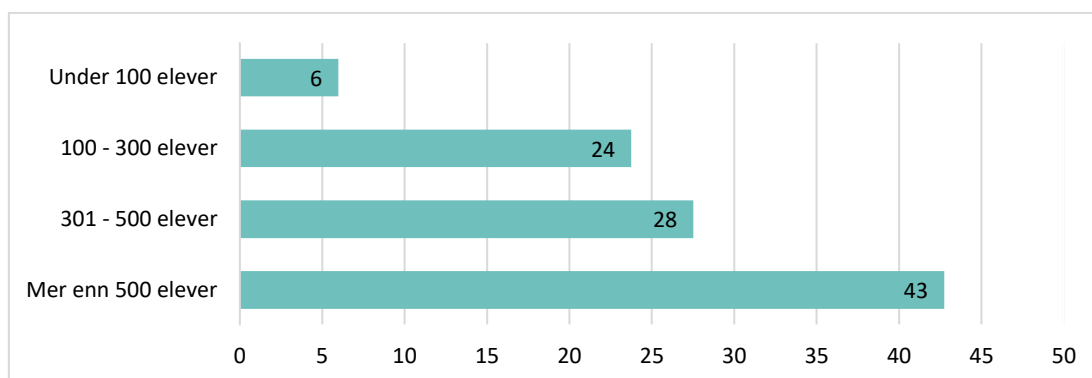
Vi skal i de følgende kapitlene se litt nærmere på de respondentene (49 prosent av nettoutvalget) som jobber som lektor eller adjunkt på trinn 8–13.

6.1 Kort om skolene de jobber ved

De som oppga at de jobbet ved en ungdoms- eller videregående skole svarte videre på noen faktaspørsmål om skolen: Hvilket fylke den ligger i, hvor mange innbyggere det er der skolen ligger, om skolen er offentlig eller privat og hvor mange elever det er ved skolen. I undersøkelsen oppga 88 prosent av respondentene at de jobbet ved en offentlig skole. Figur 6.3–Figur 6.5 viser svarfordelingen for spørsmålene om fylke, innbyggere og antall elever.

Figur 6.3 «I hvilket fylke ligger skolen du jobber ved?». Svarfordeling. Prosent. N=1424.

Figur 6.4 «Ligger skolen i eller ved et sted/by med ...?». Svarfordeling. Prosent. N=1407.**Figur 6.5 «Hvor mange elever er det ved skolen?». Svarfordeling. Prosent. N=1406.**

Til sammen jobbet litt over 60 prosent ved skoler i fylkene Vestland, Nordland, Trøndelag eller Oslo. Dette var fylkene flesteparten av respondentene jobbet i. Samtidig jobbet mange respondenter ved skoler som lå i tilknytning til steder med mer enn 20 000 innbyggere (60 prosent). Nesten 40 prosent jobber også ved skoler med mer enn 500 elever.

Dette viser at respondentene jobber ved skoler som er spredt relativt jevnt utover i hele landet. Det er likevel naturlig at mange respondenter jobber ved skoler som ligger i tilknytning til større steder og ved skoler med mange elever, da det er flere ansatte ved disse skolene, og det er også flere skoler på steder med mange innbyggere. Men også PPU-kandidater ved de mindre skolene eller skoler som ligger i tilknytning til steder med færre innbyggere er representert: 12 prosent jobber ved skoler som lå i tilknytning til steder med færre enn 5 000 innbyggere, og til sammen 30 prosent jobber ved skoler med opptil 300 elever.

6.2 PPU-kandidatenes jobbsituasjon

PPU-kandidatene som er ansatt i ungdoms- og videregående skoler, fikk videre noen spørsmål om jobbsituasjonen deres.

38 prosent av respondentene oppgir å ha stillingen lektor med opprykk/tilleggsutdanning, og 5 prosent har stilling som lektor. 33 prosent har stillingen adjunkt med opprykk/tilleggsutdanning, og 21 prosent er ansatt som adjunkter. Kun 2 prosent av de

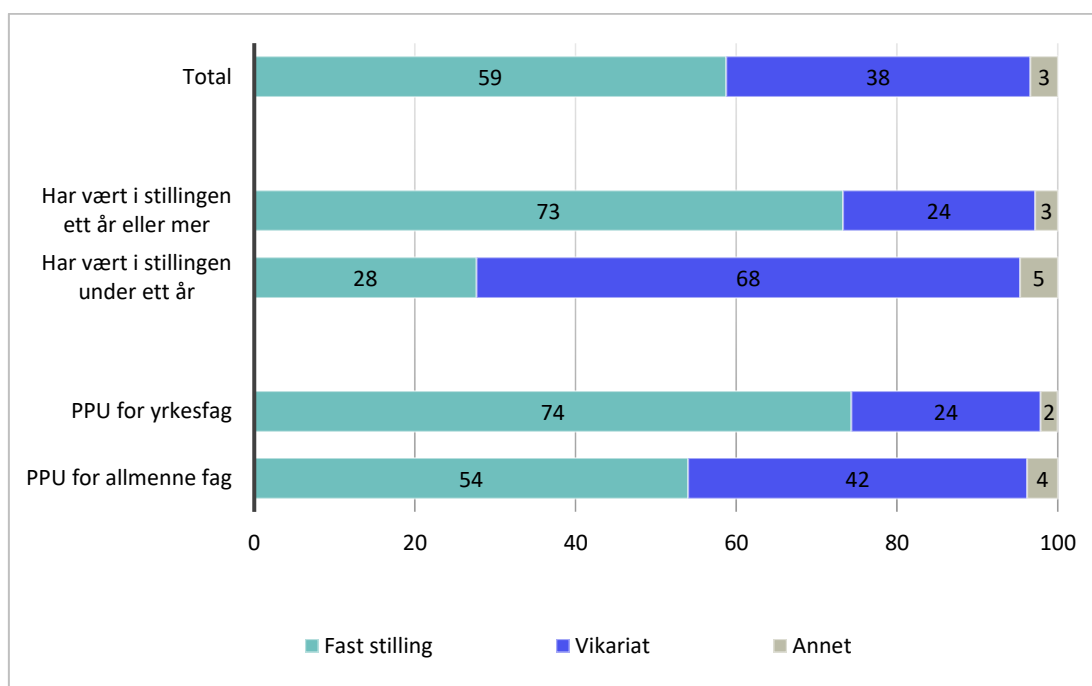
svarende oppgir å ha en annen stilling enn de overnevnte. Hele 529 respondenter valgte å ikke svare på dette spørsmålet, noe som kan tyde på at svarkategoriene ikke var utfyllende.

9 prosent jobber ved flere skoler samtidig.

Nesten syv av ti respondenter har jobbet i ett år eller mer ved skolen de jobber ved nå (68 prosent).

I Figur 6.6 ser vi andel med fast stilling eller vikariat, etter hvor lenge de har vært i stillingen og type PPU.

Figur 6.6 Andel i fast stilling eller vikariat, etter hvor lenge de har vært i stillingen og etter type PPU. Prosent.

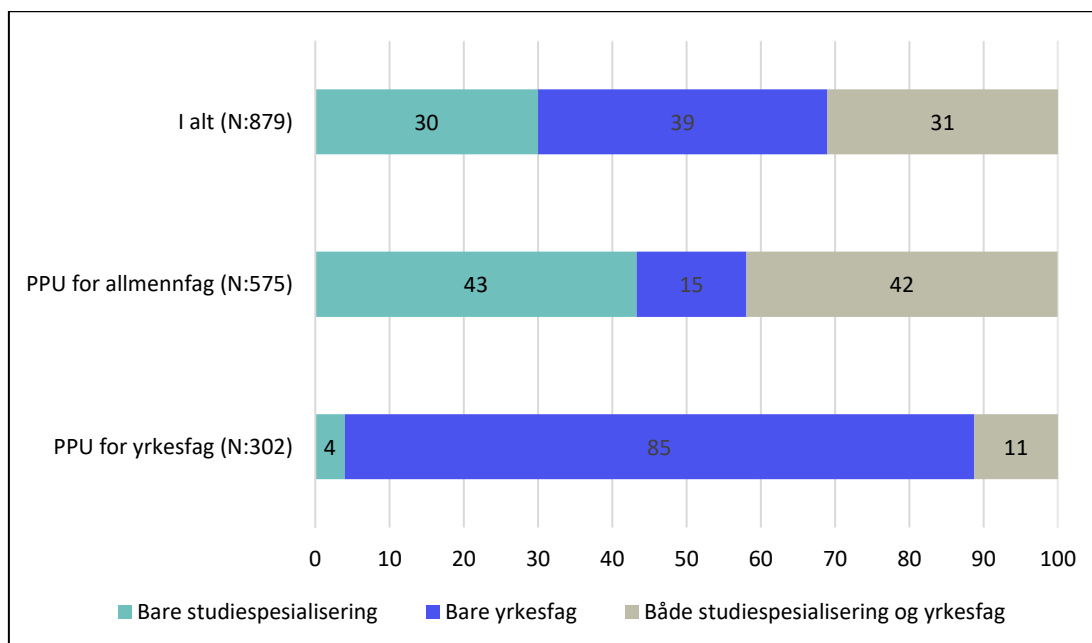

59 prosent har fast stilling, og fast stilling er vanligere blant dem med yrkesfaglig PPU enn blant dem med PPU for allmenne fag: 74 prosent blant dem med PPU for yrkesfag har fast stilling mot 54 prosent blant dem med PPU for allmenne fag.

Blant respondenter som har jobbet i ett år eller mer, er 73 prosent i fast stilling, mens blant dem som har jobbet i under ett år har bare 28 prosent fast stilling. Det kan tyde på at mange starter opp i vikariat og får fast stilling etter hvert.

Respondentene som jobber i videregående skoler, fikk spørsmål om hvilke utdanningsprogram de underviser på. Svarfordelingen vises i Figur 6.7.

Figur 6.7 «Underviser du på studiespesialisering og/eller yrkesfag?». Svarfordeling. I alt og etter type PPU. Prosent.

Nesten 40 prosent av respondentene underviser bare på yrkesfaglig program, mens 30 prosent oppgir å bare undervise studiespesialiserende program. Rundt 30 prosent underviser både på studiespesialiserende og yrkesfaglig program.

Blant respondentene med PPU for yrkesfag underviser hele 85 prosent utelukkende på yrkesfaglige studieprogram. 11 prosent underviser både på yrkesfaglig og studiespesialiserende program. Kun 4 prosent av de med PPU for yrkesfag underviser bare på studiespesialisering.

Når det gjelder dem med PPU for allmennfag, underviser litt under halvparten utelukkende på studiespesialiserende utdanningsprogram, mens den andre halvparten underviser både på studiespesialiserende og yrkesfaglige utdanningsprogram (42 prosent) eller kun på yrkesfaglig program (15 prosent). Det er med andre ord mer utbredt for kandidater med PPU for allmennfag å undervise på yrkesfaglig program enn det er for kandidater med PPU for yrkesfag å undervise på studiespesialiserende program.

Respondentene ble også spurt om stillingsprosenten deres. Flertallet av dem som jobber ved ungdomsskoler og videregående skoler har en stillingsprosent på 80 prosent eller mer (71 prosent). Tabell 6.1 viser stillingsprosent etter type skole, type PPU, type utdanningsprogram (videregående skole) og type ansettelse.

Tabell 6.1 «Hvor stor stillingsprosent er jobben?» Svarfordeling, etter type PPU, type skole, type utdanningsprogram og type ansettelse. Prosent.

	Under 30 prosent	31–50 prosent	51–80 prosent	Over 80 prosent	Antall respondenter
I alt	6	7	16	71	1 417
PPU for allmennfag	6	8	17	70	1 078
PPU for yrkesfag	6	5	13	76	335
Ungdomsskole	4	6	15	75	526
Videregående skole	7	8	17	69	891
Studiespesialiserende program	9	11	25	54	261
Yrkesfaglig program	6	6	13	75	343
Kombinert	4	7	14	75	275
Fast stilling	2	4	11	84	829
Vikariat	10	12	24	54	533

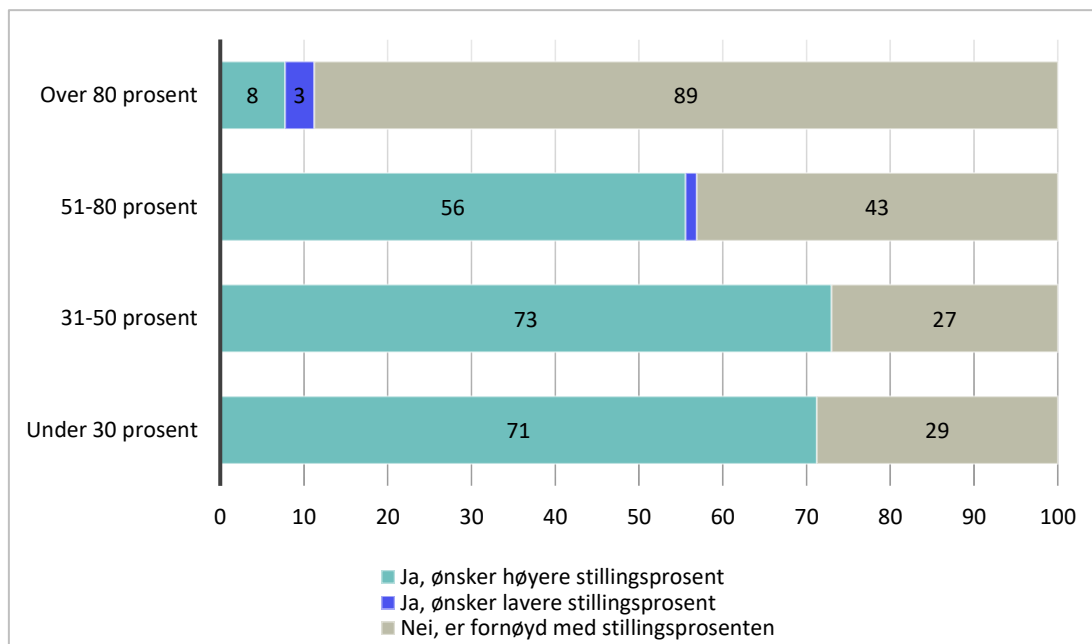
Det er små forskjeller i stillingsprosent mellom de med PPU for allmennfag og de med PPU for yrkesfag, men vi ser en noe høyere andel blant dem med PPU for yrkesfag som har over 80 prosent stilling. Når det kommer til hvilken type skole lektorene og adjunktene jobber ved, ser vi at forskjellene i stillingsprosent mellom de som jobber i videregående skole og de som jobber i ungdomsskolen også er små, men de som jobber i ungdomsskolen har i litt større grad en stilling over 80 prosent (75 prosent har dette) enn de som jobber i videregående skole (69 prosent).

Fordeling i stillingsprosent er svært lik for de som underviser på yrkesfag og de som underviser på *både* studiespesialiserende linjer og yrkesfag. Om vi sammenlikner stillingsprosenten mellom de som utelukkende underviser på studiespesialiserende linjer eller yrkesfag, er variasjonen større. Det er en betydelig lavere andel som har en stillingsprosent på over 80 blant dem som underviser på studiespesialiserende program sammenlignet med dem som underviser på yrkesfaglig program. Blant dem som underviser på studiespesialiserende program er det bare litt over halvparten som har en stillingsprosent på over 80 mot 75 prosent blant dem som underviser på yrkesfaglig program.

Som nevnt oppga mesteparten av respondentene at de har fast stilling (59 prosent), og 38 prosent er ansatt i et vikariat. Om vi sammenlikner stillingsprosenten mellom disse gruppene, ser vi at de med fast stilling i betydelig større grad enn ansatte i vikariater innehar de største stillingene. Hele 84 prosent av dem i fast stilling har en stillingsprosent på over 80, mens tilsvarende andel for ansatte i vikariater er 54 prosent. Vi ser også at nærmest ingen av dem med fast stilling er ansatt i stillinger på mindre enn 51 prosent (kun 6 prosent er det), mens tilsvarende andel er på 22 prosent for ansatte i vikariater. De som ansettes i vikariater har altså langt oftere en mindre stillingsprosent enn de som ansettes i faste stillinger.

På spørsmål om respondentene ønsker en annen stillingsprosent oppgir mesteparten av dem med en lavere stillingsprosent enn 50 at de ønsker en større stilling. Andelen som er fornøyd med stillingsprosenten, ligger omtrent rundt 30 prosent for gruppene med lavest stillingsprosent, og andelen fornøyd øker jo større stilling respondentene har. Kun en liten andel (1 og 3 prosent) av de med størst stillinger ville foretrukket en lavere stillingsprosent. Fordelingen vises i Figur 6.8.

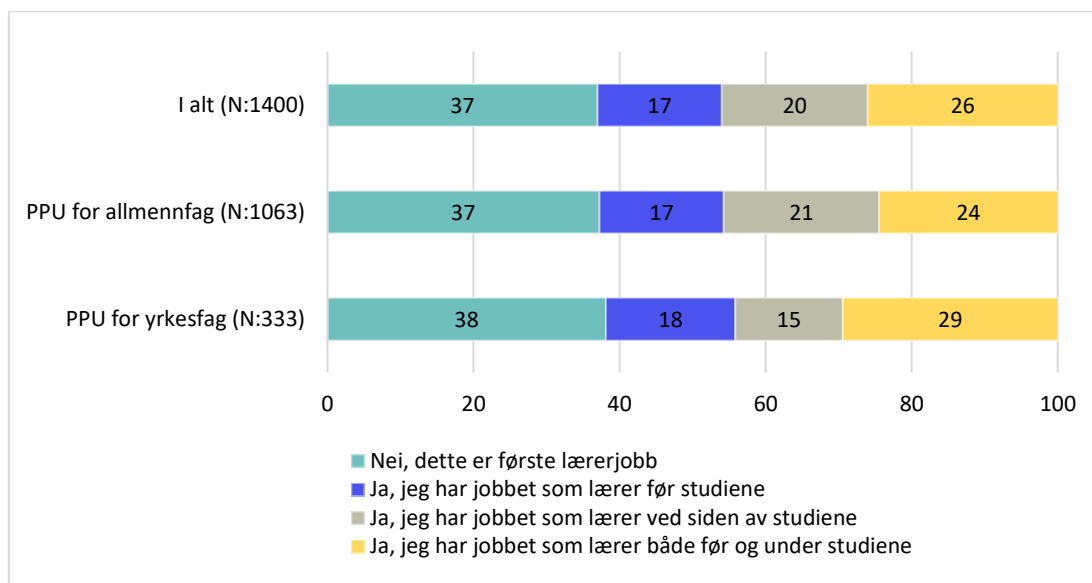
Figur 6.8 Andel som ønsker endret stillingsprosent etter hvilken stillingsprosent de har. Prosent.

Respondentene ble også spurt om de har kontaktlæreransvar. Her svarte til sammen litt over halvparten av PPU-kandidatene at de har kontaktlæreransvar – enten alene (29 prosent) eller delt med andre lærere (23 prosent). 48 prosent oppgir å ikke ha kontaktlæreransvar.

Respondentene fikk også spørsmål om de hadde jobbet som lærer tidligere foruten praksis på studiet (se Figur 6.9).

Figur 6.9 «Har du erfaring som lærer tidligere, utenom praksis?». Svarfordeling. I alt og etter type PPU. Prosent.

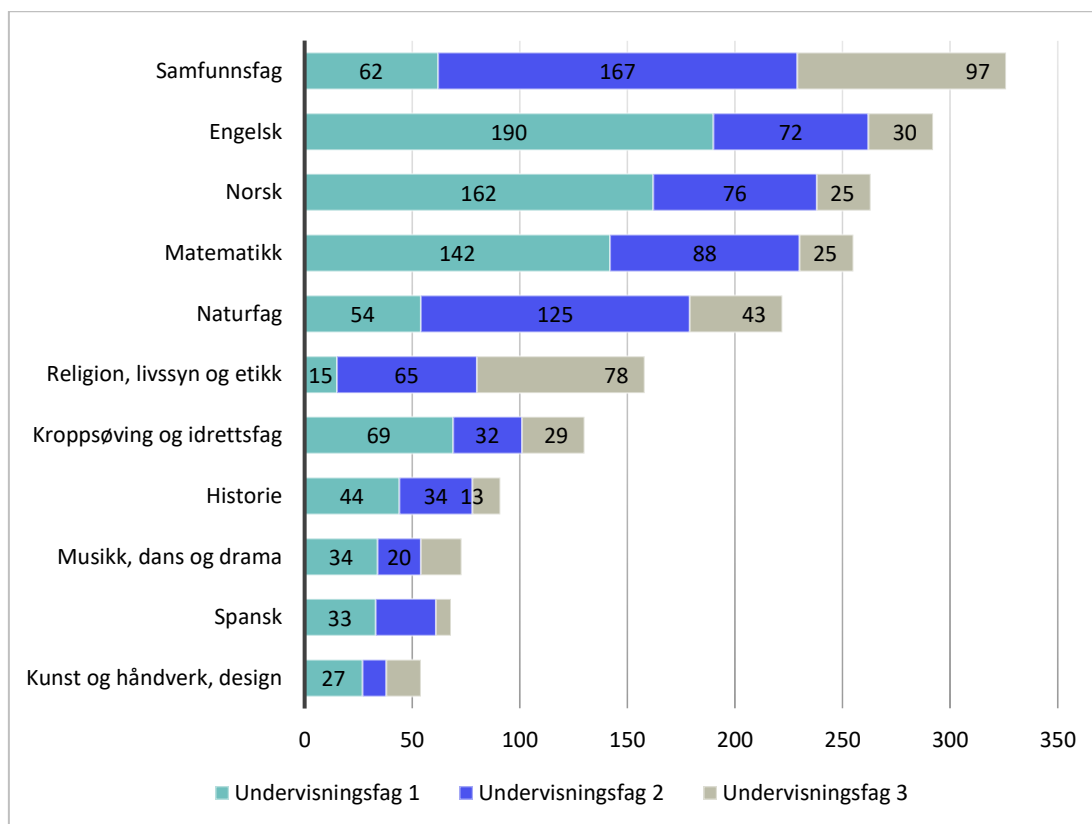

For 37 prosent av respondentene var dette deres første lærerjobb, mens til sammen 63 prosent hadde erfaring fra læreryrket enten fra før studiene (17 prosent), under studiene (20 prosent) eller fra både før og under studiene (26 prosent). Dette viser at hele 43 prosent hadde erfaring fra å være lærer fra *før* de begynte på PPU-studiet. At så mange hadde denne erfaringen fra læreryrket, kan ha motivert disse respondentene til å starte på PPU. Som figuren viser, har PPU-kandidatene ganske lik erfaring knyttet til læreryrket uavhengig av hvilken type PPU de har.

6.3 Undervisningsfag og kvalifisering til jobb

Respondentene ble bedt om å oppgi hvilke fag de underviser i fordelt på undervisningsfag 1, 2 og 3. I undersøkelsen oppga 1 410 respondenter et undervisningsfag 1, 1 097 oppga et undervisningsfag 2 og 700 respondenter oppga også et tredje undervisningsfag. Figur 6.10 og Figur 6.11 viser de fagene som forekom hyppigst for henholdsvis kandidater med PPU for allmennfag og kandidater med PPU for yrkesfag.

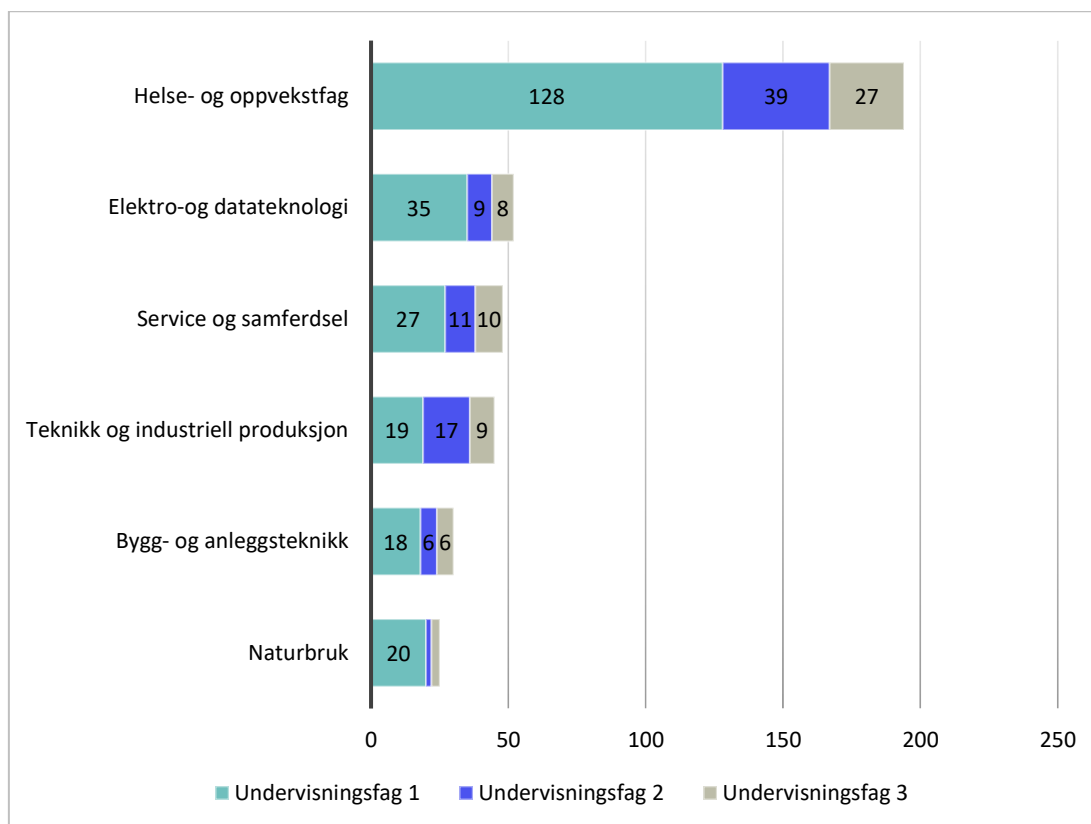
Figur 6.10 Undervisningsfag 1, 2 og 3 for respondenter med PPU for allmennfag. Antall respondenter per fag. De hyppigste fagene.

Engelsk, norsk og matematikk er de fagene som størst andel av kandidatene med PPU for allmennfag har som undervisningsfag 1. Det er over en tredel som har ett av disse fagene som sitt første undervisningsfag blant respondentene. Disse tre fagene utgjør basisfagene i skolen. De har et høyt antall undervisningstimer i skolen, og det er dermed som forventet at en stor andel av PPU-kandidatene underviser i nettopp disse fagene.

Samfunnsfag er det faget som flest har som andre eller tredje undervisningsfag. Dette bidrar i stor grad til at samfunnsfag blir det mest forekommende undervisningsfaget i denne undersøkelsen. Naturfag forekommer også hyppig som undervisningsfag 2. Religion, livssyn og etikk er vanlig å ha som tredje undervisningsfag.

Figur 6.11 Undervisningsfag 1, 2 og 3 for respondenter med PPU for yrkesfag. Antall respondenter per fag. De hyppigste fagene.

Blant kandidatene med PPU for yrkesfag er det flest som har helse- og oppvekstfag som både undervisningsfag 1, 2 og 3.

Alle respondentene som jobber i videregående skole, ble også spurt om de underviser i fag de ikke har høyere utdanning i (minst 60 studiepoeng). Sett under ett svarte hele 64 prosent ja på dette spørsmålet. Forskjellene er likevel store mellom lektorer/adjunkter med PPU for allmennfag og PPU for yrkesfag. Blant dem med PPU for allmennfag bekrefter 57 prosent at de underviser i fag de ikke har høyere utdanning i, mens hele 86 prosent av de med PPU for yrkesfag bekreftet dette.

488 av de som svarte «Ja» valgte å spesifisere hvilke(t) fag dette dreide seg om i et fritekstfelt, hvorav 445 stk. har allmennfaglig PPU og 43 stk. har yrkesfaglig. KRLE/religion og etikk er faget de fleste kandidatene med allmennfaglig PPU oppgir å undervise i selv om de ikke har høyere utdanning (85 respondenter). Mange underviser også i norsk og engelsk uten undervisningskompetanse i disse fagene (henholdsvis 66 og 61 antall). 63 respondenter med allmennfaglig PPU oppgir at de underviser i matematikk uten nok studiepoeng i faget.

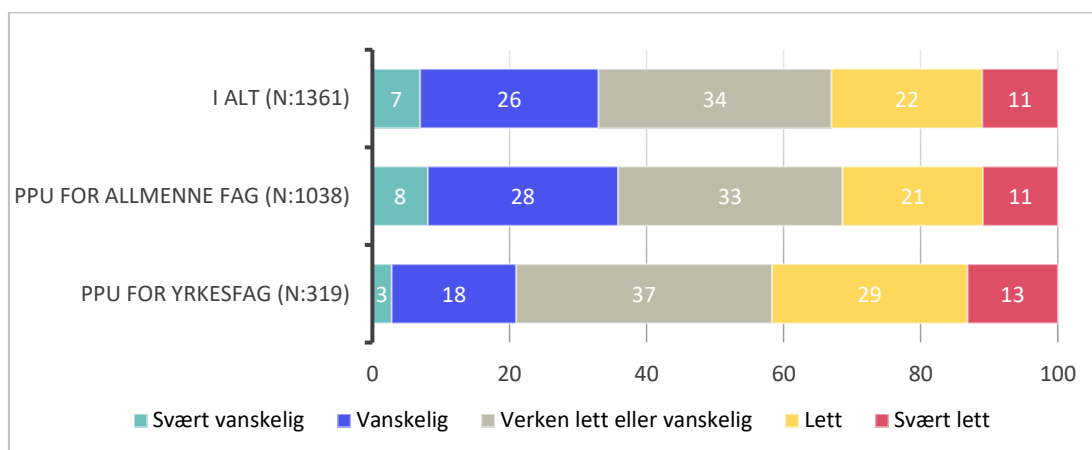
Blant kandidatene med PPU for yrkesfag er det flest som underviser i matematikk og fremmedspråk.

Det er også 15 av respondentene (i hovedsak kandidater med PPU for allmennfag) som sier at de er under utdanning for undervisningskompetanse i fagene de mangler det i.

6.3.1 Lettere å få jobb for dem med PPU for yrkesfag

PPU-kandidatene fikk spørsmål om hvor lett eller vanskelig det var å få jobb – Figur 6.12 viser svarfordelingen på dette spørsmålet, for kandidatene i alt og fordelt etter type PPU. En andel på 3 prosent svarte «Vet ikke» på dette spørsmålet (disse er ikke med i beregningen av svarfordeling).

Figur 6.12 «Vil du si at det var lett eller vanskelig å få jobb?». Svarfordeling. Prosent. N=1396.

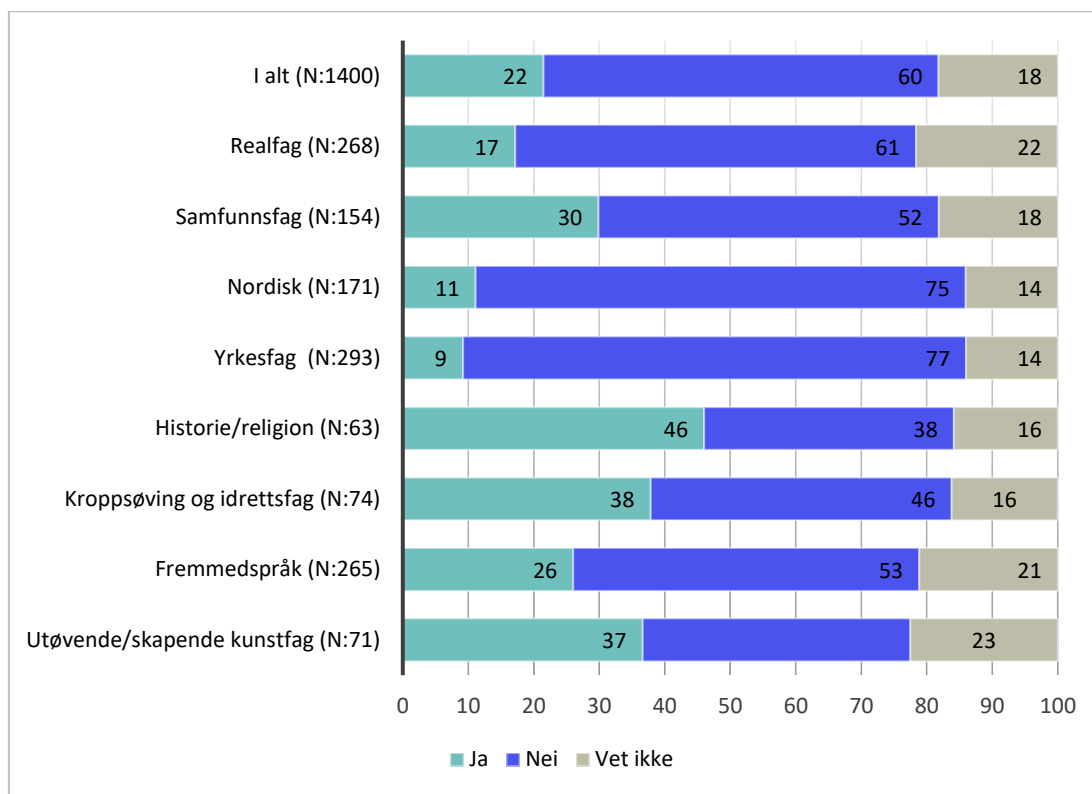

Kandidatene har delte erfaringer om hvor lett eller vanskelig det var å få jobb – en tredjedel syntes det var vanskelig eller svært vanskelig (til sammen 33 prosent), en annen tredjedel opplevde det som lett eller svært lett (til sammen 33 prosent) og den resterende andelen mente det var verken lett eller vanskelig (34 prosent).

Hvis vi ser spørsmålet i sammenheng med hvilken type PPU kandidatene har, ser vi at de med PPU for allmennfag i større grad enn de med PPU for yrkesfag syntes det var vanskelig å få jobb. Hele 35 prosent av de med PPU for allmennfag mente dette var vanskelig, mens tilsvarende andel for de med PPU for yrkesfag var på 20 prosent. Når det gjelder de som oppga at det var lett eller svært lett å få jobb, var denne andelen større hos de med PPU for yrkesfag (42 prosent) enn blant de med PPU for allmennfag (32 prosent).

PPU-kandidatene fikk spørsmål om det var *fagkombinasjonen* deres som gjorde det vanskelig å få jobb (se Figur 6.13).

Figur 6.13 «Har det vært vanskelig å få jobb på grunn av fagkombinasjonen du har?». Svarfordeling, i alt og gruppert etter type undervisningsfag 1¹⁸. Prosent.

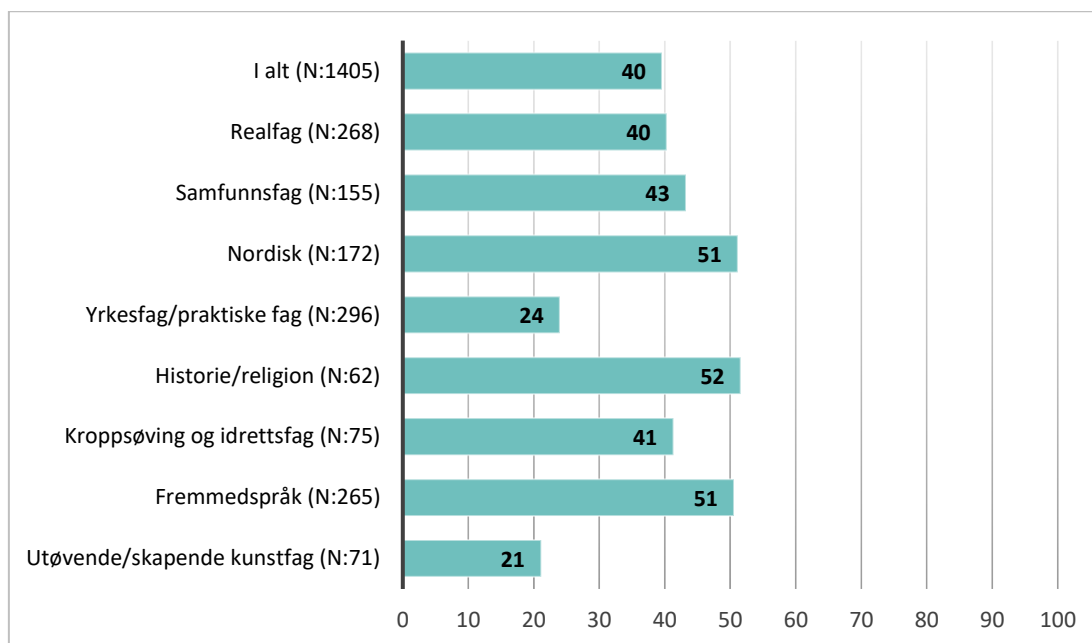

60 prosent av respondentene mente at fagkombinasjonen de hadde ikke var et problem for å få seg jobb, men samtidig opplevde også 22 prosent at fagkombinasjonen hadde gjort dette vanskelig. Det er respondentene som har undervisningsfag 1 innen gruppen «Historie/religion» (46 prosent) som i størst grad opplevde at fagkombinasjonen gjorde det vanskelig å få jobb. Lavest andel ser man blant de med undervisningsfag 1 innen «Yrkesfag» (9 prosent) og «Nordisk» (11 prosent).

Respondentene ble også spurt om de har studert eller studerer ekstra for å få flere undervisningsfag (Figur 6.14).

¹⁸ Undervisningsfagene er her gruppert etter fagområde.

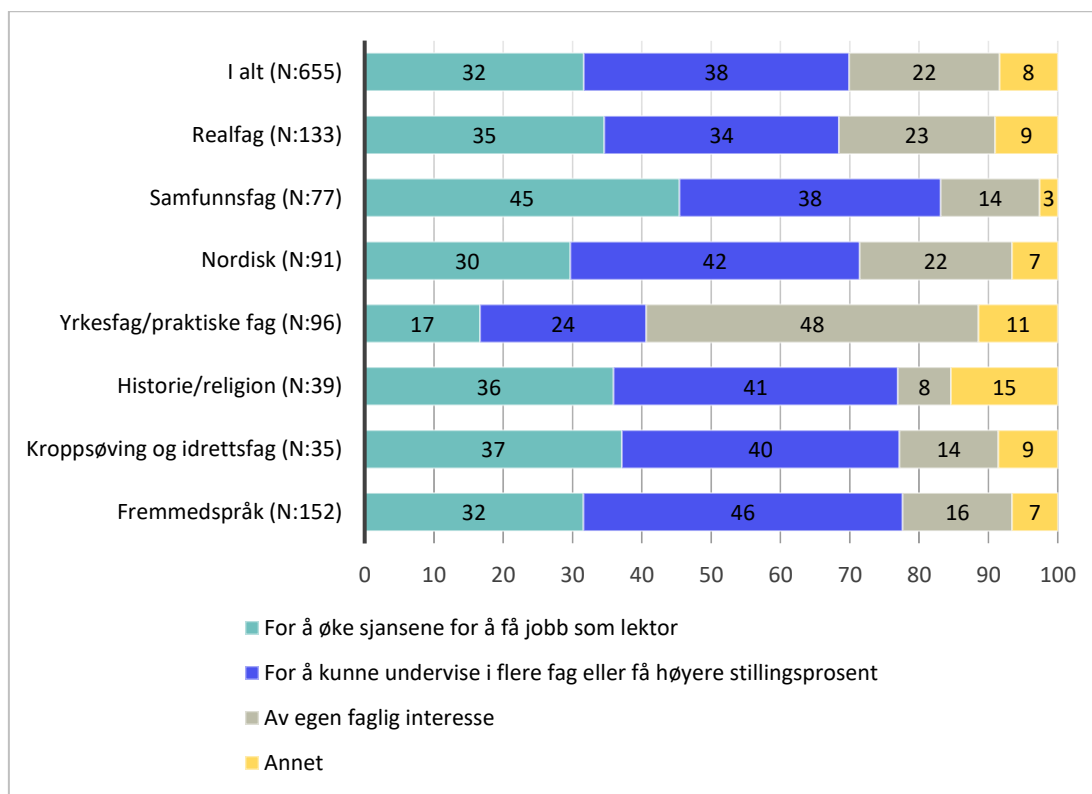
Figur 6.14 Andel som har svart «ja» på spørsmålet «Har du studert/studerer du ekstra for å få flere undervisningsfag?». I alt og gruppert etter undervisningsfag 1. Prosent.

I alt svarte 40 prosent av dem som jobber i ungdoms- eller videregående skoler at de studerer eller har studert ekstra for å få flere undervisningsfag. Det er lite forskjell når vi ser på svarfordelingen gruppert etter hvilket fag de har som undervisningsfag 1. Unntaket er dem som har undervisningsfag 1 innen «Yrkesfag/praktiske fag» eller «Utøvende/skapende kunstfag»: Her er det bare litt over 20 prosent som har studert ekstra, mens innen de andre gruppene ligger andelen på rundt 40–50 prosent.

De som svarte ja på spørsmålet om de studerte ekstra for å få flere undervisningsfag fikk et oppfølgingsspørsmål om hva som var den viktigste årsaken til at de ønsket flere undervisningsfag. Svarfordelingen på dette spørsmålet vises i Figur 6.15.

Figur 6.15 «Hvis ja, hva var den viktigste årsaken til at du ønsket flere undervisningsfag?» Svarfordeling. I alt og gruppert etter undervisningsfag 1¹⁹. Prosent.

Den største andelen begrunnet ønsket om flere undervisningsfag med muligheten for å kunne undervise i flere fag eller få høyere stillingsprosent (38 prosent) eller for å øke sjansene for å få jobb som lektor (32 prosent). 22 prosent gjorde det av egen faglig interesse.

Det er lite variasjon i svarfordelingen etter type undervisningsfag 1, men de med «Yrkesfag/praktiske fag» skiller seg ut ved at de i langt større grad enn de andre PPU-kandidatene har studert/studerer ekstra som følge av deres egne faglige interesse (hele 48 prosent). Kun en andel på 17 prosent av respondentene med denne fagkombinasjonen hadde studert ekstra for å øke sjansene for å få jobb som lektor.

6.4 Erfaringer med arbeidsmarkedet

Til slutt i denne temabolken fikk respondentene anledning til å fortelle mer om erfaringene deres med å få jobb som lektor eller adjunkt i skolen. Her valgte 326 respondenter å legge igjen et svar.

I fritekstsvarene var det noen temaer som gikk igjen om hvordan respondentene erfarte denne prosessen. En stor andel av disse kommentarene viser at *betydningen av nettverk* – altså det å ha kontakter ved skoler – har stor betydning for å få et vikariat eller en stilling. Hele 45 kommentarer omhandler dette. Her fortalte en rekke av respondentene at de fikk

¹⁹ For få svarende innen «Utøvende/skapende kunsthøgskole» til å vise svarfordeling for den gruppen.

en «inngangsbillett» til skolene fordi de kjente noen som jobbet ved skolen, eller at de fikk tilbud om jobb ved samme skole som de hadde vært utplassert i under praksis. Flere fortalte også at de fikk jobb på denne måten i stedet for å søke på utlyste stillinger.

«[...] Det virker som om man bør 'kjenne noen' for å få jobb. Jeg fikk jobb på en tidligere praksisskole hvor de hadde sett meg undervise. Steder hvor de ikke kjente til meg vet jeg ikke om de så på søknaden min engang.»

«Ble ringt opp av en studiekamerat som skulle slutte som naturfaglærer, møtte til et kort intervju og fikk jobben.»

«Ble tilbudt jobb etter praksis, men opplever det som vanskelig å få jobb om du ikke har en 'fot innafor' noe sted.»

Mange av de som la igjen et fritekstsvaer fortalte at *fagbakgrunnen bød på vanskeligheter eller var avgjørende for å bli ansatt*. Dette ble påpekt både generelt med å bli ansatt, men også i forbindelse med å få en stor nok stillingsprosent hvis fagene har få undervisningstimer. Så mange som til sammen 39 kommentarer belyste noe med dette.

«Med tysk og historie/religionshistorie som bakgrunn er det vanskelig å få full stilling. Derfor tar jeg engelsk på universitetet nå, [...]»

«[...] Man er avhengig av å ha flaks med at det er behov for noen med akkurat dine fag. Man er for smalt utdannet med kun to undervisningsfag, og spesielt dårlig stilt om man har undervisningskompetanse i to fag med liten stillingsprosent. For fremmedspråk er det også ulempe at klassene går parallelt, slik at man kan ha maks 1 klasse i fremmedspråk per trinn, og det dermed begrenses ytterligere hvor stor stilling man kan fylle.»

Andre erfarte igjen at bestemte fag og fagkombinasjoner hadde gjort det enklere å få jobb.

«Jeg har lett fått jobb fordi jeg har etterspurt kompetanse i norsk som andrespråk»

«Fikk raskt jobb pga få søkere med samme fagkombinasjon.»

«Vanskeleg å få jobb med berre idrettsfag, men med ein gang ein hadde to undervisningsfag (naturfag) vart det mogleg»

«Jeg har studert mye forskjellig, så jeg kan undervise i mange fag. Arbeidsgiver har gitt uttrykk for at det var utslagsgivende for å ansette meg, først midlertidig og så fast.»

Å sende mange søknader uten å få svar eller jobbintervjuer, eller kun å få noen få svar, er et annet gjennomgående tema respondentene tok opp. Mange av respondentene hadde søkt lenge og mye før de «fikk napp». Om lag 15 av kommentarene tok opp dette.

«Jeg har søkt på over 200 stillinger, i og utenfor skolen, siden februar 2018 og kun blitt innkalt på intervju og fire-fem samtaler i forbindelse med registrering som timesvikar. [...] Det er svært vanskelig å få jobb – I hvert fall mitt inntrykk.»

«Svært vanskelig å få intervju, ofte ikke tilbakemelding etter intervju heller.»

«Jeg søkte på 30+ utlyste stillinger våren 2020. Fikk ikke noe positivt svar. Jeg lykkes i å finne et vikariat ved skolen jeg en gang gikk på fra januar 2021. Jeg gikk altså et halvt år arbeidsledig fordi jeg ikke fikk jobb.»

«Søkte latterlig mange steder og kom ikke en gang til intervju. [...]»

Det er særlig på Østlandet og i de større byene at dette er et problem, ifølge fritekstsvarene. En rekke respondenter forteller om dette (17 stk.) hvor de har søkt uten å lykkes med å få jobb på bestemte steder i landet. En del av kommentarene forteller at det er lettere å få jobb i distriktene enn i byene.

«Måtte søke utenfor Oslo, og fikk til slutt jobb via kontakter.»

«Umulig å få jobb i Bergen. Flyttet hjem og fikk en liten stilling der umiddelbart.»

«Det er jo utfordrende om man har et ønske om å bo et sted, om man er villig til å reise Norge rundt er det nok ikke så ille.»

«Da jeg var nyutdannet bodde jeg i en større by, med fler om beinet. Da var det umulig. Jeg fikk jobb da jeg flyttet til et sted med lavere lærertetthet. [...]»

Svarene viser også at det er veldig vanlig at lektorer og adjunkter med PPU-bakgrunn får jobb i skolen gjennom vikariater og vikartimer (17 stk.), ikke gjennom faste og hele stillinger. Mange av respondentene (27 stk.) la igjen en kommentar som uttrykker at det er vanskelig å få fast jobb. For en del oppleves dette som nærmest umulig og problematisk.

«Vanskelig å få 100 pst fast stilling. Svært utfordrende ved læreryrket. [...]»

«Det kan synast umogleg å få fast, full stilling»

«Vanskelig å få den første jobben. Og får du den er den garantert ikke fast. Det skli uheldig ut for oss som er voksne med egne familier som trenger en forutsigbarhet i jobbhverdagen. Vanskelig å takke ja til noe midlertidig i skolen med så stor økonomisk ansvar på hjemmebane, [...]»

«Det er veldig vanskelig å få fast stilling. Jeg får flere og flere timer, men ingenting fast.»

«Lett å få vikartimer, ekstremt vanskelig å få fast jobb!»

Dette er i tråd med det vi så i Figur 6.6, hvor det bare er 28 prosent som har fast stilling blant dem som har jobbet i under ett år. Det var en mye høyere andel i fast stilling blant dem som hadde jobbet i ett år (73 prosent). Vikariater er også mer utbredt blant dem med PPU for allmennfag sammenlignet med dem med PPU for yrkesfag.

7 Vurdering av læringsutbyttet fra utdanningen

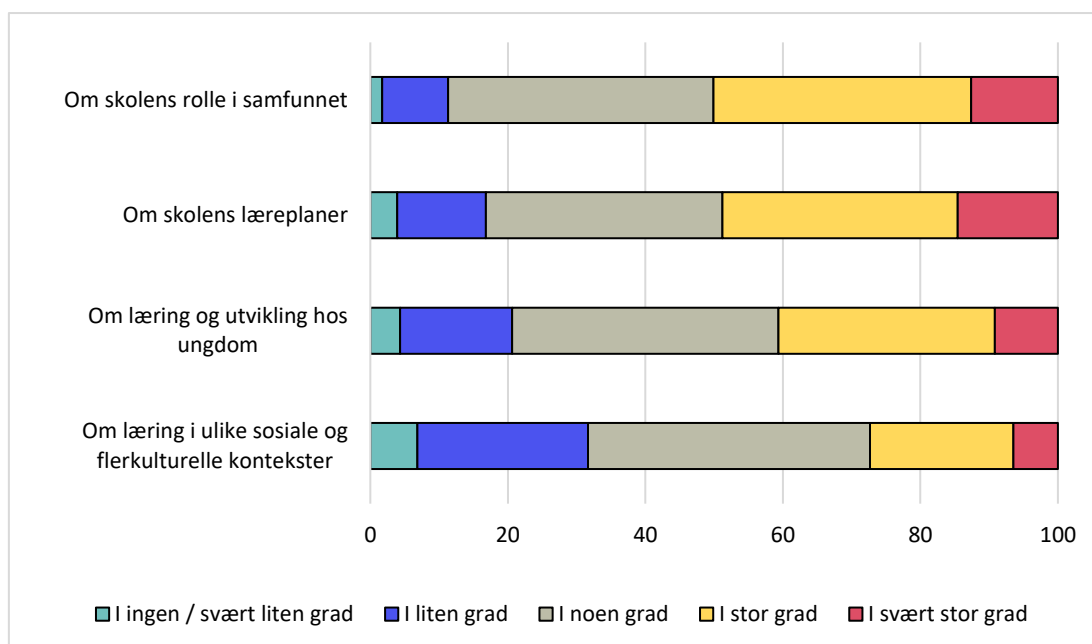
Respondentene som jobber ved ungdoms- eller videregående skole, fikk også en rekke spørsmål om kompetansen de hadde fått fra PPU-utdanningen. De ble bedt om å svare på spørsmålene med utgangspunkt i behovet for kompetanse de opplever i jobben som lektor eller adjunkt.

Spørsmålene ble utarbeidet med grunnlag i PPU-utdanningens læringsutbytte slik dette defineres i § 2 i Forskrift om rammeplan for praktisk-pedagogisk utdanning²⁰. Med utgangspunkt i læringsutbyttebeskrivelsen om hva ferdigutdannede PPU-kandidater skal ha av kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse operasjonaliserte vi denne beskrivelsen til egnede spørsmål i spørreundersøkelsen. Disse spørsmålene ble stilt gjennom flere spørsmålsbatterier.

Spørsmålene ble innledet med teksten «I hvilken grad ga utdanningen deg tilstrekkelig kunnskap om/i ...» eller «I hvilken grad ga utdanningen deg tilstrekkelig kompetanse i/til å ...». Disse spørsmålene kunne besvares på en svarskala med følgende svarkategorier: «I ingen / svært liten grad», «I liten grad», «I noen grad», «I stor grad» og «I svært stor grad». I tillegg hadde vi svarkategorien «Vet ikke / ikke relevant».

Svarfordelingen på disse spørsmålene vises nedenfor i Figur 7.1 – Figur 7.5. Det var omtrent mellom 1 350–1 390 respondenter som svarte på disse spørsmålene, og det var veldig få som svarte «Vet ikke / ikke relevant» (mellom 0–2 prosent). Svarfordelingen i figurene er beregnet uten de som svarte «Vet ikke / ikke relevant».

Figur 7.1 «I hvilken grad ga utdanningen deg tilstrekkelig kunnskap ...»: Svarfordeling. Prosent.

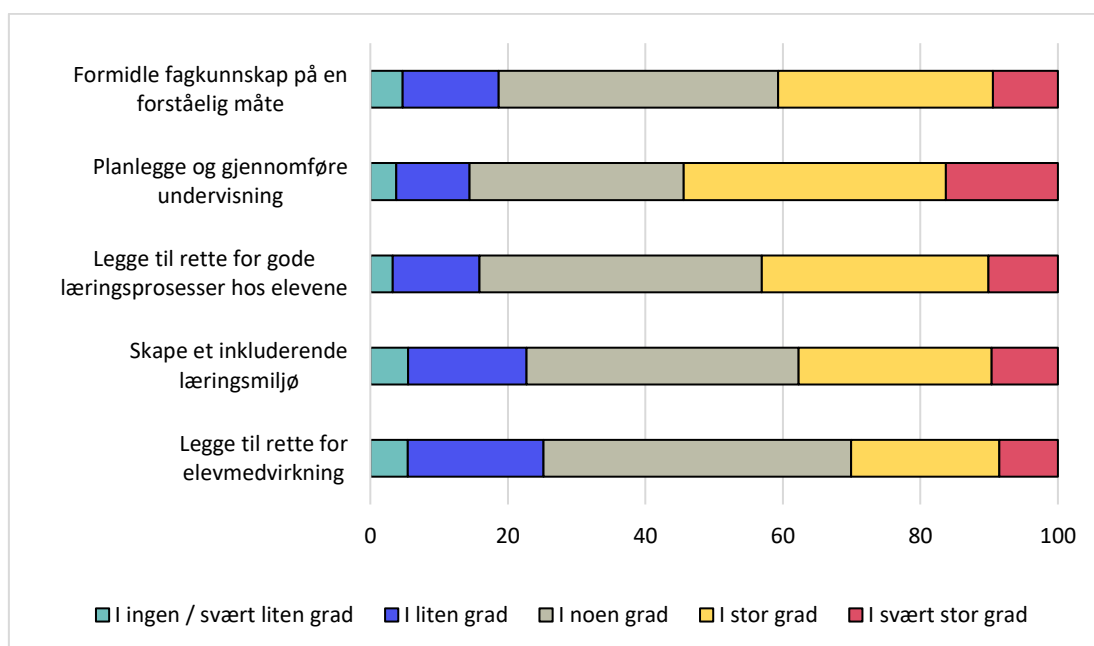

På spørsmålene om respondentene har fått tilstrekkelig kunnskap om skolens rolle i samfunnet og skolens læreplaner oppgir omtrent halvparten av respondentene at de i stor eller svært stor grad har fått tilstrekkelig kunnskap om dette. En noe lavere andel (40 prosent) opplever i stor grad å ha fått tilstrekkelig kunnskap om læring og utvikling hos ungdom.

²⁰ <https://lovdata.no/forskrift/2015-12-21-1771>

Kunnskap om læring i ulike sosiale og flerkulturelle kontekster er et kompetanseområde kandidatene i liten grad opplever at utdanningen har gitt tilstrekkelig kunnskap om: En tredel oppgir at utdanningen i ingen eller liten grad har gitt tilstrekkelig kompetanse innen dette.

Figur 7.2 «I hvilken grad ga utdanningen deg tilstrekkelig kompetanse til å ...:» Svarfordeling. Prosent.

Det andre spørsmålsbatteriet inkluderte spørsmål om PPU-kandidatenes tilstrekkelige kompetanse fra utdanningen. Her fikk respondentene spørsmål om undervisning, læringsprosesser, læringsmiljø og elevmedvirkning.

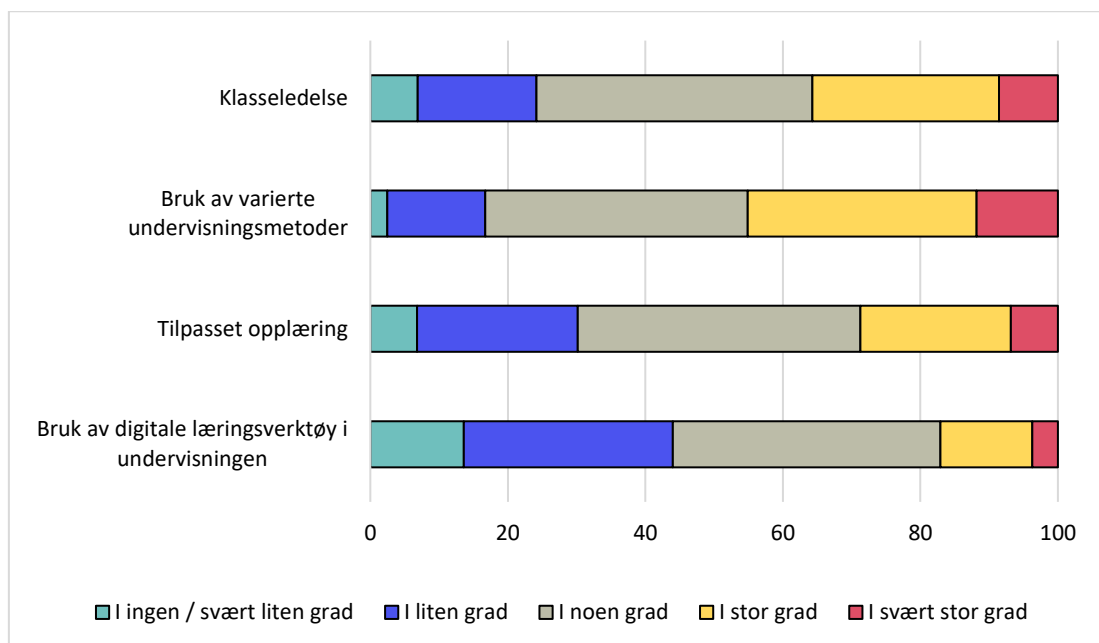
Av disse fem påstandene opplever PPU-kandidatene at utdanningen i størst grad har gitt dem tilstrekkelig kompetanse til å planlegge og gjennomføre undervisning. Litt over halvparten svarte «I stor grad» eller «I svært stor grad» på dette.

Når det gjelder å formidle fagkunnskap på en forståelig måte, legge til rette for gode læringsprosesser og å skape et inkluderende læringsmiljø, vurderer omtrent 40 prosent av respondentene at de i stor grad har fått tilstrekkelig kompetanse til dette. Å skape et inkluderende læringsmiljø er det imidlertid over 20 prosent som i ingen eller liten grad opplever at utdanningen har gitt dem tilstrekkelig kompetanse i.

Elevmedvirkning er et kompetanseområde som ikke er hentet fra rammeplanens læringsutbyttebeskrivelse, men som vi likevel spurte om i denne bolken²¹. Sammenlignet med de andre kompetanseområdene i denne bolken opplever PPU-kandidatene at utdanningen i mindre grad har gitt dem tilstrekkelig kompetanse til å legge til rette for elevmedvirkning. Til sammen oppga 25 prosent at utdanningen i ingen eller liten grad ga dem tilstrekkelig kompetanse i dette.

²¹ Etter innspill fra studentorganisasjonen Lektorstudentene.

Figur 7.3 «I hvilken grad ga utdanningen deg tilstrekkelig kompetanse i ...?» Svarfordeling. Prosent.

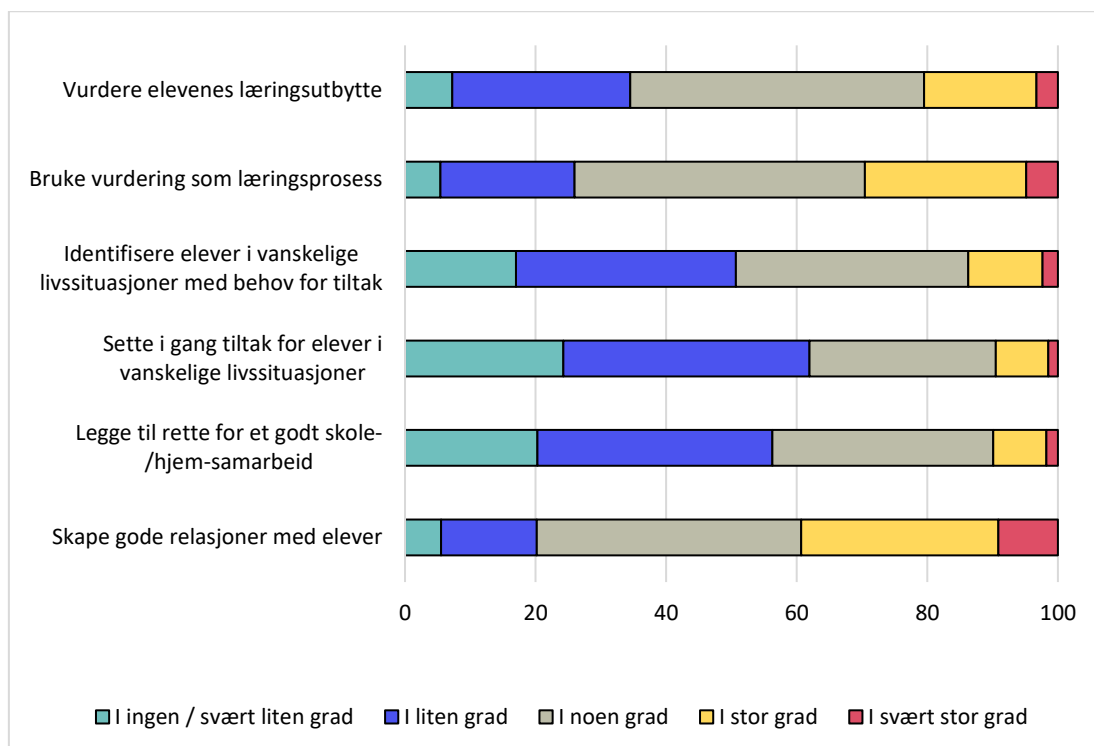

Den tredje spørsmålsbolken inkluderte spørsmål om klasseledelse, undervisningsmetoder, tilpasset opplæring og bruk av digitale læringsverktøy. Det sistnevnte har vært ekstra aktuelt i forbindelse med koronapandemien, hvor PPU-kandidatene kan være nødt til å gjennomføre digital undervisning. I undersøkelsen var det bare litt under 20 prosent som mente PPU-utdanningen i stor grad hadde gitt dem tilstrekkelig kompetanse til å bruke digitale læringsverktøy i undervisningen, mens over 40 prosent opplevde det i ingen eller liten grad.

Også når det gjelder kompetanse i tilpasset opplæring, mente mange av respondentene at dette læringsutbyttet var begrenset. Rundt 30 prosent mente at utdanningen i stor grad hadde gitt dem tilstrekkelig kompetanse i tilpasset opplæring, mens en like stor andel mente utdanningen i liten eller ingen grad hadde gitt dem denne kompetansen.

Litt under 40 prosent mener utdanningen i stor grad har gitt dem tilstrekkelig kompetanse i klasseledelse, mens tilsvarende andel for kompetanse i bruk av varierte undervisningsmetoder var 45 prosent.

Figur 7.4 «I hvilken grad ga utdanningen deg tilstrekkelig kompetanse til å ...:»
Svarfordeling. Prosent.

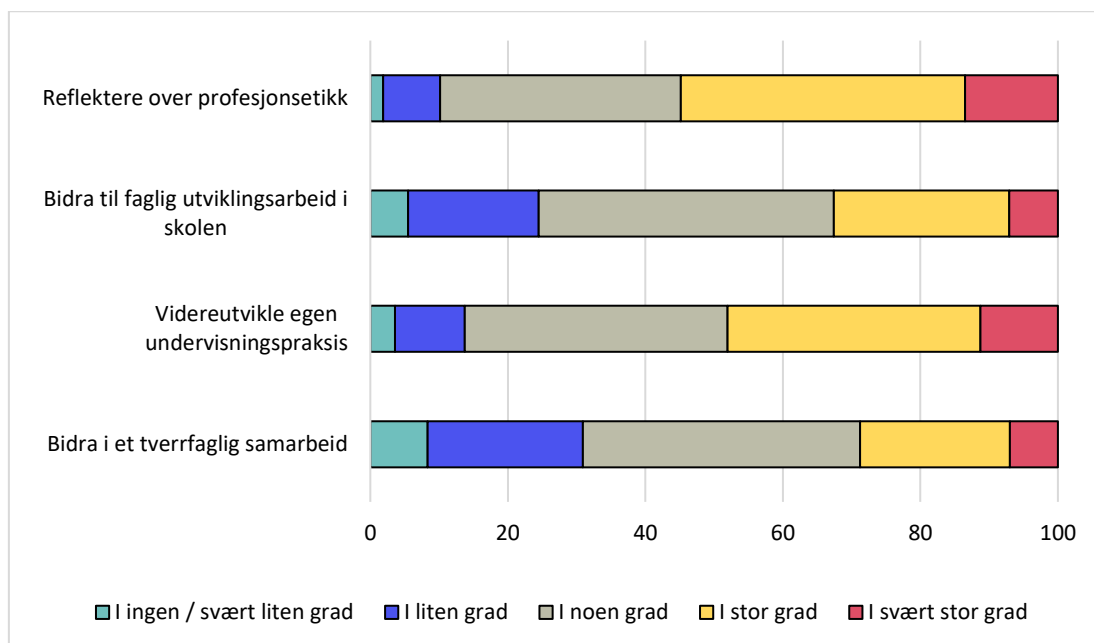
Det fjerde spørsmålsbatteriet tok for seg vurdering, elever i vanskelige livssituasjoner og relasjonskompetanse. På disse spørsmålene var det en høy andel som i ingen eller liten grad opplevde at utdanningen hadde gitt dem tilstrekkelig kompetanse. Rundt 40 prosent mente at utdanningen i stor grad har gitt dem tilstrekkelig kompetanse til å skape gode relasjoner med elever, men likevel opplever 20 prosent at utdanningen i liten eller ingen grad har gitt dem tilstrekkelig kompetanse innen dette.

En noe lavere andel synes kompetansen til å bruke vurdering som læringsprosess (30 prosent) og til å vurdere elevenes læringsutbytte (20 prosent) i stor grad er tilstrekkelig fra utdanningen. Andelen som opplever dette i liten eller ingen grad er høy (henholdsvis 34 og 26 prosent).

På tre av spørsmålene er den opplevde kompetansen fra PPU-utdanningen oppfattet som svært begrenset. Dette var spørsmålene om å identifisere elever i vanskelige livssituasjoner med behov for tiltak, å sette i gang tiltak for elever i vanskelige situasjoner og å legge til rette for et godt skole-/hjem-samarbeid. Til sammen vurderte rundt 50–60 prosent av respondentene at utdanningen i liten eller ingen grad hadde gitt dem denne kompetansen. Kun en liten andel på ca. 10 prosent mener at utdanningen i stor grad har gitt dem en tilstrekkelig kompetanse ut ifra behovet de opplever i jobben som lærer i skolen.

I den siste spørsmålsbolken spurte vi om kompetanse knyttet til å reflektere over profesjonsetikk, videreutvikle egen undervisningspraksis og å bidra i tverrfaglig samarbeid. Fordelingene vises i Figur 7.5.

Figur 7.5 «I hvilken grad ga utdanningen deg tilstrekkelig kompetanse til å ...:»
Svarfordeling. Prosent.

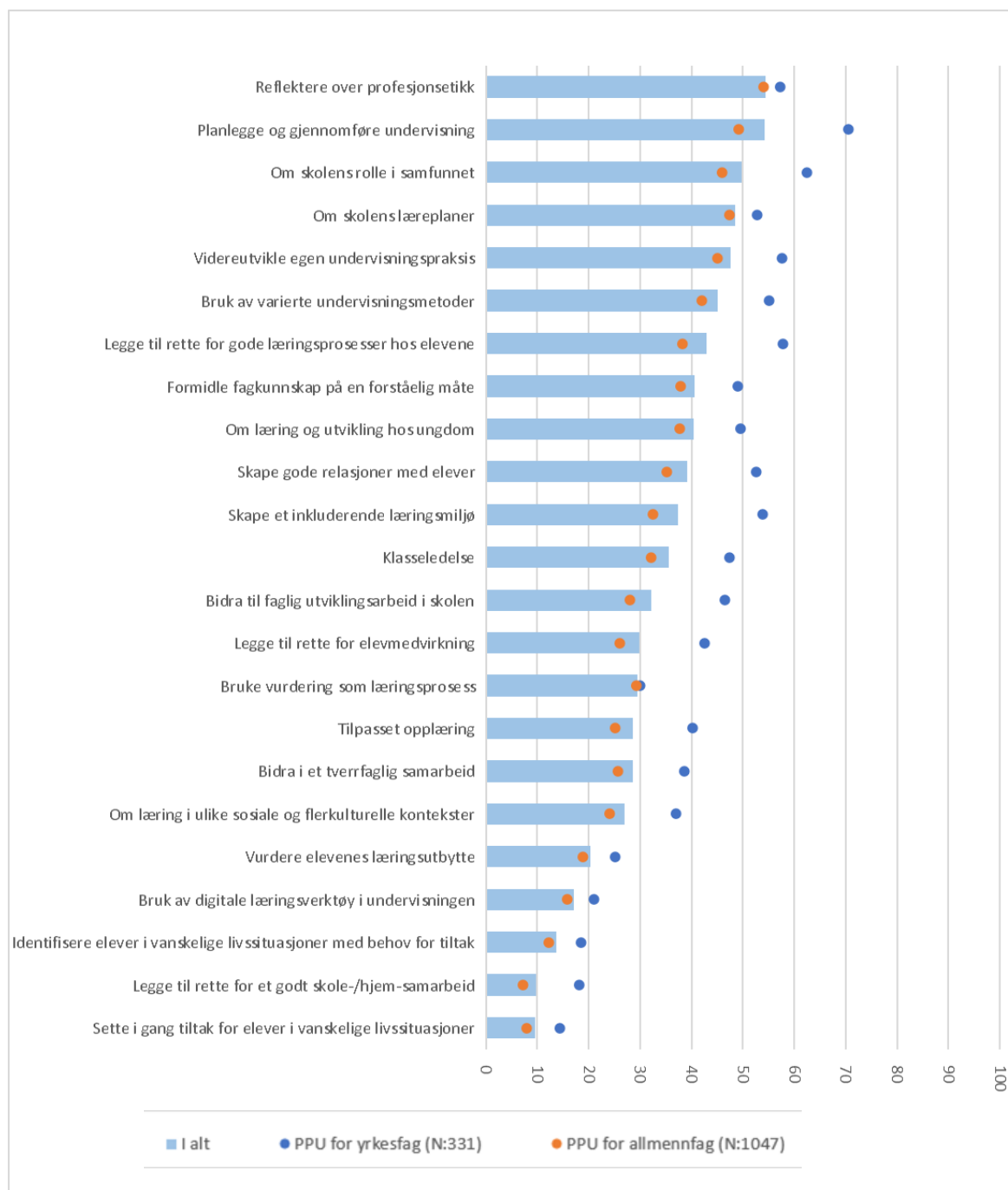
Litt over halvparten av respondentene erfarer i stor grad at utdanningen har gitt dem tilstrekkelig kompetanse til å reflektere over profesjonsetikk. En omtrent like stor andel føler seg i stor grad kompetente til å til å videreutvikle egen undervisningspraksis (48 prosent).

Når det kommer til kompetansen til å bidra til faglig utviklingsarbeid i skolen og bidra i et tverrfaglig samarbeid, opplever respondentene denne kompetansen som mer begrenset. Det er bare 30–35 prosent av respondentene som oppgir at utdanningen har gitt dem tilstrekkelig kompetanse til dette, og rundt 30 prosent opplever at utdanningen i ingen eller liten grad har gitt dem tilstrekkelig kompetanse.

7.1 Høyere opplevd kompetanse fra utdanningen hos dem med PPU for yrkesfag

For å se alle kompetanseområdene som ble fremstilt i Figur 7.1–Figur 7.5 i en tettere sammenheng, har vi i Figur 7.6 slått sammen andel som svarte «I stor grad» eller «I svært stor grad» og rangert spørsmålene fra høyest til lavest andel og sett dette under ett. På den måten får vi et samlet inntrykk av hvilke områder lektorene og adjunktene som jobber ved ungdoms- eller videregående skoler, opplever at de har sterkest og svakest kompetanse. Figuren viser samtidig hvordan svarfordelingen er for henholdsvis kandidater med PPU for allmennfag og kandidater med PPU for yrkesfag.

Figur 7.6 Andel som har svart «I stor grad» eller «I svært stor grad» på spørsmålene om læringsutbytte fra utdanningen, i alt og etter type PPU. Prosent.

Undersøkelsen viser at PPU-kandidatene som jobber på trinn 8–13, i størst grad opplever at utdanningen har gitt dem tilstrekkelig kompetanse til å reflektere over profesjonsetikk, til å planlegge og gjennomføre undervisning, til å ha tilstrekkelig kunnskap om skolens rolle i samfunnet og skolens læreplaner samt kompetanse til å videreutvikle egen undervisningspraksis. Rundt 50 prosent av respondentene svarte «I stor grad» eller «I svært stor grad» på disse spørsmålene.

I andre enden av skalaen finner vi PPU-kandidatenes vurdering av kompetanse knyttet til å identifisere elever i vanskelige livssituasjoner med behov for tiltak, å legge til rette for et godt skole-/hjem-samarbeid og å sette i gang tiltak for elever i vanskelige livssituasjoner. En svært liten andel av respondentene opplever at utdanningen har gitt dem tilstrekkelig kompetanse innen dette. Det er også en lav andel som opplever å ha fått tilstrekkelig kompetanse i bruk av digitale læringsverktøy i undervisningen (totalt 17 prosent svarte «I stor grad» eller «I svært stor grad») og til å vurdere elevenes læringsutbytte (tilsvarende andel er 20 prosent).

Om vi ser på respondentenes egenopplevde kompetanse etter hvilken type PPU de har, ser vi at det er gjennomgående forskjeller mellom hvor godt respondentene opplever kompetansen sin blant de med PPU for yrkesfag og de med PPU for allmennfag: Kandidater med PPU for yrkesfag vurderer i større grad enn de med PPU for allmennfag at utdanningen har gitt dem tilstrekkelig kompetanse innen de fleste kompetanseområdene. Samlet sett er derfor kandidatenes opplevelse av oppnådd læringsutbytte høyere hos dem med PPU for yrkesfag enn blant dem med PPU for allmennfag.

Forskjellene mellom kandidatene er størst på spørsmålene om å «planlegge og gjennomføre undervisning», «skape et inkluderende læringsmiljø» og «legge til rette for gode læringsprosesser hos elevene», hvor differansen er på rundt 20 prosentpoeng. Også når det gjelder å «legge til rette for et godt skole-/hjem-samarbeid» og «formidle fagkunnskap på en forståelig måte» er differansen ganske stor mellom kandidater med PPU for allmennfag og kandidater med PPU for yrkesfag (en differanse på rundt 11 prosentpoeng).

På spørsmålene om å «bruke vurdering som læringsprosess» og «reflektere over profesjonsetikk» er det bortimot ingen forskjell mellom dem med PPU for yrkesfag og PPU for allmennfag.

Mange av de ulike kompetanseområdene har høy korrelasjon. Det betyr at de som vurderer kompetansen sin som tilstrekkelig i stor grad på det ene området, har høy sannsynlighet for også å svare i stor grad på et annet kompetanseområde. Følgende kompetanseområder har korrelasjoner på over 0,6:

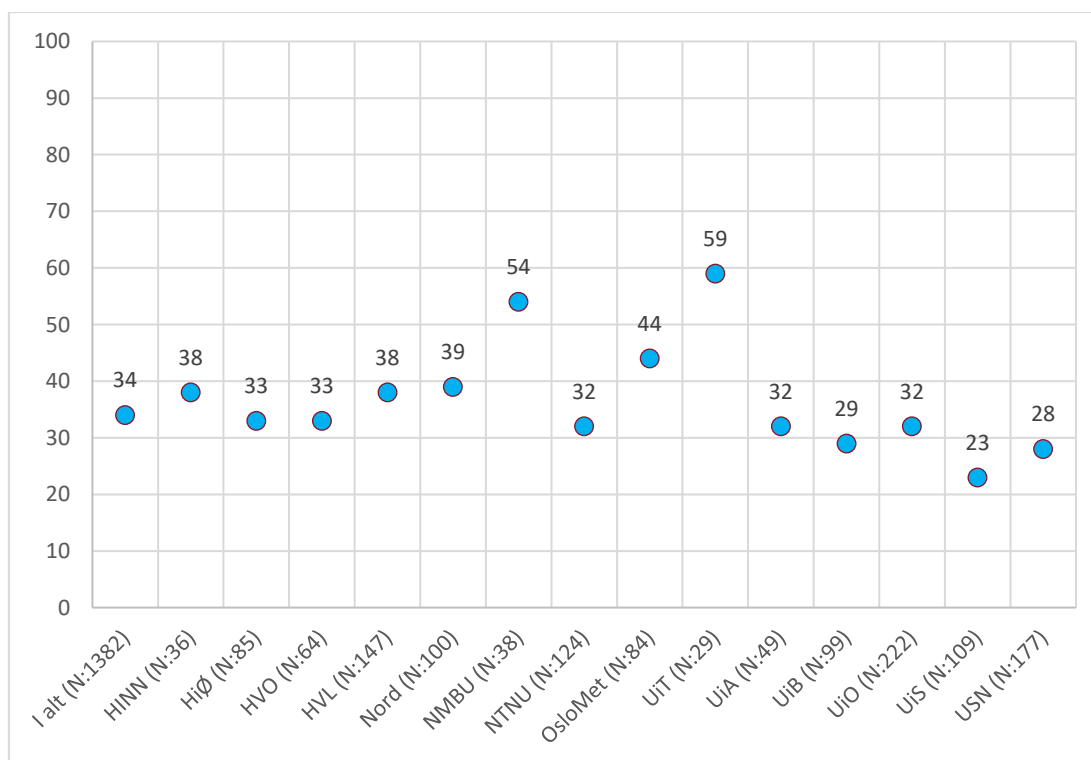
- «om læring og utvikling hos ungdom» og «om læring i ulike sosiale og flerkulturelle kontekster» (0,62)
- «formidle fagkunnskap på en forståelig måte» og:
 - «planlegge og gjennomføre undervisning» (0,63)
 - «legge til rette for gode læringsprosesser hos elevene» (0,64)
- «planlegge og gjennomføre undervisning» og «legge til rette for gode læringsprosesser hos elevene» (0,67)
- «legge til rette for gode læringsprosesser hos elevene» og:
 - «skape et inkluderende læringsmiljø» (0,70)
 - «legge til rette for elevmedvirkning» (0,65)
 - «bruk av varierte undervisningsmetoder» (0,60)
- «skape et inkluderende læringsmiljø» og:
 - «legge til rette for elevmedvirkning» (0,71)
 - «klasseledelse» (0,60)

- «skape gode relasjoner med elever» (0,61)
- «vurdere elevenes læringsutbytte» og «bruke vurdering som læringsprosess» (0,71)
- «identifisere elever i vanskelige livssituasjoner med behov for tiltak» og:
 - «sette i gang tiltak for elever i vanskelige livssituasjoner» (0,80)
 - «legge til rette for et godt skole-/hjem-samarbeid» (0,65)
- «sette i gang tiltak for elever i vanskelige livssituasjoner» og «legge til rette for et godt skole-/hjem-samarbeid» (0,70)
- «bidra til faglig utviklingsarbeid i skolen» og «videreutvikle egen undervisningspraksis» (0,60)

Institusjonsnivå

Tabell 7.1 viser gjennomsnittet for andel som har svart «I stor grad» eller «I svært stor grad» for alle spørsmålene om kompetanse fra utdanningen etter hvilken institusjon de har utdanningen sin fra, for de utdanningsinstitusjonene som har minst 20 svarende.

Tabell 7.1 Gjennomsnittlig andel som har svart «I stor grad» eller «I svært stor grad» på 23 spørsmål om kompetanse fra utdanningen, etter utdanningsinstitusjon. Prosent.

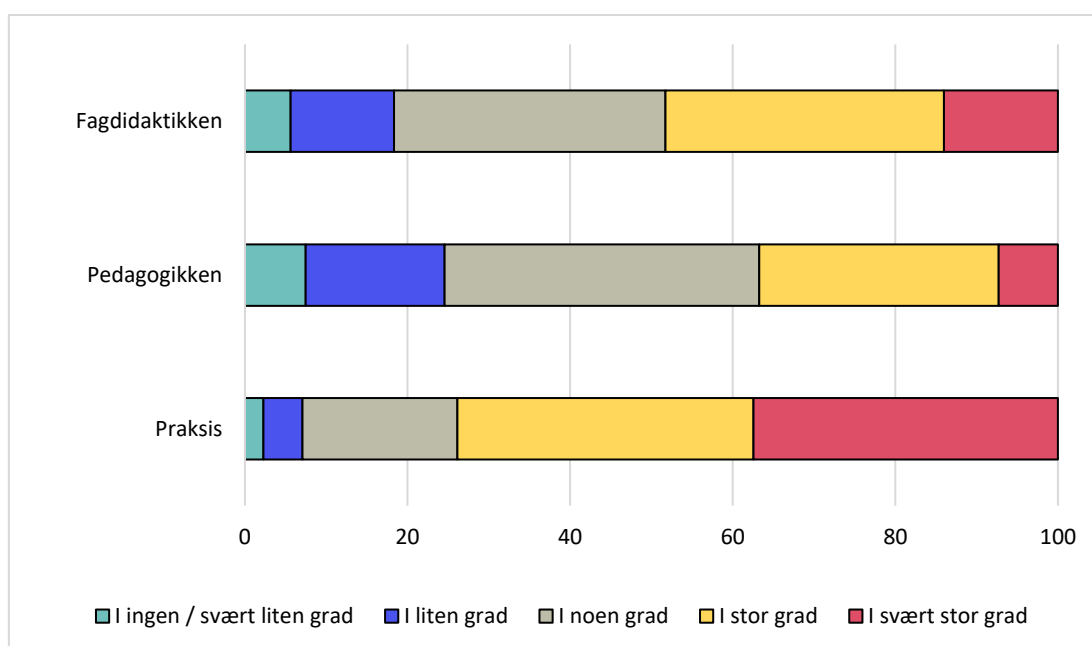
Gjennomsnittlig andel som har svart «I stor grad» eller i «Svært stor grad» på de 23 spørsmålene om ulike kompetanseområder, er nokså jevn når vi skiller etter hvilken institusjon PPU-kandidatene har utdanningen sin fra. UiT og NMBU skiller seg ut med høy gjennomsnittlig andel av kandidatene som i stor eller svært stor grad opplever at utdanningen har gitt dem tilstrekkelig kompetanse (henholdsvis 59 og 54 prosent). Lavest andel finner vi hos UiS (23 prosent).

7.2 Praksis forbereder godt

Kandidatene som jobbet som lærer på trinn 8–13, fikk også spørsmål om i hvilken grad de opplevde at de ulike elementene i utdanningen hadde forberedt dem godt til jobben. Her skulle respondentene svare for fagdidaktikken, pedagogikken og praksisen.

Svarkategoriene var «I Ingen / svært liten grad», «I liten grad», «I noen grad», «I stor grad», og «I svært stor grad», i tillegg til svarkategorien «Vet ikke / ikke relevant». Det var 1 349 respondenter som svarte på disse spørsmålene, og Figur 7.7 viser svarfordelingen. Kun 2 prosent svarte «Vet ikke / ikke relevant», og disse er holdt utenfor beregningen av svarfordelingene.

Figur 7.7 «I hvilken grad opplevde du at de ulike elementene i utdanningen forberedte deg godt til jobben?» Svarfordeling. Prosent.

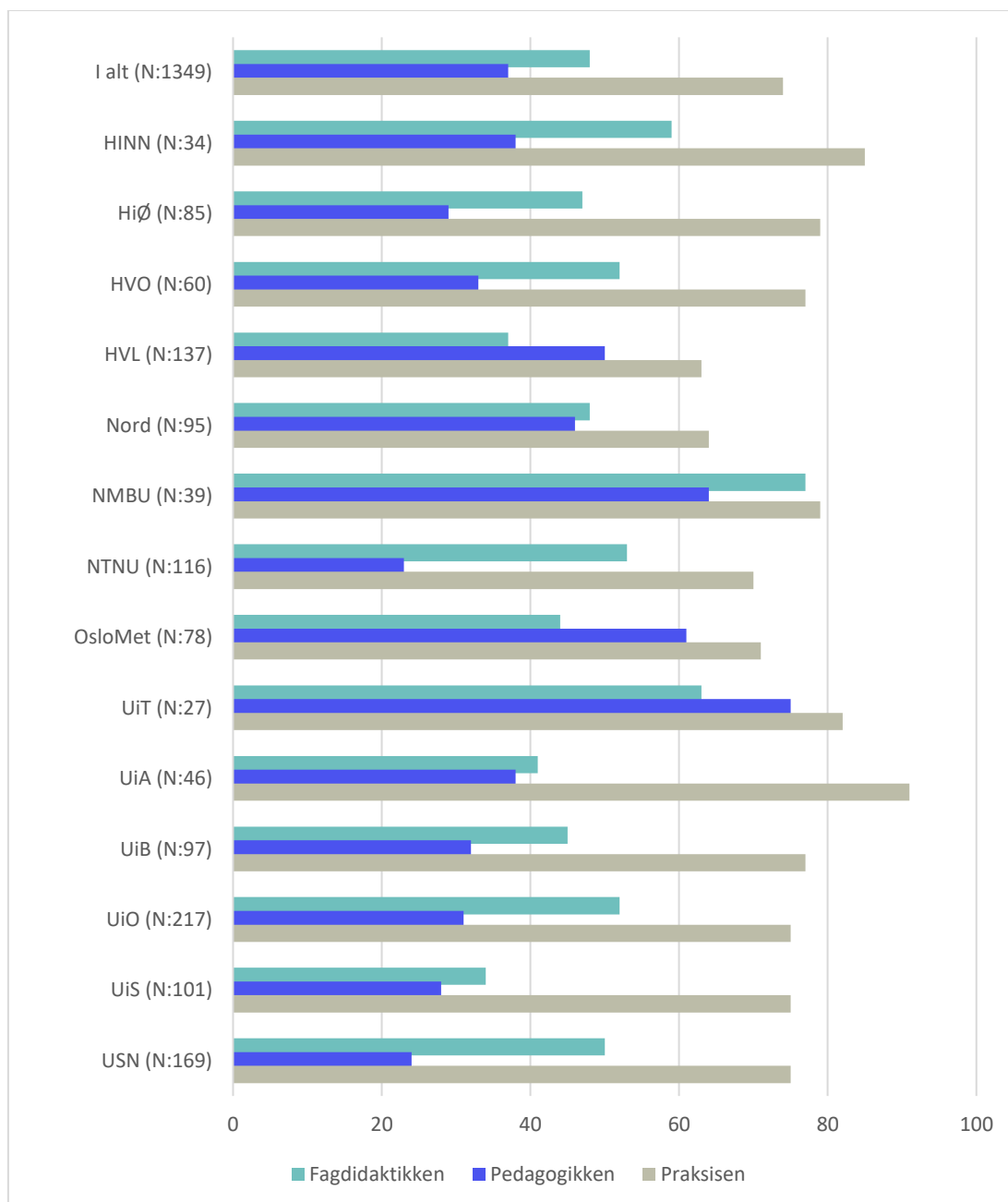

Av de ulike elementene i utdanningen opplevde respondentene at praksisen forberedte dem mest til jobben som lærer i skolen. Til sammen mente over 70 prosent dette i stor eller svært stor grad.

Når det gjelder fagdidaktikken og pedagogikken, opplevde ikke respondentene at disse elementene hadde forberedt dem like godt. Litt under halvparten opplevde at fagdidaktikken i stor grad hadde forberedt dem godt på jobben, og under 40 prosent mente det samme om pedagogikken. Hele 24 prosent opplevde at pedagogikken i ingen eller liten grad hadde forberedt dem.

Figur 7.8 viser andeler for de som har svart «I stor grad» eller «I svært stor grad» på disse spørsmålene, etter hvilken institusjon kandidatene har utdanningen sin fra. Vi viser resultatene for utdanningsinstitusjonene med mer enn 20 svarende.

Figur 7.8 Andel som svarte «I stor grad» eller «I svært stor grad» på spørsmålet «I hvilken grad opplevde du at de ulike elementene i utdanningen forberedte deg godt til jobben som lektor?», etter utdanningsinstitusjon. Prosent.

Vi ser her at PPU-kandidatene har ulike oppfatninger om hvor godt de ulike elementene i utdanningen har forberedt dem til jobben som lektor/adjunkt når vi undersøker hvor de har utdanningen sin fra. Dette gjelder spesielt for fagdidaktikken og pedagogikken, hvor det er større forskjeller mellom utdanningsinstitusjonene enn når det gjelder praksisen på studiet, og vi ser også store variasjoner i hvor stort spriket er.

Størst andel som mener at fagdidaktikken i stor grad har forberedt dem til jobben, finner vi blant kandidatene med utdanning fra NMBU – her er andelen som har svart «I stor grad»

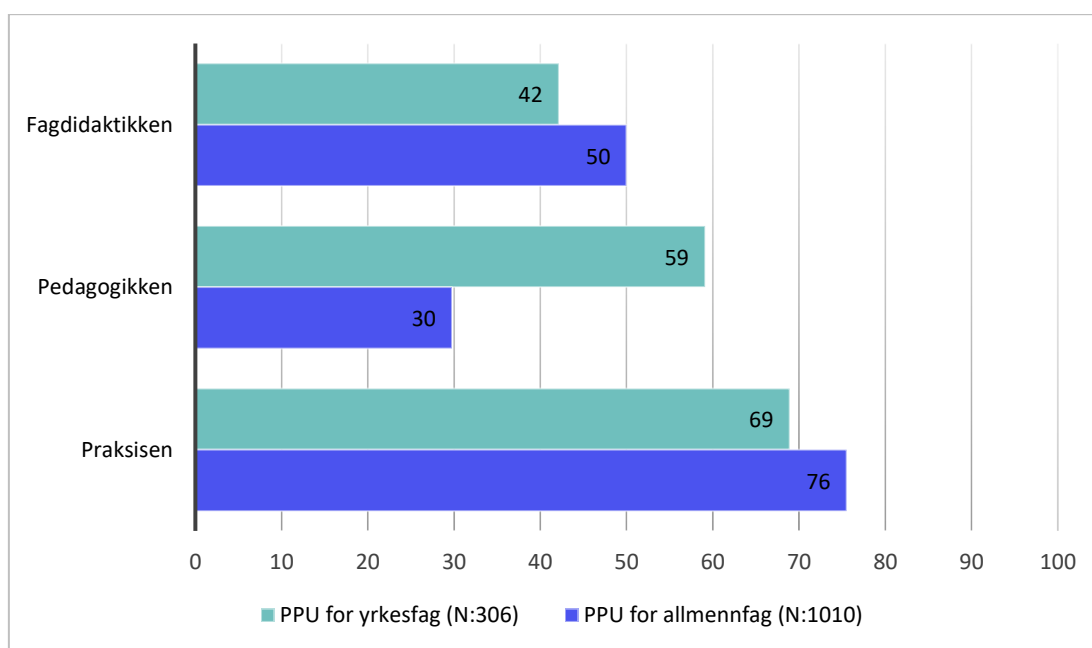
eller «I svært stor grad» 77 prosent – nesten 30 prosentpoeng høyere enn nasjonale tall. Blant kandidater med utdanning fra UiS finner vi lavest andel som i stor grad mener at fagdidaktikken har forberedt dem godt til jobben som lærer (34 prosent).

Når det gjelder pedagogikken, er forskjellene enda større. Her mener 75 prosent av PPU-kandidatene med utdanning fra UiT at pedagogikken i stor eller svært stor grad har forberedt dem godt. Dette er dobbelt så høy andel som nasjonalt. Lavest andel finner vi blant kandidater med utdanning fra NTNU og USN, hvor andelen er henholdsvis 23 og 24 prosent.

Som nevnt er forskjellene mellom utdanningsinstitusjonene mindre når det gjelder praksisopplæringen. Vi ser at kandidatene i hovedsak opplever at praksisen har forberedt dem godt til jobben nærmest uavhengig av hvor de har utdanningen sin fra.

Vi kan også se hvordan de med PPU for yrkesfag og de med PPU for allmennfag har svart på disse spørsmålene. I Figur 7.9 ses andelen for de som har svart «I stor grad» og «I svært stor grad» på spørsmålene.

Figur 7.9 Andel som svarte «I stor grad» eller «I svært stor grad» på spørsmålet «I hvilken grad opplevde du at de ulike elementene i utdanningen forberedte deg godt til jobben som lektor?» etter type PPU. Prosent.

Her ser vi at andelen som opplever at fagdidaktikken og praksisen har forberedt dem godt til jobben er ganske lik for de to gruppene. De med PPU for allmennfag synes likevel at fagdidaktikken og praksisen har forberedt dem i noe høyere grad til jobben. Forskjellene er små, men signifikante.

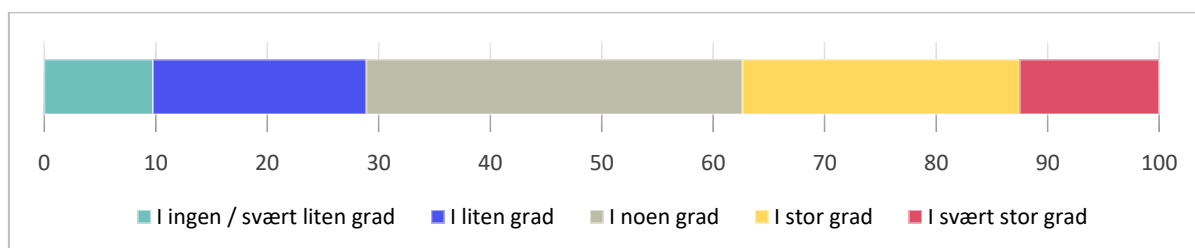
Det er stor differanse mellom gruppene når vi ser på andel som opplevde at pedagogikken har forberedt dem til jobben: Blant kandidater med PPU for yrkesfag er det om lag 60 prosent på «I stor grad» og «I svært stor grad», mens tilsvarende andel kun er halvparten så stor for dem med PPU for allmennfag (30 prosent).

8 Utfordrende overgang mellom utdanning og yrke

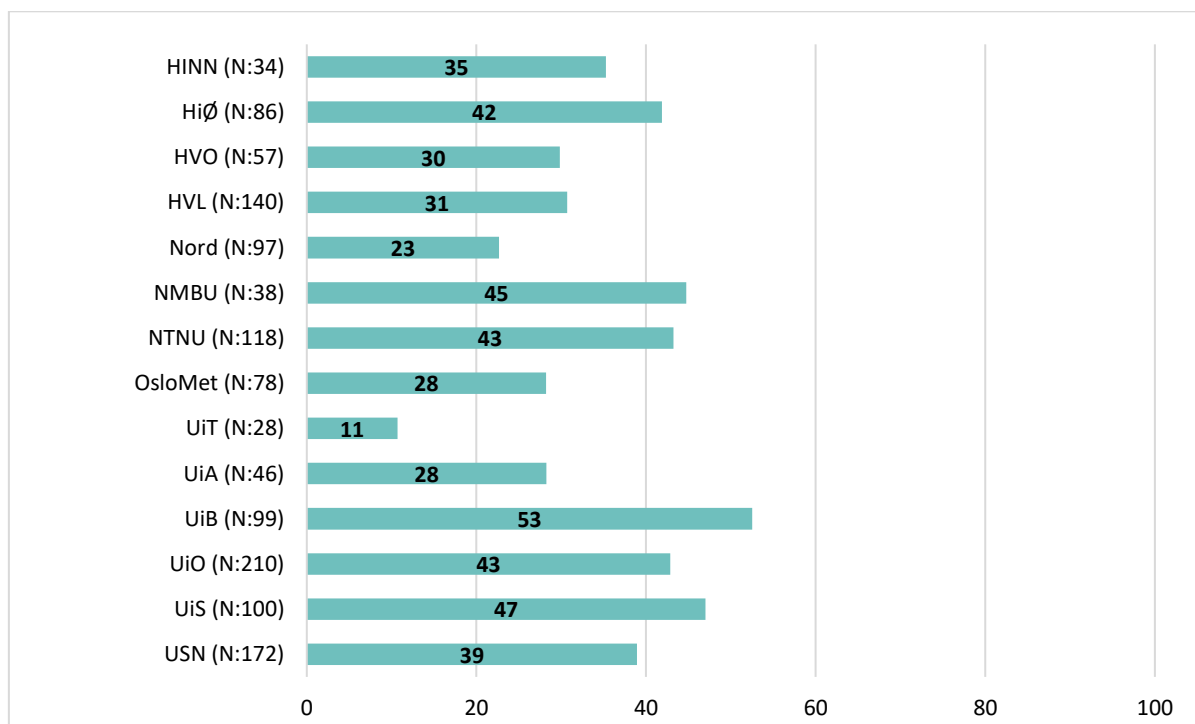
Undersøkelsen tok videre for seg mer om overgangen mellom utdanning og yrke.

Først fikk respondentene et spørsmål om i hvilken grad de opplevde overgangen som utfordrende. Spørsmålet kunne besvares på en svarskala med svarkategoriene «I Ingen / svært liten grad», «I liten grad», «I noen grad», «I stor grad», og «I svært stor grad», i tillegg til svarkategorien «Vet ikke / ikke relevant». Totalt besvarte 1 347 respondenter spørsmålet, og kun 2 prosent svarte «Vet ikke / ikke relevant». Svarfordelingene er beregnet uten disse 2 prosentene. I Figur 8.1 ses svarfordelingen under ett, mens Figur 8.2 viser svarene fordelt etter utdanningsinstitusjon.

Figur 8.1 «I hvilken grad vil du si overgangen mellom utdanning og yrke var utfordrende?» Svarfordeling. Prosent. N=1347.

Figur 8.2 Andel som svarte «I stor grad» eller «I svært stor grad» på spørsmålet «I hvilken grad vil du si overgangen mellom utdanning og yrke var utfordrende?» Institusjoner med mer enn 20 svarende. Prosent. N=1347.

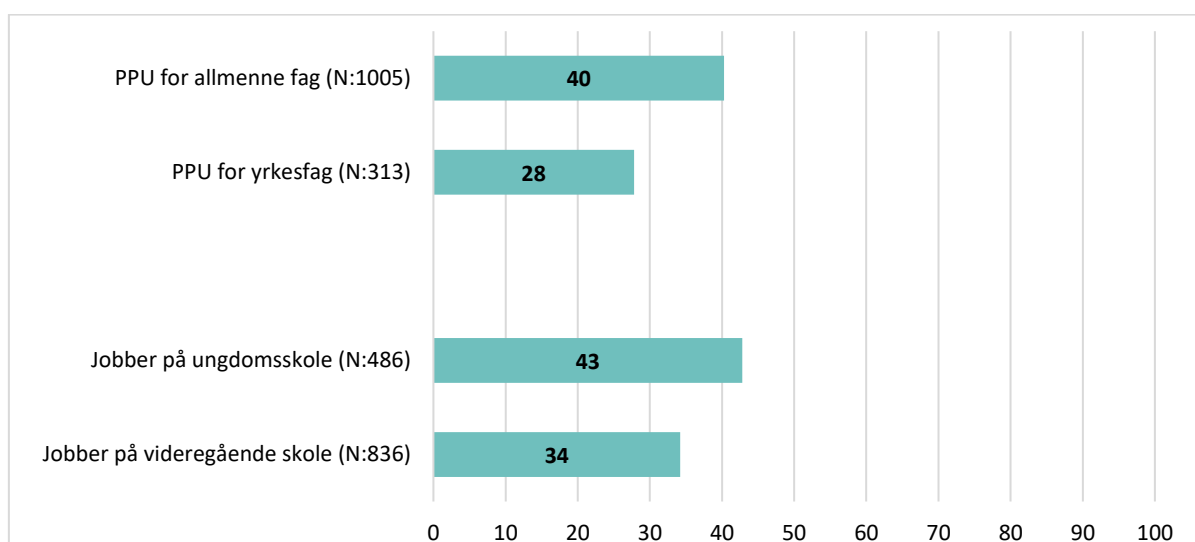

Sett under ett opplevde nesten 40 prosent av respondentene at overgangen mellom utdanning og yrke i stor grad var utfordrende. Om lag 30 prosent opplevde overgangen mellom PPU og lærerjobben som lite utfordrende.

Det er noen variasjoner i svarene om man ser hvilken utdanningsinstitusjon respondentene har utdanningen sin fra. Kandidatene med utdanning fra UiB var de som i høyest grad opplevde at overgangen i stor eller svært stor grad var utfordrende (53 prosent), mens blant kandidatene med utdanning fra UiT (11 prosent) og Nord universitet (23 prosent) finner vi den laveste andelen som opplevde overgangen som utfordrende.

Det er også noen forskjeller i hvordan respondentene svarer etter hva slags type skole de jobber på og etter hvilken type PPU de har, se Figur 8.3.

Figur 8.3 Andel som svarte «I stor grad» eller «I svært stor grad» på spørsmålet «I hvilken grad vil du si overgangen mellom utdanning og yrke var utfordrende?», etter type PPU og type skole. Prosent.

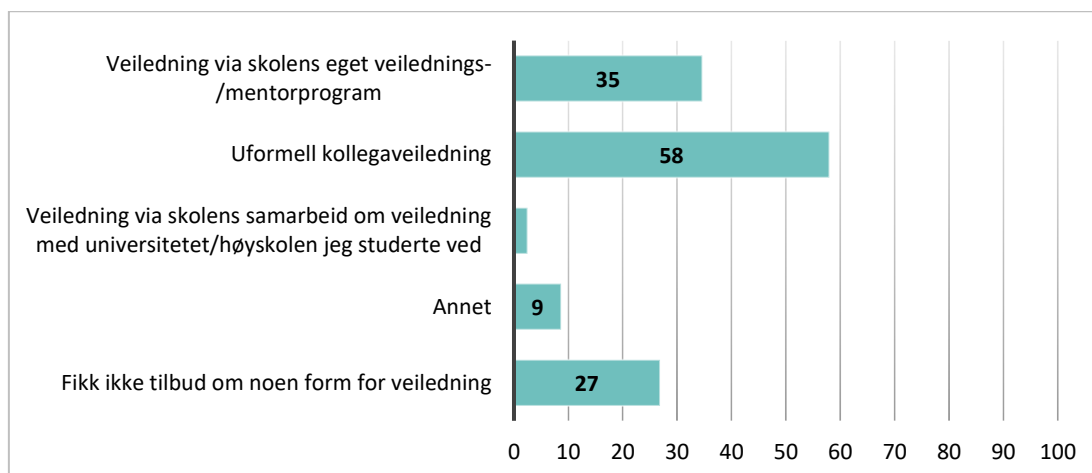
Her opplevde en noe høyere andel at overgangen var utfordrende blant dem som jobber på en ungdomsskole enn hos de som jobber på en videregående skole. Det er også en høyere andel blant dem med PPU for allmennfag som i stor eller svært stor grad opplevde overgangen som utfordrende enn blant dem med PPU for yrkesfag.

Vi skal videre se på hva slags type oppfølging de fikk ved oppstart i jobben, og hva de opplever er viktig for en god overgang til yrket.

8.1 Behov for mer veiledning

De som jobber ved ungdoms- eller videregående skoler, fikk spørsmål om hva slags veiledningstilbud de hadde fått i forbindelse med oppstarten i jobben. Her kunne respondentene krysse av for flere former for veiledning. Svaralternativene og svarfordelingen vises i Figur 8.4.

Figur 8.4 «Hva slags tilbud om veiledning fikk du i forbindelse med oppstart i jobben?»
Flere svar mulig. Svarfordeling. Prosent. N=1352.

Over halvparten av respondentene fikk veiledning via uformell kollegaveiledning, og 35 prosent oppga at de hadde fått veiledning via skolens egen veilednings-/mentorordning. Det er noe overlapp mellom svarene her ettersom respondentene kunne velge flere svaralternativer – noen har fått begge veiledningsformer, mens andre kun har fått én av delene: 18 prosent har fått veiledning både gjennom skolens veilednings-/mentorprogram og uformell kollegaveiledning, 16 prosent har kun fått veiledning gjennom veiledningsprogrammet og ca. 40 prosent har kun fått uformell kollegaveiledning.

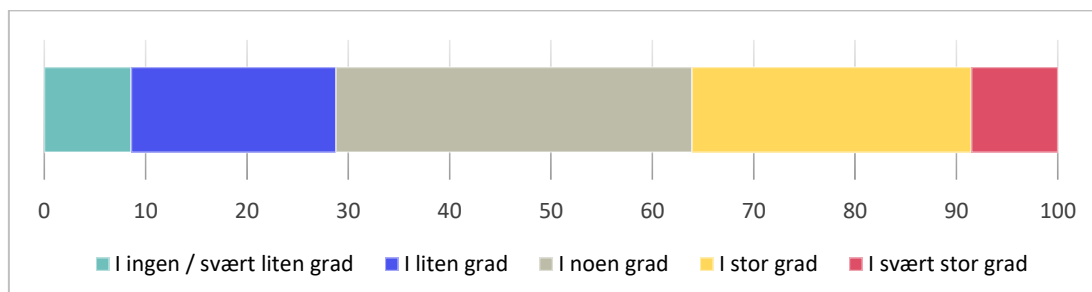
Til sammen hadde hele 79 prosent av respondentene fått en eller annen form for veiledning, mens hele 27 prosent oppga at de ikke hadde fått tilbud om veiledning i det hele tatt da de var nye i jobben. Det er ingen forskjell mellom kandidatene etter hvilken type PPU de har.

Prosentandelene for de som hadde fått en eller annen form for veiledning og de som oppga å ikke ha fått veiledning overskrider til sammen 100 prosent. Grunnen til dette er at det var mulig å velge flere av alternativene, og noen respondenter har valgt motsetningsfulle svarkategorier på dette spørsmålet. Det gjelder i hovedsak respondenter som har krysset av på «Uformell kollegaveiledning» samtidig som de har krysset av for at de ikke har fått tilbud om veiledning.

9 prosent (117 respondenter) svarte «annet» og kunne spesifisere i et fritekstfelt. Mange av disse svarene var overlappende med svaralternativene «uformell kollegaveiledning» og «eget veiledningsprogram». Det er for eksempel flere som nevner veiledning fra andre lærere ved skolen, at de har en form for fadderordning eller at det finnes lav terskel for å spørre kollegaer om hjelp og råd ved behov. Noen (14 stk.) har deltatt i kommunens veiledningsprogram for nyansatte. Det er også 25 respondenter som kommenterer at de er misfornøyde med veiledningen de har fått ved oppstart i jobben, og flere av disse påpeker at mentorordningen ikke var god nok eller ikke ble fulgt opp. 7 respondenter påpeker at de ikke fikk noe veiledningstilbud.

Respondentene fikk spørsmål om de opplevde å få den veiledningen de trengte ved oppstart i jobben. 1 341 respondenter besvarte spørsmålet, og svarfordelingen vises i Figur 8.5.

Figur 8.5 «I hvilken grad fikk du den veiledningen du trengte?» Svarfordeling. Prosent.

Selv om 79 prosent hadde fått tilbud om en form for veiledning, var det kun i underlag av 40 prosent som opplevde at de fikk den veiledningen de trengte. Resultatene viser også at en stor andel opplevde det motsatte – nesten 30 prosent fikk i ingen eller liten grad den veiledningen de trengte. 35 prosent opplevde i noen grad å få den veiledningen de trengte.

Det er ingen vesentlig forskjell mellom de med PPU for yrkesfag eller allmennfag på dette spørsmålet. Det er noe variasjon mellom ulike respondenter på dette spørsmålet etter hvilken type skole respondentene jobber ved: De som jobber i videregående skole rapporterer i litt større grad å ha fått den veiledningen de trengte enn de som jobber i ungdomsskolen.

Respondentene fikk også anledning til å skrive i et fritekstfelt om hva de trengte veiledning på og eventuelle styrker og svakheter ved veiledningen. 304 av respondentene la igjen en kommentar her. Når det gjaldt hvilke elementer respondentene hadde behov for veiledning på, var det enkelte temaer som gikk igjen i svarene:

- Skolens administrative rutiner: arbeidsrutiner, systemer, regelverk, dokumentasjon og rapportering (55 stk.)
- Veiledning til å planlegge og gjennomføre vurderinger (39 stk.)
- Skolens digitale verktøy og ulike digitale læringsplattformer (24 stk.)
- Klasseledelse (19 stk.)
- Faglig veiledning (16 stk.)
- Spesialpedagogikk og oppfølging av elever med særskilte behov (19 stk.)
- Kontaktlærerrollen (16 stk.)

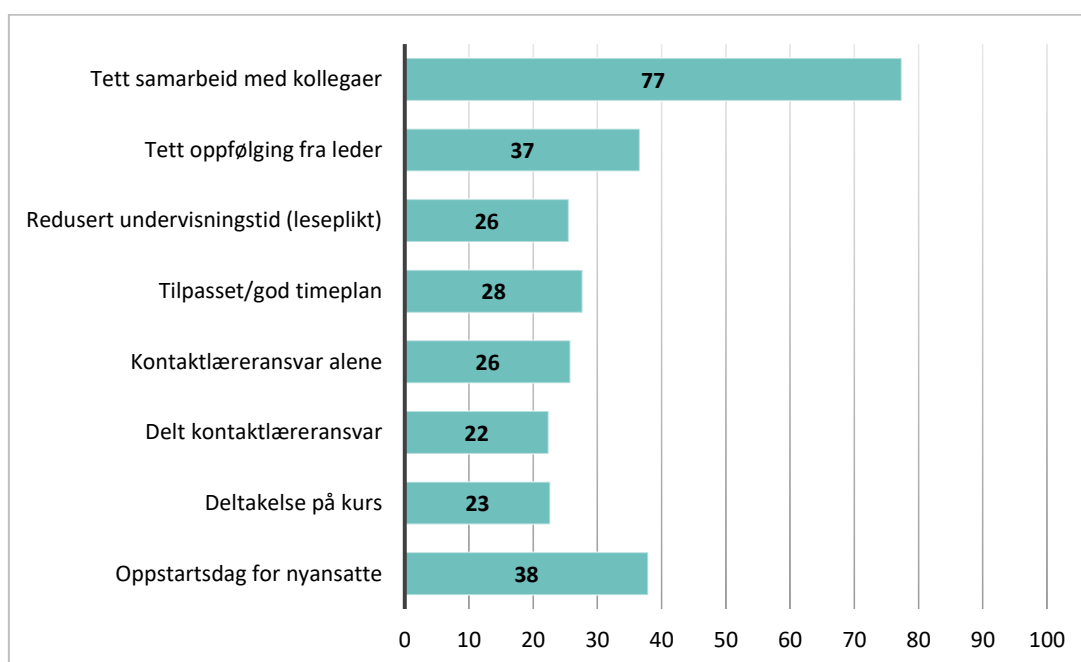
Flere av kommentarene omhandlet hvilke erfaringer respondentene hadde med den veiledningen de fikk. 51 ganger ble det trukket frem at veiledningen ikke var tilstrekkelig eller god nok sett opp mot hvilke behov og forventninger respondentene hadde. Det var særlig en organisert og godt planlagt veiledning de etterlyste. Mange opplevde i stedet at det ikke ble satt av (tilstrekkelig med) tid til å gjennomføre veiledning. Dette skjedde ofte på grunn av dårlig koordinerte timeplaner mellom mentor/veileder og den nyansatte. Mange påpekte også at det ble helt opp til den nyansatte å ta ansvar for at det ble gitt veiledning. I flere tilfeller ble det også rapportert at mentor/veileder selv var nokså ny og

uerfaren, noe som satte begrensninger for hvor god veiledningen ble. Noen (13 stk.) tok også opp at det ble gitt en god og mer uformell veiledning fra gode kollegaer da de startet i jobben.

8.2 Andre tiltak ved oppstart

Ved siden av veiledning kan det være mange andre tiltak som kan være viktige for å få en god oppstart i jobben som lektor eller adjunkt. Figur 8.6 viser hvordan 1 264 respondenter svarte på spørsmålet om hvilke andre tiltak de hadde opplevd å få da de startet i jobben.

Figur 8.6 «Hvilke av det følgende opplevde du i forbindelse med oppstart i jobb som lektor/adjunkt ved skolen?» Flere svar mulig. Prosent.

De aller fleste opplevde et tett samarbeid med kollegaer i forbindelse med oppstarten i ny jobb som lektor eller adjunkt. Litt over tre fjerdedeler av respondentene krysset av på dette alternativet. Dette samsvarer bra med at mange opplevde at veiledningen de fikk tilbud om, i stor grad var uformell kollegaveiledning (Figur 8.4).

Når det gjelder de andre tiltakene, hadde respondentene opplevd disse i langt mindre grad. De mest utbredte av disse tiltakene var riktignok å delta på oppstartsdag for nyansatte og å få tett oppfølging fra leder (begge i underkant av 40 prosent).

I neste kapittel skal vi se nærmere på hva de ferdigutdannede lektorene og adjunktene faktisk synes er viktig for en god overgang fra utdanning til yrke.

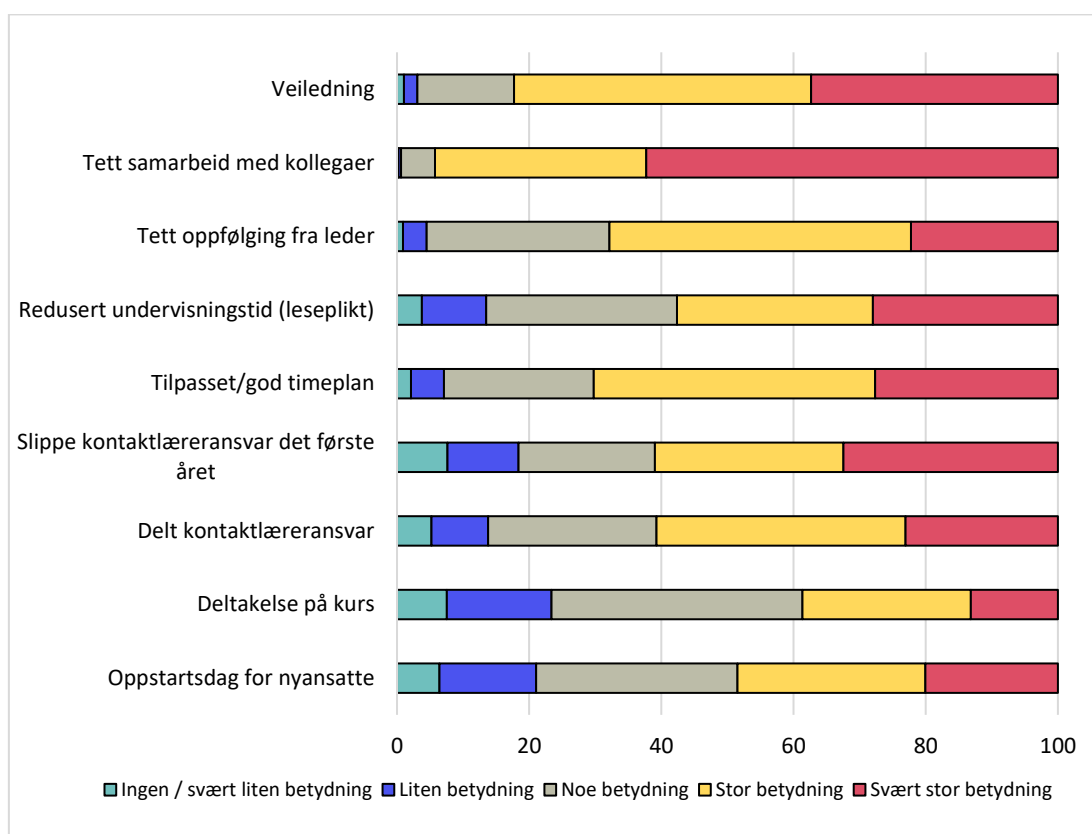
8.3 Tett samarbeid med kollegaer er viktig

De som jobber ved ungdoms- eller videregående skole, ble bedt om å ta stilling til hvilken betydning de mener ulike former for tiltak har for en god overgang fra utdanning til yrke.

Spørsmålene ble også her besvart på en svarskala fra «I Ingen / svært liten grad» til «I svært stor grad», i tillegg til svarkategorien «Vet ikke».

Omtrent 1 340 respondenter svarte på dette. De svarte for alle tiltakene uavhengig av om de hadde opplevd det selv – for selv om de ikke har opplevd noe selv, kan de ha en formening om at det ville bidratt til en god overgang for dem. Andel som svarte «Vet ikke», varierer mye for de ulike tiltakene alt etter hva respondentene mente de kunne uttale seg om: 0–2 prosent svarte «Vet ikke» på de tre første spørsmålene (veiledning, tett samarbeid og oppfølging), 8 prosent svarte «Vet ikke» på spørsmål om tilpasset/god timeplan, mellom 14–19 prosent svarte «Vet ikke» på spørsmål om redusert undervisningstid, om å slippe kontaktlæreransvar, deltakelse på kurs og oppstartsdag og 24 prosent svarte «Vet ikke» på spørsmål om delt kontaktlæreransvar.

Figur 8.7 «Hvilken betydning mener du disse faktorene har for en god overgang fra utdanning til yrke?». Svarfordeling. Prosent.

Nesten alle lektorene og adjunktene som jobber i skolen, mener et tett samarbeid med kollegaer har stor eller svært stor betydning for en god overgang fra utdanning til yrke. Der nest kommer veiledning hvor 82 prosent mener det har stor betydning.

Rundt to av tre mener også at en tilpasset/god timeplan og tett oppfølging fra leder har stor eller svært stor betydning for en god overgang fra utdanning til yrke (hhv. 71 og 68 prosent).

Når det gjelder å slippe kontaktlæreransvar det første året og delt kontaktlæreransvar, mener litt over 60 prosent at dette har stor betydning for en god overgang fra utdanning til

yrke. Redusert undervisningstid kommer like bak hvor litt under 60 prosent mener dette har stor betydning.

Tiltakene med lavest andel for en «stor» og «svært stor» betydning er deltakelse på kurs og oppstartsdag for nyansatte. Om lag 40–50 prosent mener disse tiltakene har en stor betydning for en god overgang.

Til slutt i denne bolken var det et fritekstspørsmål: «Er det andre forhold ved arbeidsplassen du mener er viktig for å få en god overgang mellom utdanning og yrke?» 184 respondenter la igjen en kommentar her.

Forholdet som flest ganger ble trukket frem som viktig, var at skolen har en mentor/veiledningsordning. Dette innebærer at den nyansatte får en støtteperson de får veiledning fra og som er ansatt for å besvare den nyansattes spørsmål. Blant kandidatene var det kun en av tre som hadde fått tilbud om veiledning via skolens mentor-/veiledningsprogram (Figur 8.4), så det tyder på at det er en forskjell mellom tilbud og behov her.

At behovet for oppfølging er viktig, ses også ved at respondentene vektlegger betydningen av en god oppfølging og støtte på arbeidsplassen. Dette innebærer et godt arbeidsmiljø hvor lærerkollegiet og ledelsen er «til stede» for de nyansatte: de viser forståelse for de nyansatte, det skapes rom for å prøve og feile, man kan stille spørsmål og få hjelp av rause, gode kollegaer.

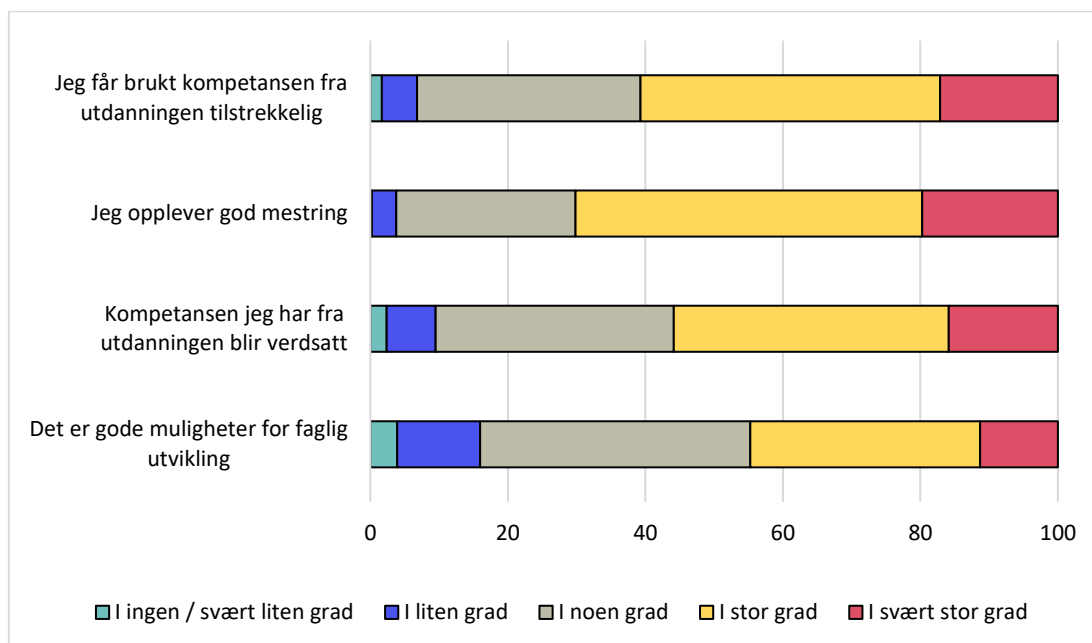
Et faglig samarbeid vektlegges også, hvor en god delingskultur med utveksling av råd, planer og undervisningsopplegg trekkes frem som viktig.

Respondentene skrev også at det er viktig med rolle- og forventningsavklaringer til hvordan de skal utføre lærerjobben. For flere handler dette om et ønske om å ta en prat med andre i kollegiet om hvordan læreryrket egentlig er: mye «ekstraarbeid» utenfor klasserommet til forberedelser og oppfølging samt et stort ansvar, spesielt knyttet til kontaktlærerrollen, føles overraskende og vanskelig å finne ut av helt på egen hånd for mange.

9 God mestring i jobben

Et viktig spørsmål i evalueringen er hvordan lektorenes og adjunktene kompetanse blir brukt i arbeidslivet. I undersøkelsen var det fire spørsmål som dreide seg om dette: hvorvidt lektorene/adjunktene som jobber i skolen, opplever å få brukt kompetansen sin tilstrekkelig, om de opplever mestring, om kompetansen fra utdanningen blir verdsatt i jobben og om de opplever gode muligheter for faglig utvikling. Svarkategoriene var en fem-delt skala fra «I Ingen / svært liten grad» til «I svært stor grad», i tillegg til «Vet ikke / ikke relevant». Figur 9.1 viser svarfordelingen på disse spørsmålene hvor ca. 1 330 respondenter svarte. Andel som svarte «Vet ikke / ikke relevant» var lav på disse spørsmålene (0–7 prosent).

Figur 9.1 «I hvilken grad opplever du det følgende i jobben som lektor/adjunkt i skolen?». Svarfordeling. Prosent.

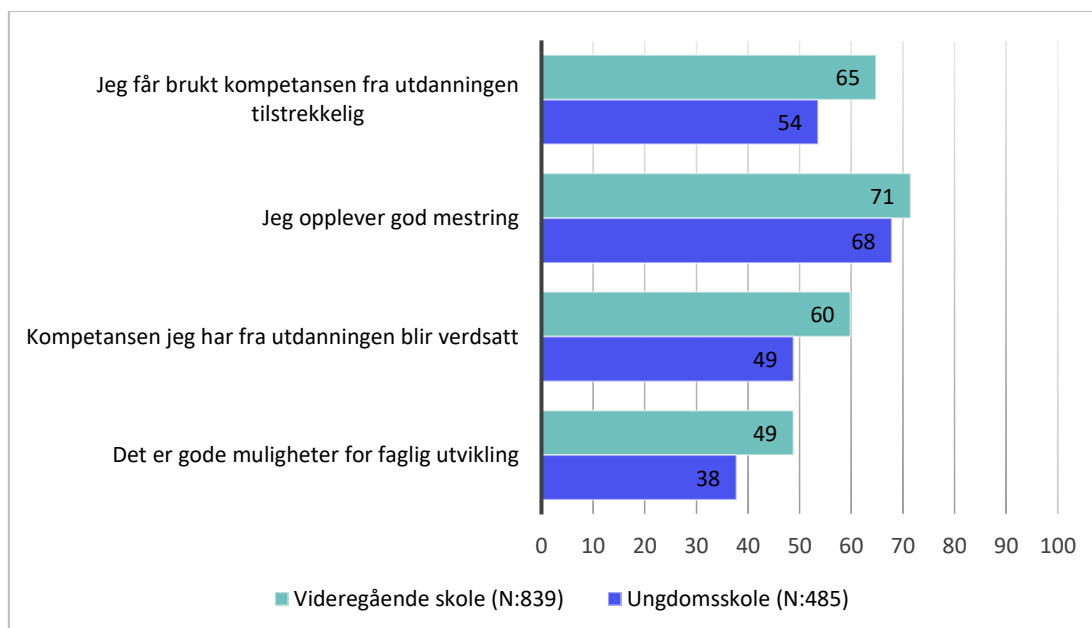

70 prosent av lektorene og adjunktene oppgir at de opplever god mestring i jobben sin, og over halvparten opplever i stor grad å få brukt kompetansen fra utdanningen i lærerjobben (61 prosent) og at kompetansen fra utdanningen blir verdsatt (56 prosent). Under 10 prosent svarer «I liten grad» eller «I ingen / svært liten grad» på disse spørsmålene.

Mulighetene for faglig utvikling ser derimot ut å være noe respondentene opplever i noe mindre grad. Litt over 40 prosent av respondentene opplever i stor grad å ha gode muligheter for faglig utvikling i jobben, mens omtrent en like stor andel opplever det kun i noen grad. 16 prosent opplever i liten eller ingen grad at det er gode muligheter for faglig utvikling.

Disse spørsmålene kan være interessante å se opp mot hva slags type skole lektorene og adjunktene jobber ved for å se om det er forskjeller i svarene mellom de som jobber ved ungdomsskoler og videregående skoler. Figur 9.2 viser andel som har svart «I stor grad» eller «I svært stor grad» på spørsmålene etter hva slags type skole de jobber ved.

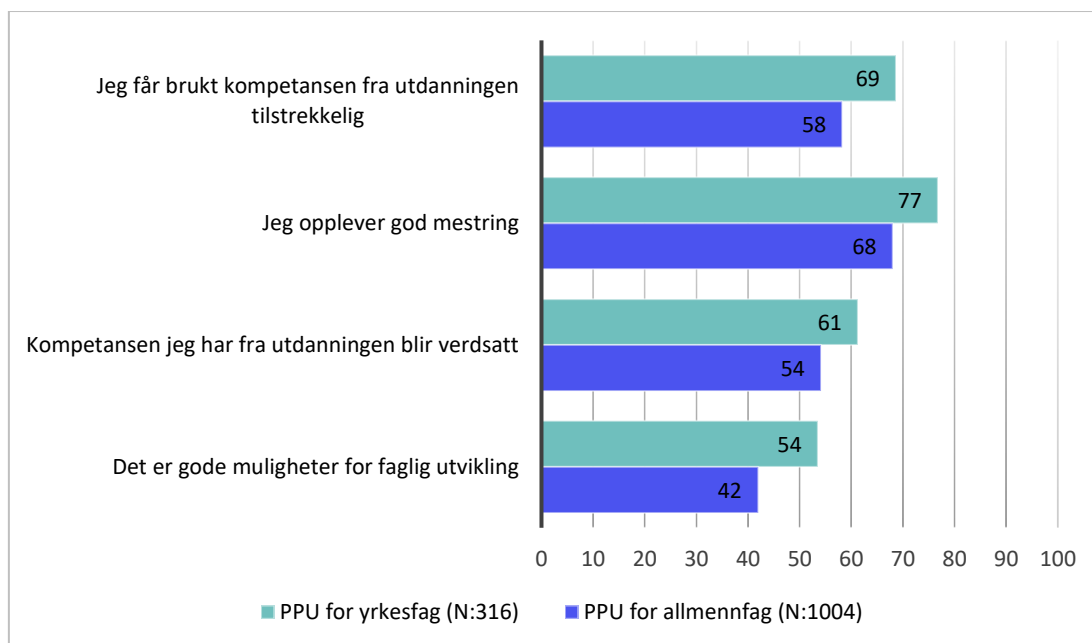
Figur 9.2 Andel som har svart «I stor grad» eller «I svært stor grad» på spørsmål om «I hvilken grad opplever du det følgende i jobben som lektor/adjunkt i skolen?» etter type skole. Prosent.

Andelen som i stor eller svært stor grad opplever at de får brukt kompetansen fra utdanningen sin tilstrekkelig, at kompetansen de har fra utdanningen blir verdsatt og at det er gode muligheter for faglig utvikling, er omtrent 10 prosentpoeng høyere hos dem som jobber ved en videregående skole enn blant dem som jobber på ungdomsskolen. På spørsmålet om de opplever god mestring i jobben sin er det derimot ingen signifikant forskjell mellom de som jobber på en videregående skole eller en ungdomsskole – over to tredeler av kandidatene opplever i stor grad god mestring i jobben som lærer.

Vi kan også se om det er forskjeller i svarene på disse spørsmålene etter hva slags type PPU kandidatene har (Figur 9.3).

Figur 9.3 Andel som har svart «I stor grad» eller «I svært stor grad» på spørsmål om «I hvilken grad opplever du det følgende i jobben som lektor/adjunkt i skolen?» etter PPU for yrkesfag og PPU for allmennfag. Prosent.

Det er en noe høyere andel blant dem med PPU for yrkesfag som svarer «I stor grad» eller «I svært stor grad» på disse spørsmålene sammenlignet med andelen blant dem med PPU for allmennfag. Forskjellen er størst på spørsmålet om de opplever gode muligheter for faglig utvikling, hvor det er en forskjell på 12 prosentpoeng. Kandidater med PPU for yrkesfag opplever i større grad enn kandidater med PPU for allmennfag at det er gode muligheter for faglig utvikling i jobben som lærer.

9.1 Ulik nytte av hoveddelene i PPU-studiet

Respondentene fikk muligheten til å utdype hvilken kompetanse fra utdanningen de opplever som spesielt nyttig i jobben som lektor/adjunkt, og hvilken kompetanse de opplever å få brukt for lite.

På det første spørsmålet, om hvilken kompetanse de opplever som spesielt nyttig, var det 354 respondenter som skrev i fritekstfeltet. Den kompetansen flest mente var nyttig (69 stk.) i jobben som lektor/adjunkt var den didaktiske kompetansen: Å ha lært teknikker for å lære bort pensum og få tips om hvordan pensum kan gjøres mer spennende, ble verdsatt av mange.

Den faglige kompetansen respondentene har fått gjennom utdanningen ble også nevnt av mange (66 ganger): Et godt faglig grunnlag ga mange troen på egen undervisningspraksis.

Svært mange trakk også frem kompetansen fra praksis som spesielt nyttig i læreryrket. Hele 62 kommentarer omhandlet dette.

Disse fritekstsvarene viser at to av tre hoveddeler av PPU – fag/yrkesdidaktikken og praksisen – anses som særdeles nyttige for de som går ut i læreryrket etter PPU. Når det

gjelder den siste hoveddelen i utdanningen – pedagogikken – ble denne bare trukket frem som spesielt nyttig 29 ganger.

På det andre spørsmålet, om hvilken kompetanse fra utdanningen de opplever å få brukt for lite i jobben som lektor eller adjunkt, var det 228 respondenter som skrev i fritekstfeltet.

Samtidig som faglig kompetanse ble trukket frem som veldig nyttig i jobben som lærer, ble også den faglige kompetansen ofte trukket frem som det man ikke får brukt tilstrekkelig. 51 kommentarer omhandlet dette. Her fortalte flere at fagkompetansen de hadde fra studiene, var på for høyt nivå eller går mer i dybden enn det som er nødvendig for undervisning i skolen.

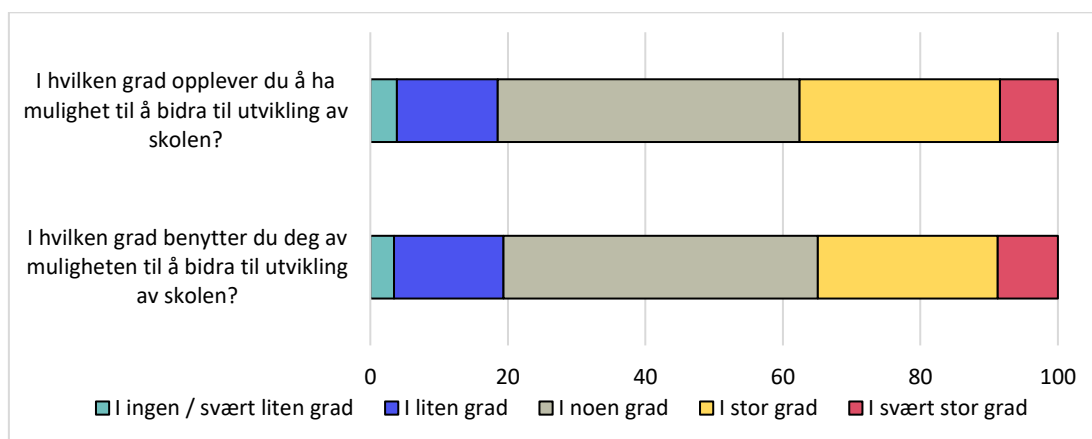
Også her ble den pedagogiske kompetansen fra PPU-studiet fremhevet som mindre nyttig i jobben. Samlet sett tok 51 respondenter opp dette, og det ble i hovedsak nevnt at pedagogikken er for teoretisk og gjenspeiler for lite den hverdagen lærerne møter i klasserommet. Dette gjaldt spesielt delen om læring og læringsteorier i pensumet. 10 av de 51 kommentarene nevnte denne delen av pensumet på PPU som den minst relevante delen for jobben. Ut fra fritekstsvarene og Figur 7.7 tyder dette dermed på at pedagogikken ikke anses som spesielt viktig eller relevant med dagens innhold i pensumet for lektorene og adjunktene i skolen.

9.2 Rundt en av tre opplever muligheter til utvikling av skolen og benytter seg av denne muligheten

Som vi så i Figur 7.5, opplever rundt en av tre av dem som jobber i skolen, at utdanningen har gitt dem tilstrekkelig kompetanse til å bidra til faglig utviklingsarbeid i skolen. Vi spurte dem også i hvilken grad de opplever å *ha mulighet* til å bidra til utvikling av skolen, og i hvilken grad de *benytter seg av den muligheten*.

Svarkategoriene var en fem-delt skala fra «I Ingen / svært liten grad» til «I svært stor grad», i tillegg til «Vet ikke / ikke relevant». 1 329 respondenter svarte på disse to spørsmålene. Andel som svarte «Vet ikke» var på henholdsvis 2 og 5 prosent, og disse er utelatt fra svarfordelingene i Figur 9.4.

Figur 9.4 Svarfordeling på spørsmål om muligheter til å bidra til utvikling av skolen. Prosent.

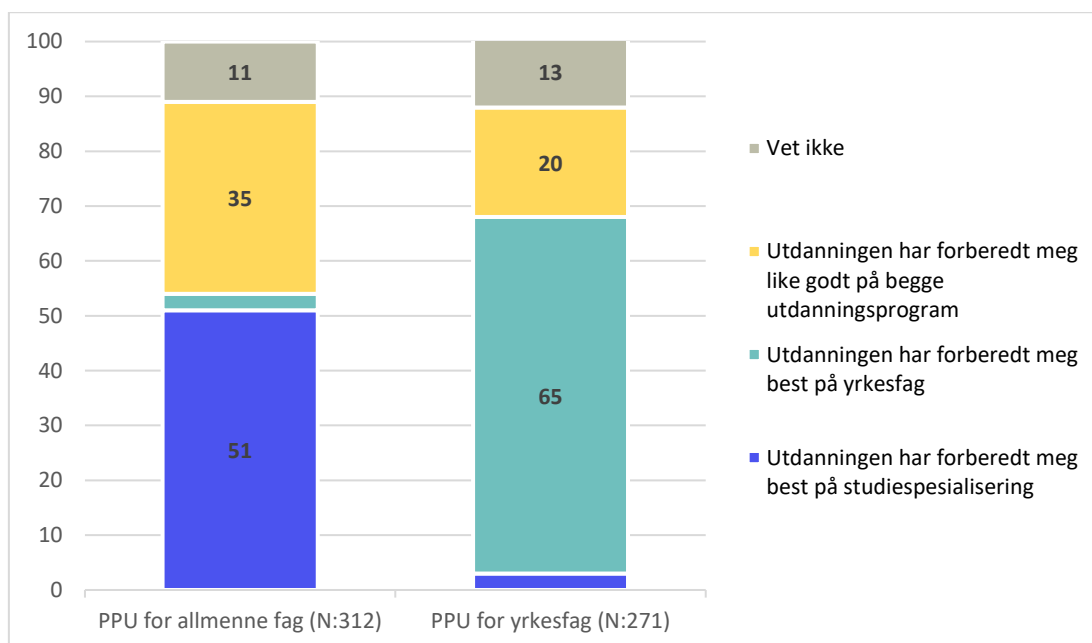
Rundt en av tre av lektorene og adjunktene opplever i stor grad å ha mulighet til å bidra til utvikling av skolen og benytter seg også av denne muligheten. Dette gjelder uavhengig av om de jobber ved videregående skole eller ungdomsskole. Det er ingen forskjell mellom de med PPU for allmennfag eller yrkesfag om de opplever å ha mulighet til å bidra til utvikling av skolen. Det er riktignok en noe høyere, signifikant andel blant de med PPU for yrkesfag som benytter seg av muligheten til utvikling av skolen enn blant de med PPU for allmennfag.

Det er relativt høy korrelasjon mellom disse to spørsmålene (0,43), noe som indikerer at en del som svarte i stor grad på den ene påstanden også svarte i stor grad på den andre (og/eller motsatt – en del som svarte i liten grad på en av påstandene også svarte det på den andre).

9.3 Best forberedt til å undervise på sine egne programfag

I undersøkelsen oppga til sammen litt over 600 av respondentene at de underviste på yrkesfaglig utdanningsprogram eller på både studiespesialiserende og yrkesfaglig utdanningsprogram. Disse fikk et spørsmål om hvorvidt de opplever at utdanningen har forberedt dem godt til å undervise på både yrkesfag og studiespesialisering. Figur 9.5 viser svarfordelingen på dette spørsmålet, fordelt etter hva slags type PPU kandidatene har.

Figur 9.5 «Opplever du at utdanningen har forberedt deg godt til å undervise på både yrkesfag og studiespesialisering?» Svarfordeling etter type PPU. Prosent.

Naturlig nok er det en høy andel av kandidatene med PPU for yrkesfag som opplever at utdanningen har forberedt dem best til å undervise på yrkesfaglig program (65 prosent). Blant kandidater med PPU for allmennfag opplever halvparten at utdanningen har forberedt dem best på å undervise på studiespesialiserende program.

I et fritekstfelt kunne respondentene fortelle om sine erfaringer med hvordan utdanningen har forberedt dem på undervisning på henholdsvis studiespesialisering og yrkesfag. 73 respondenter valgte å utdype dette, hvorav 49 har gått PPU for allmennfag og 24 har gått PPU for yrkesfag.

Når det gjaldt de 49 kandidatene med PPU for allmennfag, gikk i hovedsak kommentarene ut på at de opplevde at de generelt sett ble dårlig forberedt, og mer spesifikt at de følte seg dårlig forberedt på yrkesfag. De opplevde utdanningen som for overordnet og lite spesialisert, og flere opplevde at de var dårlig forberedt på håndtering av sårbare og dårlig motiverte elever og utfordrende læremiljøer – noe de opplevde at det var i større grad på yrkesfag enn studiespesialiserende:

Min utdanning har garantert forberedt meg best til studiespesialisering, og jeg føler ikke at jeg strekker til i yrkesfag da flere trenger mer tilrettelegging og vinkling mot yrkesretning. Det er ekstra utfordrende når man har samlingsklasser med vidt forskjellige yrkesretninger i samme klasse, og igjen, altfor lite tid til planlegging

Behovet for yrkesfag er helt anderledes. Dette er det behov for å lære selv, noe det ikke er tid for i skolen. Fler og fler yrkesfaglige elever hopper, eller dropper, av. Disse kunne vært berget bla. gjennom mer opplæring i praktisk/taktil didaktikk. Hvor står det i læreplanen at elevene skal sitte stille?

Det er spesielt andelen sårbare elever med f.eks. andre morsmål, læringsvansker o.l. som man bør forberedes ytterligere på mtp. yrkesfaglig studieretning. Dette er selvsagt også tilstede på studiespesialiserende linje, men det er mer gjennomgående på yrkesfag.

Blant de 24 kommentarene fra kandidater som har PPU for yrkesfag, var det noen (6 stk.) som utdypet at studiet hadde forberedt dem godt til yrkesfag, og at yrkesdidaktikken var svært relevant. 6 respondenter savnet likevel en bedre forberedelse på yrkesfag.

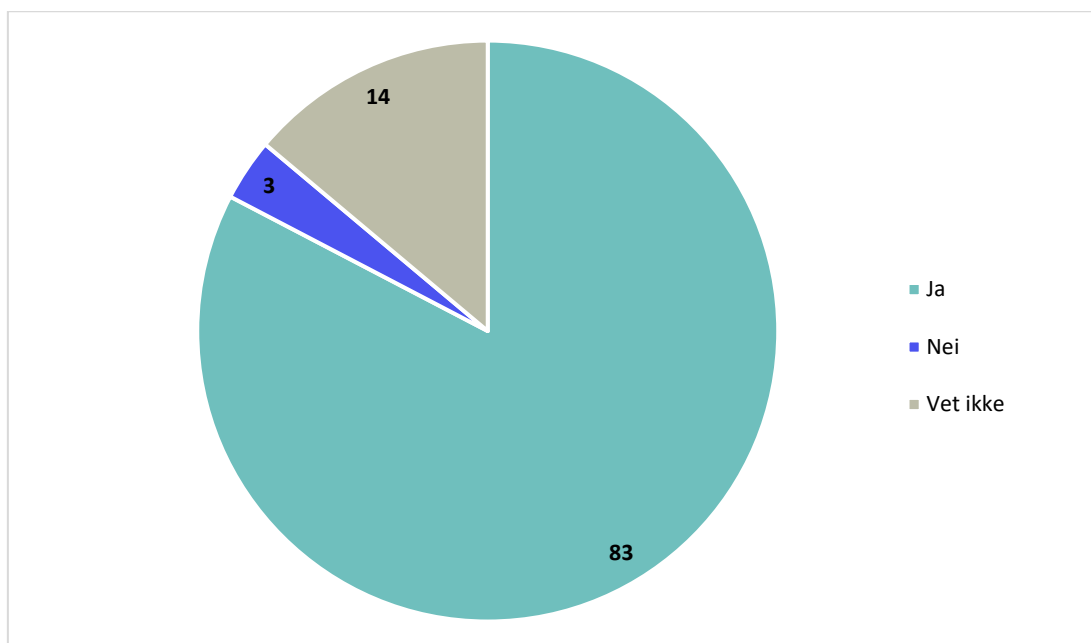
Da vi gikk over på yrkesdidaktikk fikk vi en lærer som snakket "samme språket" og som jobbet som lærer på helse og oppvekst, da ble utdanningen straks mer virkelighets nær og meningsfullt. Vi fikk da et reelt innblikk i hva lærer jobben består av og hva som forventes.

Utdanningen hadde mest fokus på allmennfag og lite fokus på yrkesfag. Det fleste som underviser på høgskoler, er fra allmennfag og det er lite kunnskap rundt yrkesfagene på høgskolene

10 Åtte av ti ønsker å fortsette som lektor eller adjunkt i skolen

Lektorene og adjunktene som jobber i skolen på trinn 8–13, fikk spørsmål om de ønsker å fortsette å jobbe som lektor/adjunkt i skolen. Det ble videre stilt spørsmål avhengig av hva de svarte på dette spørsmålet. Det var 1 332 svarende, og Figur 10.1 viser svarfordelingen.

Figur 10.1 «Ønsker du å fortsette å jobbe som lektor/adjunkt i skolen?» Svarfordeling. Prosent.

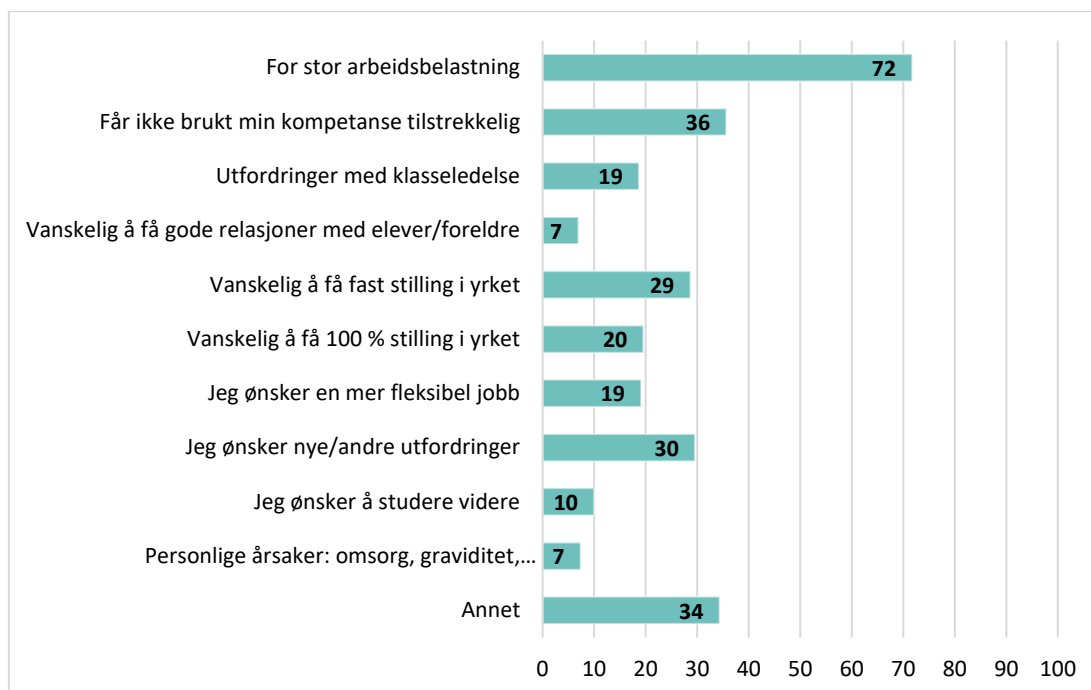

Omtrent åtte av ti av de som jobber som lektor eller adjunkt i skolen, ønsker å fortsette med dette. Andelen som ønsker å fortsette i jobben, er noe høyere blant de som jobber ved en videregående skole enn blant de som jobber i ungdomsskolen (85 prosent mot 79 prosent). Det er også litt høyere andel med PPU for yrkesfag som ønsker å fortsette som lektor/adjunkt enn blant de med PPU for allmennfag (88 prosent mot 81 prosent). Det er ingen vesentlige forskjeller mellom hva menn og kvinner svarte på dette spørsmålet.

10.1 Stor arbeidsbelastning viktig årsak til at flere vil slutte

De som svarte «Nei» eller «Vet ikke» på spørsmålet om de ønsket å fortsette i jobben som lektor/adjunkt i skolen (231 respondenter), fikk oppfølgingsspørsmål videre om *hvorfor* de ikke ønsket å fortsette å jobbe som lektor eller adjunkt i skolen. Årsakene kunne handle om egenskaper ved jobben eller om mer utenforliggende faktorer, se Figur 10.2.

Figur 10.2 «Hva er de viktigste årsakene til at du ikke ønsker å fortsette som lektor/adjunkt i skolen?» Flere svar mulig. Prosent.

For stor arbeidsbelastning er den hyppigste årsaken respondentene oppgir til at de ikke ønsker å fortsette i jobben som lektor eller adjunkt i skolen. Hele 72 prosent krysset av for denne årsaken. Dette er en faktor som i høy grad handler om innholdet i jobben og forhold ved arbeidsplassen. Forhold knyttet til arbeidssituasjonen under koronapandemien kan ha virket inn på respondentenes svar her.

Over en av tre krysset av på alternativene «Får ikke brukt min kompetanse tilstrekkelig». Dette kan henge sammen med noe av det vi så i Figur 9.1, om hvorvidt lektorene/adjunktene som jobber i skolen opplever å få brukt kompetansen sin tilstrekkelig, om de opplever mestring, om kompetansen fra utdanningen blir verdsatt i jobben og om de opplever gode muligheter for faglig utvikling.

30 prosent ønsket ikke å fortsette i jobben fordi de ønsket nye/andre utfordringer. Like mange ønsket ikke å fortsette som lektor fordi det var vanskelig å få fast stilling.

34 prosent – 79 respondenter – krysset av for «Annet». Disse kunne utdype hvorfor de ikke ønsket å fortsette i jobben. De alle fleste oppga flere årsaker til at de ikke ønsket å fortsette.

Omtrent en fjerdedel av respondentene påpekte dårlig lønn som en viktig årsak til at de sluttet. Det var også 20 stk. som utdypet at arbeidsbelastningen var for stor, og flere påpekte at de sluttet fordi de ikke fikk bruke ønskelig mengde av arbeidstiden sin på undervisning. I dette ligger det at de er nødt til å utfylle mange ulike roller som går utover kompetansen deres i undervisning og klasseledelse, og det går mye tid på håndtering av foreldre, vold og psykiske lidelser samt administrative oppgaver. Det var også 7 respondenter som påpekte at koronasituasjonen gjorde arbeidet så krevende at de har sluttet.

Godt vant til å jobbe mye, men har aldri jobbet så mye som nå. Problemet er at jeg synes det norske skolesystemet er for dårlig, og spesielt med tanke på alle elevene som ikke får det de skal ha på tross av sakkyndigvurdering. Jeg sliter med konstant dårlig samvittighet for jeg er HELT OVERBEVIST om at jeg hadde klart å lære elvene mer dersom vi hadde hatt litt mer tid med dem (..).

Opplever at jeg aldri strekker til. Tror jeg er en svært god lærer, og har en veldig god relasjon til elever. Men læreryrket har for meg disse 3 årene vært 30% undervisning og 70% "psykolog" (noe jeg ikke har kompetanse til). Jobber stort sett 12 timer om dagen for å få gjort alt jeg bør få gjort, men får ikke overtid eller kompensasjon. Bruker stort sett feriene til å ta igjen det jeg ikke har fått tid til. Ja, lærere har lang sommerferie. Men livet er for kort til å bare glede seg til å kunne leve om sommeren

Vanskelig å kombinere stor arbeidsbelastning med tre små barn.

Som lærer er man forventet å fylle for mange roller og utføre for mange arbeidsoppgaver utover den faktiske undervisningen og klasseledelsen.

Corona-situasjonen har virkelig gjort et nummer på skolene, og det sliter lærerne ut, spesielt de nye som ennå ikke har gode undervisningsrutiner og har vært lenge nok i jobben til å kjenne på "gode år".

Det var over en fjerdedel som har kommentert at strukturelle forhold var en årsak til at de ikke ønsket å fortsette å jobbe som lektor/adjunkt. Mer spesifikt handler dette om lite autonomi og lite åpenhet for endring innenfor de strukturelle rammene lærerne befinner seg i, samt dårlig veiledning, oppfølging og retningslinjer for arbeidet. 13 respondenter oppga misnøye med skoleledelse som årsak. I tillegg oppga 10 respondenter at misnøye med politiske beslutninger knyttet til skolen var en årsak til at de sluttet.

(...) svært begrenset handlingsrom pga. strukturelle rammer gitt av administrasjon samt myndigheter

Arbeidsoppgaver og forventninger er for flytende. Ingen standard på hvordan jobben egentlig skal utføres, hvor mange timer som skal jobbes osv. Arbeidsbelastningen påvirkes også av enkelte kolleger som syns det er helt ok å jobbe døgnet rundt til de kollapser og må sykemeldes, fordi det i praksis ikke finnes retningslinjer/regler for arbeidstid (..)

Uheldige politiske beslutninger som tas på tross av eller i mangel av faglige råd som f.eks. fraværskravet, ny eksamensordning i matematikk og investeringer i dårlig tilpassede systemer som Visma og Teams gir både stor arbeidsbelastning, flere administrasjonsoppgaver (går på bekostning av undervisning), og en dreining av undervisningen i uheldig retning (matematikkeksamen).

Alt for rotete ledelse, for ofte utskiftninger av digitale systemer, for store klasser, for mye tid blir brukt på unyttige møter, for lite tid til grundig planlegging, for mange «kokker» og rot

11 De som ikke jobber i skolen

Hele 926 av respondentene (32 prosent) oppga at de ikke jobbet i skolen – verken på trinn 8–13, på lavere trinn eller i annen type lærerjobb. Disse fikk noen oppfølgingsspørsmål om hva de gjør, og om hvorfor de ikke jobber i skolen. Vi skal se litt nærmere på disse respondentene i de neste kapitlene. Først skal vi se om de som ikke jobber i skolen skiller seg ut fra de som jobber i ungdoms- eller videregående skole når vi ser på de kjente bakgrunnsvariablene (Tabell 11.1).

Tabell 11.1 Fordeling etter kjente bakgrunnsvariabler. PPU-kandidater som ikke jobber i skolen og PPU-kandidater som jobber på trinn 8–13. Prosent.

	Jobber ikke i skolen	Jobber for trinn 8–13	Differanse
I alt	100	100	
Kjønn			
Kvinner	66	63	2,8
Menn	34	37	-2,8
Alder			
23–26 år	10	6	4,1
27–30 år	23	23	0,1
31–40 år	31	34	-3,0
41–50 år	23	26	-2,5
51 år og eldre	12	11	1,3
Median	35	36	
Type PPU			
Allmennfag	72	76	-4,1
Yrkesfag	26	24	2,4
Kombinert eller ukjent	2	0	1,7
Utdanningsinstitusjon			
BDM	0	0	0,3
HINN	4	3	1,0
HiØ	6	6	0,1
HVO	3	5	-1,7
HVL	12	11	1,4
KHiO	1	0	1,0
MF	0	0	0,0
Nord	8	7	0,9
NIH	1	1	0,4
NMBU	2	3	-0,7
NMH	1	0	0,6
NTNU	9	9	0,4
OsloMet	8	6	2,4
UiT	2	2	-0,2
UiA	4	3	0,2
UiB	8	7	0,6
UiO	11	16	-5,3
UiS	7	8	-0,9
USN	13	13	-0,4
Karakterpoeng fra høyere utdanning²²			
Median	3,5	3,5	

Når vi ser på bakgrunnsvariabler som utdanningsinstitusjon, kjønn, alder, karakterer fra høyere utdanning og type PPU, er det få og kun små forskjeller mellom de PPU-kandidatene som jobber som lektor/adjunkt på trinn 8–13 og de som ikke jobber i skolen i det hele tatt.

²² Variabelen vektes med hvert emnes størrelse, målt i studiepoeng. Gjelder karakterer for emner tatt på samme institusjon som PPU. Beregnes slik: A=5, B=4, C=3, D=2, E=1, F=0. Emner med karakterene Bestått / Ikke bestått inngår ikke i beregningen.

Vi ser en liten overrepresentasjon av kvinner og den yngste aldersgruppen blant dem som ikke jobber i skolen. Blant dem som jobber for trinn 8–13 er det en liten overrepresentasjon av kandidater fra UiO og av kandidater med PPU for allmennfag. Forskjellene er imidlertid veldig små, og det er i alt lite som skiller de to gruppene fra hverandre.

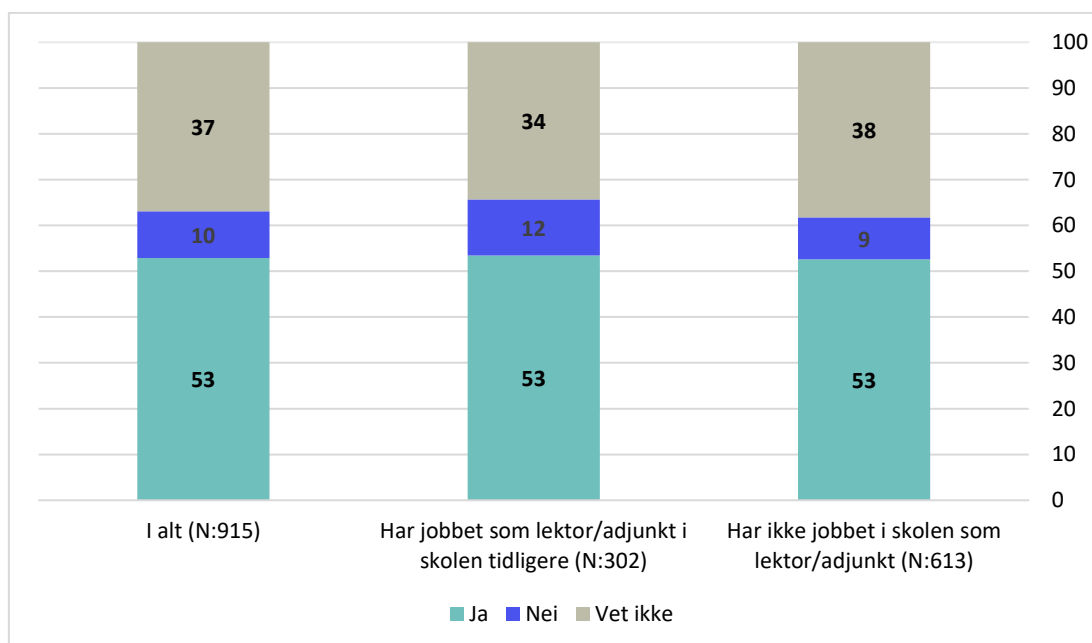
11.1 Litt over halvparten vil jobbe som lektor eller adjunkt på et senere tidspunkt

De som ikke jobber i skolen, fikk spørsmål om de har jobbet som lektor/adjunkt i skolen tidligere. Deretter fikk de spørsmål om de ønsker å jobbe som lektor i skolen på et senere tidspunkt.

En tredjedel av de som ikke jobber i skolen, har jobbet som lektor/adjunkt i skolen tidligere (33 prosent, 302 respondenter), mens to av tre aldri gjort det (67 prosent, 613 respondenter).

Figur 11.1 viser hvordan disse to gruppene svarte på spørsmålet om de ønsker å jobbe som lektor eller adjunkt i skolen i fremtiden.

Figur 11.1 «Ønsker du å jobbe som lektor/adjunkt i skolen på et senere tidspunkt?»
Svarfordeling etter om man har jobbet i skolen tidligere eller ikke. Prosent.

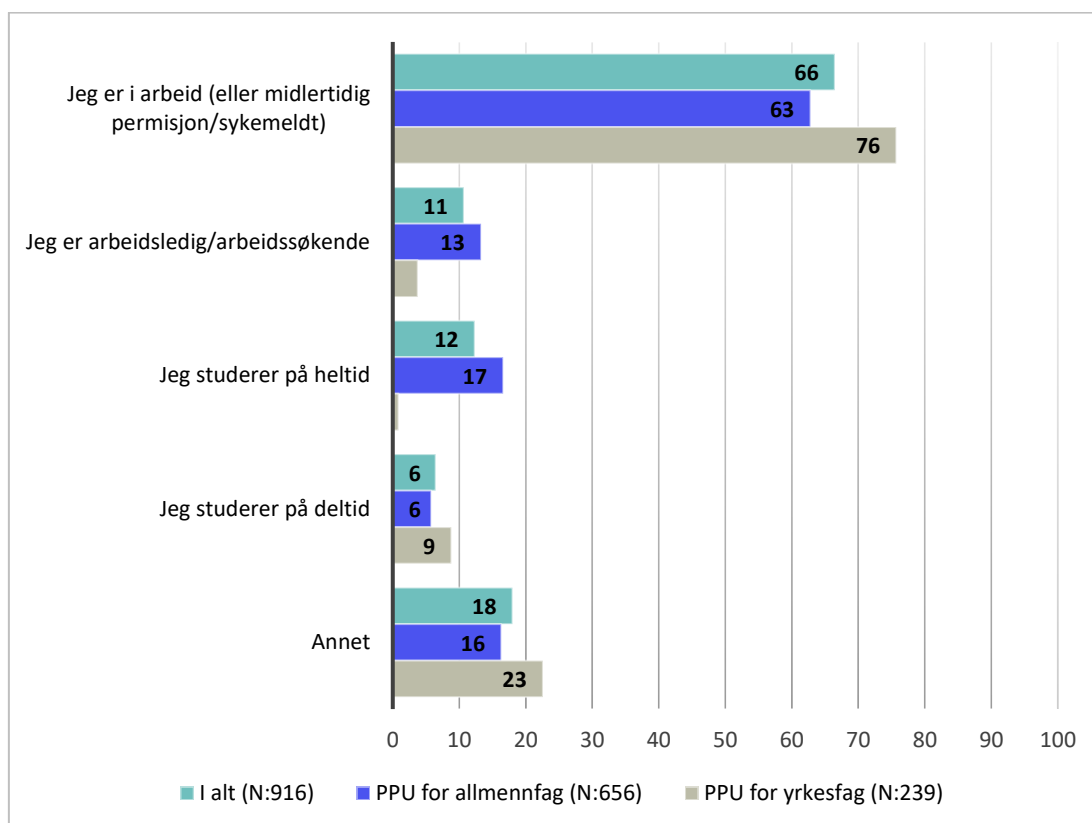
Sett under ett ønsket litt over halvparten å jobbe som lektor/adjunkt på et senere tidspunkt. Andelen var like stor både blant de som har jobbet i skolen tidligere og blant de som ikke har gjort det (53 prosent).

Det er ingen vesentlige forskjeller mellom de med PPU for allmennfag og de med PPU for yrkesfag på dette spørsmålet.

11.2 To av tre er i annet arbeid

PPU-kandidatene som ikke jobber i skolen – det vil si 32 prosent av nettoutvalget – fikk videre spørsmål om hva de gjør nå. På dette spørsmålet var det mulig å krysse av for flere av svaralternativene. Svarfordelingen vises i Figur 11.2, hvor vi ser svarene under ett og etter om respondentene har PPU for allmennfag eller PPU for yrkesfag.

Figur 11.2 «Hva gjør du nå?» Flere svar mulig. Prosent.

To av tre PPU-kandidater som ikke jobber i skolen er i annet arbeid. Andelen er noe høyere blant de med PPU for yrkesfag (76 prosent) enn blant de med PPU for allmennfag (63 prosent).

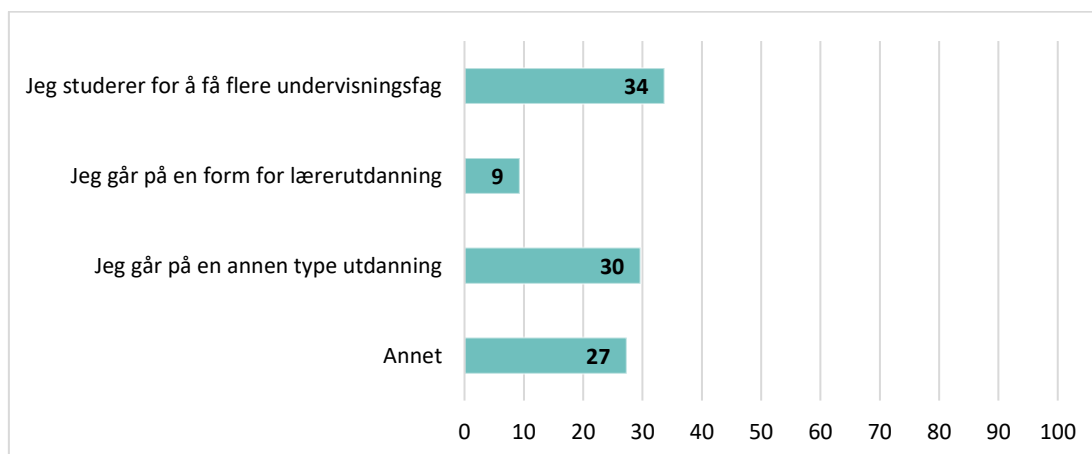
Sett under ett er også 18 prosent heltids- eller deltidsstudenter, mens 11 prosent er arbeidsledige/arbeidssøkende. Nærmest ingen av disse kandidatene med PPU for yrkesfag studerer heltid, mens hele 17 prosent av de med PPU for allmennfag gjør det. Det er ingen signifikant forskjell på de med PPU for yrkesfag og PPU for allmennfag blant de som oppgir å studere deltid. Når det gjelder de arbeidsledige eller arbeidssøkende, er andelen en del høyere blant de med PPU for allmennfag enn blant de med PPU for yrkesfag (9 prosentpoeng høyere).

Samlet sett svarte 165 respondenter «Annet» på spørsmålet, og disse fikk anledning til å utdype hva de gjør nå i et fritekstfelt. Over en fjerdedel av de som la igjen kommentar, hadde en annen jobb som ikke var relevant til pedagogikk eller skolen. 14 respondenter jobber i en annen stilling i skolen, mens 13 respondenter har en annen jobb innen

pedagogikk. Det er også noen som jobber selvstendig, som vikar, studerer eller holder på med ph.d. eller forskning. Det er 5 respondenter som presiserer at de ikke har fått jobb.

De som krysset av for at de studerte på heltid eller deltid (til sammen 172 respondenter), fikk et oppfølgingsspørsmål for å kartlegge om de studerer for å få flere undervisningsfag eller om de går på annen lærerutdanning. Figur 11.3 viser svarfordelingen.

Figur 11.3 «Hva studerer du?» Flere svar mulig. Prosent. N=172.

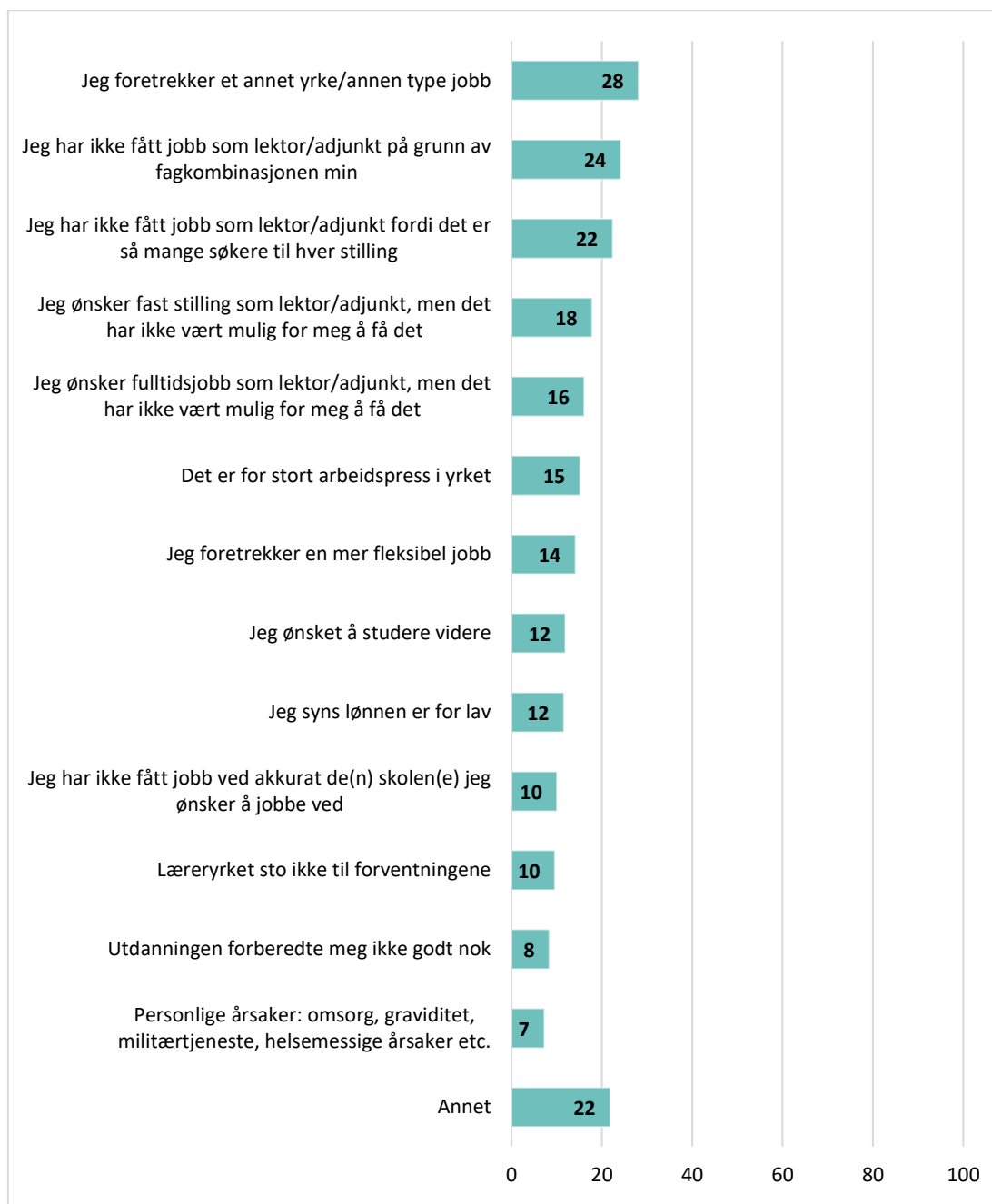
Om lag en av tre av de som studerte, oppga at de studerte for å få flere undervisningsfag. En noe lavere andel svarte at de tok en annen type utdanning. Kun 9 prosent av de som studerte på heltid eller deltid, gikk på en annen form for lærerutdanning.

De som svarte «Annet» på spørsmålet fikk mulighet til å utdype det. 47 stk. valgte å utdype hva de studerte. To tredjedeler av respondentene tar en mastergrad og har ikke spesifisert at den er en form for lærerutdanning eller relatert til pedagogikk. Det er flere respondenter som presiserer at de hadde bachelor før de startet på PPU, og at de nå tar mastergraden sin. Det er også 8 respondenter som kommenterte at de tar utdanning innen spesialpedagogikk. 8 respondenter spesifiserer at de tar utdanning for andre yrkesvalg enn læreryrket. To av respondentene går nå på lektorutdanningen, mens en respondent tar en ph.d.

11.3 Får ikke eller vil ikke ha jobb i skolen

PPU-kandidatene som ikke jobber i skolen, fikk også spørsmål om hva som var årsaken til at de ikke jobbet i skolen på daværende tidspunkt. Spørsmålet hadde 14 svaralternativer, og det var mulig å krysse av på flere av alternativene. Figur 11.4 viser svarfordelingen på dette spørsmålet rangert etter andel som krysset av for alternativet.

Figur 11.4 «Hva er årsaken til at du ikke jobber som lektor/adjunkt i skolen nå?» Flere svar mulig. Prosent.

Mange av respondentene oppgir at de ikke jobber som lektor/adjunkt i skolen fordi det av ulike grunner har vært vanskelig å få jobb: 24 prosent oppgir at de ikke jobber i skolen fordi de ikke har fått jobb på grunn av fagkombinasjonen de har. 22 prosent oppgir at det er fordi det er så mange søkere på de utlyste stillingene, mens 18 prosent oppgir at det er fordi det ikke har vært mulig å få fast stilling. 10 prosent har ikke klart å få jobb ved den skolen de ønsker å jobbe ved.

Andre oppgir at det handler om mer kvalitative ting ved yrket: 28 prosent har valgt å ikke jobbe som lektor/adjunkt i skolen fordi de foretrekker et annet yrke eller en annen type jobb. 15 prosent oppgir at de opplevde et for stort arbeidspress i yrket som grunn til at de ikke jobber i skolen. 14 prosent foretrekker en mer fleksibel jobb, 12 prosent syns lønnen er for lav. 10 prosent mener at læreryrket ikke sto til forventningene.

Det er kun en liten andel (8 prosent) som oppgir som årsak at de opplevde at utdanningen ikke hadde forberedt dem godt nok på jobben.

De 22 prosentene som krysset av på «annet» kunne presisere hvilken annen årsak som lå til grunn for at de ikke jobbet som lektor eller adjunkt i skolen. Det var 196 respondenter som valgte å utdype årsak. Årsakene de oppga var i stor grad overlappende med de andre kategoriene i spørsmålet.

Halvparten av de som krysset av «annet», kommenterte at årsaken til at de ikke jobbet som lærer var fordi de foretrakk et annet yrke eller jobb. 35 av disse jobber innen skole, undervisning eller læring, for eksempel jobb som førsteamanuensis innen høyere utdanning, undervisningsinspektør eller på fagskole. Det var 15 stk. som påpekte at det var vanskelig å få jobb, enten på grunn av fagkombinasjon, et vanskelig arbeidsmarked eller koronasituasjonen. Det var også flere som kommenterte at de tok PPU fordi de trengte den kompetansen i jobben de allerede hadde eller hadde lyst på, eller fordi de ønsket å ha læreryrket som en plan b. Det var også 11 respondenter som kommenterte at de ønsket å jobbe som lektor/adjunkt senere i arbeidslivet.

Det var også et fritekstfelt hvor alle som ikke jobbet som lektor eller adjunkt i skolen kunne utdype mer om årsakene bak dette valget. Til sammen la 100 respondenter igjen en kommentar i dette fritekstfeltet.

I dette fritekstfeltet gikk mange av de samme svarene fra forrige fritekstspørsmål igjen. Litt over en tredjedel presiserte at de har valgt et annet yrke eller jobb, og 16 av disse jobber innen skole, undervisning eller læring. Noen påpekte årsaker som arbeidsbelastning, krevende skolehverdag og at de ikke følte seg godt nok forberedt. 19 respondenter forklarte at det var svært vanskelig å få seg jobb, enten på grunn av fagkombinasjon, et vanskelig arbeidsmarked eller koronasituasjonen. Spesielt vanskelig var det å få seg fast stilling.

Den siste praksisperioden ble avbrutt av korona, slutten av studiet ble et slags antiklimaks, jeg føler meg ikke klar til å bytte jobb og begynne som lektor.

Jeg føler meg for ung til å jobbe på videregående skole, og føler ikke jeg har den faglige tyngden som trengs.

Stillinger som historielærer vokser ikke på trær. Dessuten er det ingen stillinger for en som bare er kvalifisert til å undervise i ett fag.

(..) I tillegg er det vanskelig å få jobb, får ikke en gang intervju. Virker som erfaring teller mer enn doktorgrad i naturfag. Jeg har arbeidserfaring, og er etablert med leilighet. Da er ikke det å være ringevikar eller korte vikariat et alternativ. Og da får man ikke lærererfaring og dermed ikke jobb.

Jeg har jobbet mye som lærer før. Når jeg kommer hjem fra en arbeidsdag i skolen er jeg helt skutt. Nå jobber jeg som miljøkonsulent og har ro i arbeidsdagen min og trenger ikke engang en middagshvil når jeg kommer hjem. (..) Når det er sagt er det en variert hverdag jeg vet

jeg kommer til å savne, og jeg blir mest sannsynlig å komme tilbake til læreryrket når jeg har mer overskudd med eget barn. Da tenker jeg å jobbe 60%. Dette er den maksimale arbeidstiden jeg kan ha som lærer hvis jeg skal kunne gjøre en god jobb.

Ikke søkt/sett etter ledige stillinger da det ikke er aktuelt å bytte jobb akkurat nå uansett. PPU utdanning tatt pga investering i fremtiden, samt at pedagogikk er nyttig i min konsulentjobb i dag.

Til slutt fikk de som svarte at de jobbet i en annen type lærerjobb enn trinn 5–7, 8–10 eller 11–13, muligheten til å utdype om de ser for seg å jobbe på grunnskole eller videregående skole i fremtiden, eventuelt hvorfor de ikke vil det. Det var 122 respondenter som valgte å kommentere på dette. Over en tredjedel av disse svarte at de ønsket eller var åpen for å jobbe på grunnskolen eller videregående skole i fremtiden. De fleste (32 respondenter) kunne tenke seg å jobbe i videregående skole, mens 15 respondenter ønsket å jobbe i grunnskolen. Det var også noen respondenter (8 stk.) som påpekte at de ønsket å jobbe i grunnskolen eller videregående skole, men at det var vanskelig å få jobb, og at de ønsket fast eller 100 % stilling. 10 respondenter svarte at de ikke ønsket det i fremtiden, og en årsak til dette var høy arbeidsbelastning. Omtrent en fjerdedel påpekte at de allerede jobber på grunnskolen, og mange av disse jobber på lavere trinn.

Etter at jeg var ferdig med ppu, tok jeg videreutdanning i norsk for 5. til 10. trinn. Jeg jobbet noen måneder i ungdomsskolen i fjor, men syntes det var for mange utfordringer knyttet til disiplin. Mye av tiden min gikk med til å skape ro framfor å jobbe med fag. Jeg jobber for tiden med norskopplæring i voksenopplæringen, men er ikke fremmed for å jobbe både på mellomtrinnet og på videregående. Da vil jeg få anledning til å undervise i alle de tre fagene mine.

Ja, jeg kan for så vidt se for meg det, dersom det blir aktuelt, men jeg har også andre interesser innen jobb som ligger mer innenfor masteren jeg studerer nå. Så det kommer litt an på hvilken jobbmuligheter som dukker opp, og hvilke interesser jeg har på ulike tidspunkt.

(...) Jeg ser for meg muligheten av å kunne jobbe på alle trinn i fremtiden, men ikke fast ansatt. For mye administrasjon

Jeg jobber nå i kulturskolen. I fremtiden ser jeg for meg kanskje å ha en kombinasjonsstilling med kulturskole og grunnskole/videregående.

(...) Jeg jobber på 1.-4. trinn som lærer. Kunne tenkt meg å jobbe hvor som helst innen 5.-13. trinn i fremtiden.

12 Referanseliste

Arnesen, Clara Åse og Per Olaf Aamodt (2010). «Fra lærerutdanning til skole: En undersøkelse blant nyutdannede allmennlærere i 2009». NIFU STEP rapport 32-2010.

<https://nifu.brage.unit.no/nifu-xmlui/bitstream/handle/11250/279401/NIFUrapport2010-32.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Finne, Håkon, Heidi Jensberg, Bjørg Eva Aaslid, Halvdan Haugsbakken, Ida Holth Mathiesen og Siri Mordal (2011). «Oppfatninger av studiekvalitet i lærerutdanningen blant studenter, lærerutdannere, øvingslærere og rektorer». SINTEF Teknologi og Samfunn.

https://www.sintef.no/globalassets/upload/teknologi_og_samfunn/teknologiledelse/sintef_a18011_oppfatninger-av-studiekvalitet-i-larerutdanningen-blant-studenter-larerutdannere-ovingslarere-og-rektorer.pdf

Finne, Håkon, Siri Mordal og Trine Marie Stene (2014). «Oppfatninger av studiekvalitet i lærerutdanningene 2013». SINTEF Teknologi og Samfunn.

<https://sintef.brage.unit.no/sintef-xmlui/handle/11250/2562981>

Finne, Håkon, Siri Mordal og Eli Fyhn Ullern (2017), «Oppfatninger av kvalitet i lærerutdanningene 2016». SINTEF Teknologi og Samfunn.

<https://www.sintef.no/publikasjoner/publikasjon/1452784/>

Lid, Stein Erik (2013). «PPUs relevans for undervisning i skolen. En kartlegging av studenters og nyutdannede læreres oppfatninger.» NOKUT rapport 2013–3.

https://www.nokut.no/contentassets/9989482e51f1473786a8037c4b71b46d/lid_stein_eri_k_ppus_relevans_for_undervisning_i_skolen_2013_3.pdf

Løhre, Audhild et al. (2016): «Verdier engasjement og tilhørighet som drivkrefter i lærerstudenters yrkesvalg og utvikling av læreridentitet.»

<https://pedagogikkogkritikk.no/index.php/ntpk/article/view/163/621>

Pedagogstudentene (2019): «Motivasjonsundersøkelsen blant lærerstudenter».

<https://pedagogstudentene.no/globalassets/pedagogstudentene/studiehverdag/hvorfor-velge-larerutdanning/motivasjonsundersokelse-blant-larerstudenter.pdf>

Pedagogstudentene (2021). «Praksis i lærerutdanningene. Hva kjennetegner vellykket og mislykket praksis?».

https://www.pedagogstudentene.no/globalassets/pedagogstudentene/dokumenter/undersokelser/praksis-i-larerutdanningene_2021.pdf

Rambøll (2016). «Veiledning av nyutdannede barnehagelærere og lærere: En evaluering av veiledningsordningen og veilederutdanningen.»

<https://www.udir.no/globalassets/filer/tall-og-forskning/rapporter/2016/evaluering-av-veiledningsordningen-sluttrapport.pdf>

Rambøll (2021). «Evaluering av veiledning av nyutdannede nytilsatte lærere». Delrapport 2020.

https://www.udir.no/contentassets/8f74754444124fe5b3e93415b7472180/sluttrapport_evaluering-av-veiledning-av-nyutdannede-nytilsatte-larere.pdf

Utdanningsforbundet (2020). «Nye lærere i barnehage og skole– jobbstatus, trivsel og vurderinger av utdanningen.» Rapport 3/2020.

https://www.utdanningsforbundet.no/globalassets/var-politikk/publikasjoner/rapporterutredninger/rapport_03.2020_nye_larere.pdf

Wiggen, K.S. og Fetscher, E. (2021). «Evaluerings av lektorutdanningene: Spørreundersøkelse blant ferdigutdannede lektorer. Hvordan opplever de overgangen fra utdanning til yrke?» NOKUT-rapport 8/2021.

https://www.nokut.no/globalassets/nokut/rapporter/ua/2021/evaluering-av-lektorutdanningene_sporreundersokelse-blant-ferdigutdannede-lektorstudenter_8-2021.pdf

Wiggen, K.S. (2022). «Evaluerings av lektorutdanningene: Nye lektors kompetanse. Nyutdannede lektors kompetanse fra utdanningen og møte med arbeidslivet» NOKUT-rapport 13/2022.

https://www.nokut.no/globalassets/nokut/rapporter/ua/2022/evaluering-av-lektorutdanningene-nye-lektors-kompetanse_13-2022.pdf

DRAMMENSVEIEN 288 | POSTBOKS 578,1327 LYSAKER | T: 21 02 18 00 | [NOKUT.NO](https://www.nokut.no)